

İMAR AFFI ÇÖZÜM DEĞİL

Gecekondur sorunu, barınma ihtiyacını kentin mevcut koşulları içerisinde karşılayamayan insanların yarattığı bir "çözüm"dür. Kentte barınabilmek için elde kalan, bir anlamda dayatılan tek "çözüm".

Üstelik ülkemizde 1950'lerden bu yana yaşanan bu olgu, Avrupa'da 1850'lerde ortaya çıkmıştı.

Pek çok yeni sorunu beraberinde getiren bu "çözüm", iktidarların halkın barınma ihtiyaçları karşısında kayıtsız kalması nedeniyle süregelmıştır.

Başlangıçta devlete ek bir yük getirmemesi nedeniyle, iktidarlar tarafından engellenmemiş, bu anlamda teşvik edilmiştir.

Gecekondur bölgelerinin birer rant alanı haline gelmesi, plansız sanayileşme ve plansız kentleşmenin sonucudur. Yalnız kentin gecekondur bölgelerinde değil, tümünde bir plansızlık, ve bu nedenle de çözümsüzlük hüküm sürmektedir.

METROPOLLERİN PROBLEMLERİ NASIL AZALTILIR - NASIL ÇÖZÜLÜR

Dünyanın ve ülkemizin geleceği kentleşmiş bir dünya ve Türkiye olarak belirginleşecektir. Kentleşme oranları %80'lerin üzerine çıkacaktır. Gerek toplum kesimleri arasında hızla artan gelir dağılımını daha makul bir düzeye sokarak, gerekse bölgeler ve kentler arası uyumu daha dengeli bir düzeyde planlayarak, yerleşme, ulaşım, konut ve çevre sorunlarını azaltmak mümkün olabilir. Bunun için;

1. Ulusal, bölgesel, yerleşmeler düzeyinde planlamalar yaparak sorunları mikro ve makro ölçekte değerlendirmek, kendi içinde tutarlı kılmak.
2. Yerel yönetimlerin "Yerinden Yönetim İlkesine" göre olmasını sağlamak.
3. Kentleşme konusu, yeni çekim özekleri yaratılacak şekilde ele alınmalı, kırsal kentsel, bölgesel gelişme politikaları arasında bir entegrasyon sağlanmalıdır.
4. Kırsal kesimin yapı değişimine dönük politikalar izlenmelidir. Kırsal kesimin ülke ekonomisine katılımı daha verimli bir hale getirilmelidir.
5. Kentsel rantların vurguncuların eline geçmesi önlenmelidir. Bu rantların kamuya geri dönmesi için gerekli olan düzenlemeler yapılmalıdır. Kamunu imar hareketleri ve planlamasıyla, ortaya çıkardığı rantlar, kamuya geri dönmelidir. Ortaya çıkan kentsel rantlar, yaşam kalitesini arttırmak için, kentin altyapı ve hizmetlerinin finansmanında kullanılmalıdır.

2001 Bütçesi de rant ekonomisine ayrıldı

Üretim ekonomisi yerine rant ekonomisini öne çıkaran, taşeronlaştırmayla, sendikasıylaştırmayla, uluslararası tahkim ve özelleştirme yoluyla Türkiye'nin sanayisini ve geleceğini ipotek altına alan anlayışlar aynı zamanda mühendis ve mimarların da geleceğini tehlikeye atmıştır. İktidar politik tercihlerini 2001 yılı bütçesinde de açıkça sermayeden yana olduğunu ortaya koymuştur.

Kamuda çalışan ve sayısı 70 bini bulan mühendis ve mimarların ekonomik ve sosyal durumları günümüzde daha da kötüleşmiştir. 20 yıllık mühendis mimarların ortalama ücreti 300 milyondur. Dört kişilik bir ailenin asgari geçim düzeyi için 560 milyon gerekiyor. Mühendisler mimarlar dört kişinin asgari geçim gelirinin yalnızca %57'sini karşılayabilir hale getirilmiştir.

F tipi cezaevi sürecinde TMMOB

TMMOB'nin F Tipi cezaevlerine yönelik çalışmaları sekiz ay öncesinden başlamaktadır. Tüm bu süreç boyunca TMMOB ve birimleri, meslek odaları ve diğer demokratik kitle örgütleri ile birlikte bir dizi çalışmalarda bulundu.

İstanbul Barosu ve Türk Tabipleri Birliği yetkilileriyle birlikte F tipi cezaevlerinde incelemeler yapan TMMOB, buraların insanın "sosyal" yanını gözardı eden yapılar olduğunu; tasarım açısından incelendiğinde göze ilk çarpan noktanın, tutuklulara ya da hükümlülere ayrılan mekanların birbirlerinden tamamen tecrit edilmesi olduğunu belirtmiştir.

Cezaevlerindeki ölüm oruçları sırasında uzlaşma görüşmelerine, cezaevlerindeki siyasi tutukluların talebi üzerine, gene İstanbul Barosu ve TTB ile birlikte katılan TMMOB, operasyonlardan sonra da demokrasi ve insan hakları çerçevesinde konu hakkındaki çalışmalarını sürdürmektedir.

CEZAEVLERİNDEKİ OPERASYONLAR ÜZERİNE YAPILAN BASIN AÇIKLAMASI

19.12.2000

61 gündür sürmekte olan açlık grevleri ve ölüm oruçlarına bu sabah erken saatlerde güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlarla müdahale edilmiştir. Operasyonların sürdüğü şu sıralarda çatışmalar sürmektedir. TMMOB, BARO ve TTB'nin defalarca uyarısına rağmen bu operasyon gerçekleştirilmiştir. Geline bu durumda acilen kamuoyuna ve ilgili bütün kurum ve kuruluşlara duyuruyoruz ki;

1. Hemen, yapılmakta olan operasyonlara son verilmelidir.
2. Ceza ve infaz sisteminin içine düştüğü tikanıklık, yapılan operasyonları haklı çıkarmaz; çünkü bu infaz sistemi devletin bizzat kendisinin bugüne kadar uyguladığı infaz sistemidir.
3. Topluma dayatılan F Tipi Cezaevleri modelinin

yol açtığı bu tartışmalar, ancak konunun tüm bileşenlerinin içinde olduğu görüşme zeminlerinde sonuçlanabilir. Bu yüzden bir kere daha bu zemini reddetmek anlamına gelen müdahaleler derhal durdurulmalıdır.

4. Sadece ve sadece devletin güçlü olduğunun gösterilmesi amacını taşıyan bu müdahale, şimdiden ortaya çıkan sonuçlarıyla, tutuklu ve hükümlü de olsa İnsan Haklarına, en temel yaşam hakkını ortadan kaldırılmamasına yol açması bakımından aykırıdır.
5. Meydana gelen kayıpların tümünün sorumlulukları bu operasyonlara karar veren ve gerçekleştirenlerdir.
6. "Kurtarma operasyonu" gerekçesiyle yapılan müdahale hastanelere sevk edilen tutsakların

tedaviyi kabul etmeyen tavırlarından da anlaşılacağı üzere bu operasyon kurtarma değil katliam operasyonudur.

F tipi Cezaevlerine yönelik raporlarımız, basın açıklamalarımız ve Adalet Bakanı ile yapmış olduğumuz görüşmeler yok sayılmış; hükümet baskı ve şiddet dışında başka bir yöntemi düşünmemeye devam ettiğini bugün gerçekleştirdiği operasyon ile net bir şekilde açığa çıkarmıştır. TMMOB olarak mahkumlara karşı güç kullanılmasını şiddetle kınıyor, sorunların çözümünün her kesimin açık ve eşit tartışma süreciyle gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz.

TMMOB İKK Sekreteri
Münür AYDIN

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ BASININ VE KAMUOYUNUN DİKKATİNE

6 Aralık 2000

CEZAEVLERİNDEKİ ÖLÜMLERİ ÖNLEYELİM

Cezaevlerinde yaşanacak ölümlerin eşliğinde olduğumuz bugünlerde, F Tipi cezaevleri ile ilgili olarak acilen yapılması gereken, bu cezaevlerinin özelliklerini tartışmak değil, demokratik ve insan haklarına dayalı girişimlerle ölümleri önlemektir.

F tipi cezaevlerine karşı başlatılan açlık grevleri ve ölüm oruçları kritik bir dönemdedir. Bu aşamada F tipi cezaevlerinin özellikleri ile ilgili ayrıntılı bir tartışmadan çok, toplumun bütün kesimlerinin ve öncelikle de Hükümetin, ölümleri önleyecek demokratik ve insan haklarına dayalı girişimlerde bulunmaları bir zorunluluk haline gelmiştir. Böyle bir girişim aynı zamanda F tipi cezaevlerinin bütün yönleriyle ve ilgili bütün kesimlerde tartışılmasına ve hukuk devleti ilkeleri ile uyumlu bir çözüme olanak sağlayacak bir zeminin oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır.

Bu acil gündeme karşın, Sincan'da yapılan F tipi cezaevinin basın mensuplarına gezdirilmesinden sonra kamu oyunda yanlış anlamalara yol açacak haberlerin verilmiş olması, bu konuda kısa bir açıklama yapma gereğini doğurmuştur.

TMMOB 27 Kasım 2000 tarihinde, siyasal partilerin, konfederasyonların, demokratik örgütlerin temsilcileri ile birlikte Sincan F Tipi Cezaevinde bir inceleme yapmıştır.

Tasarım açısından incelendiğinde göze ilk çarpan nokta, tutuklulara ya da hükümlülere ayrılan mekanların birbirlerinden tamamen tecrit edilmesidir. İster tek kişilik olsun, ister üç kişilik olsun hiç bir hücre ya da oda ile diğer bir hücrenin ya da odanın doğrudan bağlantısı yoktur. Havalandırma alanları da birbirlerinden ayrılmıştır. Tek kişilik hücrelere havalandırma kapısı idarenin denetimindedir. Üç kişilik odalarda ise kapı anahtarlarının İdare tarafından alıkonulması durumunda, hücre

içindekilerin havalandırmaya çıkmaları da olanaksızdır.

Benzer biçimde, hücrelerden ortak kullanım alanları adı verilen atölyelere, kütüphaneye ya da spor alanlarına da doğrudan ulaşım yoktur. Ayrıca, her bir hücrenin su ve elektrik bağlantılarının kontrol mekanizmaları dışarıdadır ve İdarenin istemesi durumunda her bir hücre tek tek su, elektrik ve merkezi yayından yoksun bırakılabilir. Isınma sistemi de hücrelere dışardan müdahale edilebilecek biçimde yapılmıştır.

Özetle, İdare istemediği sürece, bir tutuklu ya da hükümlü ne havalandırmaya çıkabilir, ne ortak yaşam alanlarından birine gidebilir, ne elektrikten, ne sudan, ne merkezi yayından ne de kaloriferden yararlanabilir.

Sonuç olarak F tipi cezaevinde bir kişi günlerce, haftalarca, aylarca, yıllarca hiç bir yere çıkmadan, hücrenin dışında hiç bir şey görmeden, kendi sesinden başka hiç bir ses duymadan, kendi kendisi ile konuşmanın dışında hiç bir kimse ile konuşmadan tutulabilir.

Mevcut mimari yapı insanların ortak yaşamdan ve sosyal çevresinden tamamen tecrit edilebilmesine ve fiziksel ve ruhsal olarak baskı altında tutulmasına olanak tanıyan bir yapıdır.

Bu konudaki kimi haberlere ya da yorumlara karşın, F Tipi Cezaevlerinin fiziksel yapıları, yukarıda belirtilenlerin gerçekleştirilmesine elverişlidir.

Dünyanın hemen her yerinde kamuoyunda olumlu veya olumsuz olarak yoğun biçimde tartışılan projelerin mimarları, tasarımcıları da toplum tarafından bilinirler, tanınırlar. Bu güne kadar üzerinde hemen her gün bir şeyler söylenen F Tipi Cezaevlerinin tasarımcılarının kimler olduğu

konusunda bir açıklama yoktur. Eğer bu cezaevi projesi bir yerlerden kopyalanmamışsa, projeyi yapanların ortaya çıkıp, işverenin, yani Adalet Bakanlığının, kendilerinden hangi kriterlere uygun bir proje istediğini açıklamaları gerekmektedir. Mesleğimizin davranış kuralları da böyle bir açıklamayı gerektirmektedir.

Bu inceleme gezisinden sonra sorunun, "oda mı" yoksa "hücre mi" tartışmasının çok ötesinde bir "demokrasi ve insan hakları" sorunu olduğu açıkça bir kez daha görülmüştür.

Özellikle de bu aşamada, yapılması gereken cezaevinin mimarisini tartışmak değil, demokratik ve insan haklarına dayalı girişimlerle ölümleri önlemektir.

Konu yoğun bir tartışmaya açıldığında, TMMOB Yönetimi daha Ağustos ayında Adalet Bakanlığına bir yazı ile başvurarak "toplumumuzda tartışmalara neden olan F Tipi Cezaevleri ile ilgili olarak sorun, gerginliği yok edici, barışçıl ve kabul edilebilir biçimde sonuçlanmasına katkıda bulunabilmek için TMMOB olarak elimizden gelen katkıyı koymak istiyoruz. Uzmanlarımızın incelemesine sunmak, görüş ve önerilerimizi oluşturmak üzere, tartışma konusu olan cezaevlerine ait bir takım projenin Birliğimize gönderilmesini" talep etmiş, ancak bu talep güvenlik gerekçesi ile reddedilmiştir. Geline bu noktada TMMOB, sorunun insanımıza, çağımıza ve ülkemize yakışır biçimde çözümü için insani ve teknik katkıda bulunmaya hazır olduğunu ilgililere bir kez daha duyurur.

Kaya GÜVENÇ
Başkan

GECEKONDULAŞMA-APARTMANLAŞMA VE KENTLEŞME SORUNLARI

Cemal GÖKÇE İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı

Ülkemizin içinde bulunduğu toplumsal, kültürel, ekonomik ve demokratik sorunlarla birlikte, ulaştırma kentleşme, yapılaşma, doğal ve tarihsel çevrenin korunması gibi önemli sorunlarla da içiçe yaşamaktayız.

Ülke nüfusunda oluşan artış nedeniyle kırsal kesimden kentlere doğru başlayan göç, 1950'li yıllarda toprağa makinenin gelmesiyle daha da hızlanmıştır. İstanbul'da bu göçten nasibini önemli ölçüde alan kentlerimizden biri olmuştur.

Göçle birlikte metropol kentlerde barınma sorunu da gündeme gelmiştir. Metropollerin eteklerinde oluşan gecekondu bu sürecin ürünüdür. Kentlerimizdeki tek katlı ve bahçeli evlerin çok katlı yapılara dönüştürülmesi de göçle birlikte hızlanarak günümüze dek gelmiştir.

Bir taraftan içmesuyu, kanalizasyonu, elektriği ve yolu, kısacası alt yapısı olmayan bölgelerde konutlar, imalathaneler, fabrikalar yapılmış, diğer yandan da kent merkezlerinde bulunan eski iki katlı binalar yıkılarak, bunların yerine çok katlı apartmanlar yapılmıştır. Bu tür bir yapılaşma da yap-satçılar için önemli bir iş ve kazanç alanı oluşturmıştır.

Hızla gecekondulaşan ve betonlaşan kentin alt yapısına dokunulmaması, nüfusun da 5-6 kat artması ciddi bir alt yapı sorunu yaratmıştır. Geleneksel yerleşim özelliklerini yitiren Eminönü, Üsküdar, Şişli, Beşiktaş, Fatih, Kadıköy gibi ilçeler birer beton yığınına dönüşmüştür.

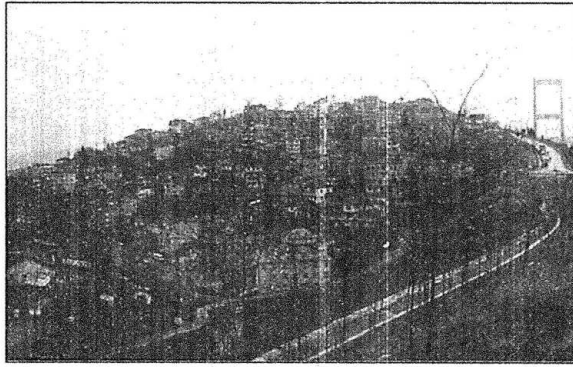
Bu bölgelerde çok katlı yapıların sürekli artması, yeni bir ulaşım talebini de gündeme getirmiştir. Yıkılarak yeniden yapılan kentimizde, Vatan Caddesi, Sirkeci, Yeşilköy, Sahil Yolu, Millet Caddesi, Barbaros Bulvarı gibi kentin ana ulaşım damarlarını oluşturan yeni yollar ortaya çıkmıştır.

İstanbul'un kent merkezlerinde apartman sayısı giderek artarken, sanayiinin geliştiği alanlarda da yeni gecekondu bölgeleri oluşmaya başlamıştır. Bu gecekondu alanları Büyükdere, Fikirtepe, Okmeydanı, Zeytinburnu, Hisarüstü, Alibeyköy ve Haliç'in çevresi olarak karşımıza çıkmaktadır. Plansız ve alt yapısız, apartmanlaşma ve gecekondulaşma bugünkü İstanbul'u ortaya çıkarmıştır.

Kaçak ve hızlı yapılaşma süreci ciddi bir ulaşım talebi yaratmıştır. Bu ulaşım talebini çağdaş ve bilimsel bir anlayışla karşılamak yerine; Birinci Boğaz Köprüsü'nün yapılması gibi karayolcu bir anlayış tercih edilmiştir. Bu anlayışla açılan çevre yollarının her iki tarafında plansız kaçak yapılar ortaya çıkmıştır. Böylece köprülerin bulunduğu çevre yolları üzerinde kurulan sanayi ve ticari kuruluşlar, bu bölgelerde

bulunan arsa değerinin önemli ölçüde artmasına da neden olmuştur. Çevre yolları üzerinde bulunan tarım arazileri, hisseli tapu uygulamaları ile kentsel arsaya dönüştürülmüştür. Dolayısıyla alt yapısız yeni kaçak bölgelerin oluşmasını sağlamıştır. Böylece kentin kuzeyinde Dudullu, İstinye sırtları, Ümraniye, Yeniköy gibi yeni yapılaşan alanlarla karşılaşılmıştır.

İkinci Boğaz Köprüsü'nün yapılmasıyla da E6 ve TEM yollarının iki tarafı, boğazın iki yakasında yeni yapılar doğurmuştur. İkinci Boğaz Köprüsü güzergahında da Sultanbeyli, Yakacık ve Beykoz sırtları, Küçük Armutlu, Pendik, Dolayoba, Sarıyer'de Cırcır Deresi, Şişli'de Ayazağa ve Alibeyköy sırtları gibi bölgeler ortaya çıkmıştır. Böylece alt yapısız, yolsuz, susuz, filizli bir kent oluşmuştur.

Apartmentlaşma ve gecekondulaşmanın ortaya çıkardığı sorunlara ek olarak Taksim'den Maslak'a kadar uzanan güzergahta oluşan gökdelenler de, öncelikli olarak ulaşım sorunu başta olmak üzere ciddi bir altyapı problemi de ortaya çıkarmıştır.

İstanbul'un çevresinde oluşan bu yapılaşma zamanla kente dahil olmuş, yeni ilçeler ve bölgeler arasındaki toplumsal farklılaşma, yeni kent yönetiminin siyasasını da belirler hale gelmiştir.

İstanbul'un gecekondularında yapılan bir araştırmada; kamu arazisini çevirecek gecekondu yaptım diyenler %17, çevirenden aldım diyenler %56, evle birlikte arsayı aldım diyenler %1.7, akraba veya komşyoncudan aldım diyenler %19, miras kaldı diyenler %2.3, tahsis edildi diyenler %2.8, belediyeden satın aldım diyenler %0.2 olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan çıkan sonuç şudur; Normal yollardan konut sahibi olanların oranı sadece %3 olarak karşımıza çıkıyor.

Kaçak yapılardan ve yapılaşmadan sadece gecekonduları anlamamak gerekir. İzinsiz, ruhsat dışı, plan dışı yapılan yapıların tümü kaçak yapıdır. Boğazdaki yapılan villaların birçoğunda kaçak olarak yapıldığını bilmek gerekir.

Bir az gelişmişlik ürünü olan kaçak yapılaşma, metropollerin önemli bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Az gelişmiş ülkelerde kentsel topraklar altın değerindedir. Hele bizim gibi sanayi kuruluşlarının büyük bölümü İstanbul ve çevresi gibi bir bölgede

oluşmuşsa, toprak ve türevlerinden sağlanan rantın kent yağmacılarınca gözardı edilmesi elbette ki beklenemezdi.

Oysa birçok gelişmiş kapitalist ülkede kent toprakları kamunun ya da yerel yönetimlerin mülkiyetine bırakılmıştır. Dolayısıyla para, sanayi yatırımlarına yönelmiştir. Bizim gibi ülkelerin gelişebilmesi için sanayi yatırımları, toprak ve gayrimenkul yatırımlarının önünde olması gerekirdi; Oysa üretimi çok sınırlı olan kent topraklarının tüketimi son derece hovardaca kullanılmıştır. Toprak rantı sanayiden sağlanan kazançların önüne geçmiştir. Bu bağlamda sanayicilerimiz kendi işlerini bırakarak daha çok kazanç sağlayan rant alanlarına yönelmişlerdir.

İstanbul'da hızlı bir kentleşmenin ortaya çıkardığı konut talebi planlı bir şekilde karşılanmadığı için, kent arazileri çevrilerek işgal edilmiştir. Kaçak yapılaşmadan önemli bir rant sağlayan çevreler, zamanla parasal güçlerini siyasi güç kazanma noktasında da kullanarak kent ve ülke yönetimlerine de talip olmuşlardır.

Kısacası, kaçak yapılaşma, zamanla da gecekondulaşma, az gelişmişliğin ve cin gözlüğün bir ürünü olarak karşımıza çıkmıştır. Dolayısıyla kent merkezlerinde bulunan tarihi yerlerimiz, doğal ve kültürel değerlerimiz ciddi bir şekilde yalanmıştır.

Kent dışında kurulması gereken toplu konut alanları önemsenmemiş, kent merkezlerinde konut ve işyerleri içiçe geçmiştir. Şişli, Mecidiyeköy, Maslak bölgesinde, önemli alt yapı sorunlarına karşın gökdelenlerin inşa edilmesi, tam bir şehircilik faciası olarak karşımıza dikilmiştir.

METROPOLLERİN PROBLEMLERİ NASIL AZALTILIR - NASIL ÇÖZÜLÜR

Dünyanın ve ülkemizin geleceği kentleşmiş bir dünya ve Türkiye olarak belirginleşecektir. Kentleşme oranları %80'lerin üzerine çıkacaktır. Gerek toplum kesimleri arasında hızla artan gelir dağılımını daha makul bir düzeye sokarak, gerekse bölgeler ve kentler arası uyumu daha dengeli bir düzeyde planlayarak, yerleşme, ulaşım, konut ve çevre sorunlarını azaltmak mümkün olabilir. Bunun için;

1. Ulusal, bölgesel, yerleşmeler düzeyinde planlamalar yaparak sorunları mikro ve makro ölçekte değerlendirmek, kendi içinde tutarlı kılmak.

2. Yerel yönetimlerin "Yerinden Yönetim ilkesine" göre olmasını sağlamak.

3. Kentleşme konusu, yeni çekim ötekleri yaratılacak şekilde ele alınmalı, kırsal kentsel, bölgesel gelişme politikaları arasında bir entegrasyon sağlanmalıdır.

4. Kırsal kesimin yapı değişimine dönük politikalar izlenmelidir. Kırsal kesimin ülke ekonomisine katılımı daha verimli bir hale getirilmelidir.

5. Kentsel rantların vurguncuların eline geçmesi önlenmelidir. Bu rantların kamuya geri dönmesi için gerekli olan düzenlemeler yapılmalıdır. Kamunu imar hareketleri ve planlamasıyla, ortaya çıkardığı rantlar, kamuya geri dönmelidir. Ortaya çıkan kentsel rantlar, yaşam kalitesini arttırmak için, kentin altyapı ve hizmetlerinin finansmanında kullanılmalıdır. □

GECEKONDULAŞMADA GELİNER NOKTA

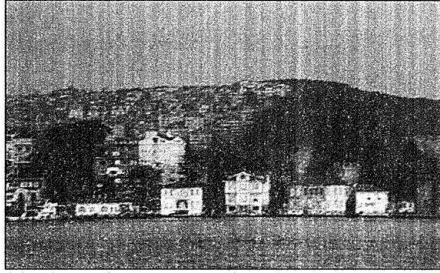
M. Tefik ÖZLÜDEMİR

TMMOB
HKMO İstanbul Şubesi
Yönetim Kurulu Üyesi

Plansız kentleşme ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan gecekondulaşma olgusu özellikle de gelişmekte olan kapitalist ülkelerin temel sorunlarından biri olma özelliğini taşıyor. Sermaye birikimi süreçlerinin kuralıslığı ya da sanayileşme sürecinin planlamadan yoksun kendiliğinden gelişimi çarpık kentleşmeyi beraberinde getiriyor. Ülkemizde gecekondulaşmanın seyri de bu çerçevede gerçekleşiyor. Sonuçta karşımıza çıkan tablo ise altyapıdan yoksun kaçak yapılarla dolu, yaşayanların kentleşemediği kentlerden ibaret.

Ülkemizde imar uygulamaları, sürekli değiştirilen yasa ve yönetmeliklere bağımlı olarak gerçekleşti. Kentsel rantların ya da rant değişimlerinin belirleniminde biçimlenen imar politikalarının önemli bir unsuru da uygulamaya konulan imar aflarıydı. Çıkarılan 22.06.1948 tarihli ve 5218 sayılı ilk yasadaki bu yana geçen 52 yıllık zaman dilimi içinde 9 temel yasa ve bu yasa hükümlerinin değişikliklerini içeren 6 yasa ile birlikte toplam 15 İmar ve Gecekondu Affı Yasası yürürlüğe girdi. 1984 yılındaki af sonrasında dönemin başbakanının "İstanbul 20 milyon insanı da barındırır" sözleri affı yaşama geçiren siyasilerin ilkel yaklaşımlarının başlıca örneklerinden biri. Gecekondularla ilgili siyasilerin dile getirdiği düşünceler bununla sınırlı değil elbette. 1992 yılında dönemin maliye bakanının "gecekondulaşmanın temel nedeni, devletin toprak sahibi olmasıdır" sözleri kamu arazilerinin satışı ya da daha doğru bir ifadeyle yağmalanması için ne derece can atıldığını gözler önüne seriyor. Bu bakış açısının sonraki süreçte de devam ettiğini görüyoruz. RP-DYP koalisyon hükümetinin 19.09.1996 tarihinde kamuoyuna açıkladığı "2. Kaynak Paketi" içinde gayrimenkul satışından ve gecekondu affından elde edilmesi öngörülen önemli bir parasal kaynak bulunuyor. Burada dikkat çeken önemli bir nokta kamunun elindeki gayrimenkul varlığının sağlıklı kentleşme amacıyla kamu yararı doğrultusunda kullanımının

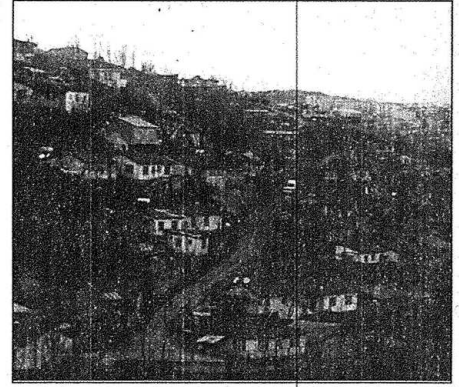
değil, "gelir" amaçlı satışının vurgulanıyor olması. Kaynak paketi kapsamındaki bu uygulamaların yaşama geçirilmesine RP-DYP koalisyonunun ömrü yetmedi yetmesine, ancak gecekondu satış kurguları gündemimizden hiç düşmedi. Geçtiğimiz Ekim ayı başlarında Maliye Bakanlığı'nın bir süre önce başlattığı işgal altındaki arazilerin "değerlendirilmesi" başlıklı çalışma sonucu ortaya konan tasarı, Maliye Bakanı Sümer Oral tarafından kamuoyuna açıklandı. Maliye Bakanlığının çalışmasına koşut olarak Orman Bakanlığı da işgal edilmeleri nedeniyle orman vasfını yitirmiş ve orman alanı dışına çıkartılmış arazilerin satışı konusunda çalışma başlattı. Ayrıca, işgal edilmiş vakıf arazilerinin ve kaçak yapılaşmanın gerçekleştiği SİT alanlarının da işgalcilerine satılması karşımıza çıkartılan diğer tasarılar. Tüm bu tasarılarla, 5 katrilyonluk bir gelir elde edilmesinin amaçlandığı vurgulanıyor. Tasarılar da belediyelerin de satıştan pay alacakları ve bu payın çağdaş mekanların oluşturulması amacıyla değerlendirileceği ifade ediliyor. Büyük kentlerdeki belediyeler de kurguladıkları gecekondu rehabilitasyon projeleri ile bu sürece eklenmeye

eğilimindedir. Ancak görünürde çağdaş kentleşme adına üretilen bu projeleri, Ankara Dikmen Vadisi örneğinde olduğu gibi, belediyelerin kentsel ranttan pay kapma çabası olarak değerlendirmek mümkün.

Nüfus dağılımı, nüfus hareketleri vb. verilerin ışığında, ülkemizdeki kaçak yapılaşmanın 1980 sonrası uygulanan ekonomi politikaların belirleniminde daha da hızlandığını söyleyebiliriz. Bu dönemde, kuralıslaşmayı da beraberinde getiren serbest piyasa ekonomisi kentsel rantları olağanüstü derecede artırırken, rant sağlama amaçlı kaçak yapılaşma da hız kazandı. Gecekondularda barınan insanların yaklaşık üçte ikisinin kiracı konumunda olması bu gerçeğin somut bir göstergesi. Ayrıca son dönemde, özellikle de kent merkezlerine yakın kimi gecekondu bölgelerinde, tek katlı gecekonduların yerini çok katlı kaçak apartmanların ve hatta villaların aldığını görüyoruz.

Milli Emlak Müdürlüğünün verilerine göre ülkemizde 2 milyonun üzerinde gecekondu bulunuyor. Kentlerdeki gecekondularda yaşayan nüfusun toplam kent nüfusuna oranı ise %35 dolaylarında. Verilere göre bu gecekonduların yaklaşık olarak yarısı İstanbul'da, dörtte birlik bölümü ise Ankara'da bulunuyor. 45 bin hektarlık bir alanı kaplayan ve 10 milyonu aşkın insanın barındığı gecekonduların ne derece olumsuz koşullara sahip olduğunu algılamak için kimi verilere bakmak yeterli. Örneğin gecekonduların ortalama büyüklükleri Bursa'da 35 metrekare, Erzurum'da 49 metrekare, Samsun'da ise 30 metrekare. Gecekondu başına ortalama 4-5 nüfus düştüğü gözönüne

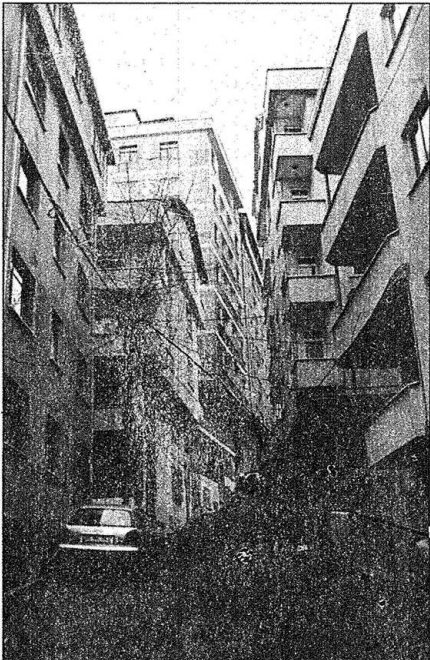

alındığında insanların içinde bulunduğu gayri insani barınma koşulları daha iyi anlaşılıyor.

Kaçak yapılaşma ve gecekondulaşmaya ilişkin gerçekleştirilen çok sayıda çalışma söz konusu. Yapılan çoğu değerlendirmelerde, siyasal iktidarların uyguladığı, oy kaygısı temelinde şekillenen ve imar aflarını içeren popülist politikalar gecekondulaşmanın nedeni olarak ortaya konuyor. Ancak gecekondulaşmanın nedenini, Türkiye kapitalizminin sanayileşme sürecindeki tercihlerine bağlı olarak ortaya çıkan iştiham sorunu, planlamadan yoksun kalkınma politikalarının yarattığı bölgesel eşitsiz gelişim ya da köy boşaltmalar sonucundaki zorunlu göç gibi etmenleri gözardı ederek, salt uygulanan popülist politikalar indirgemek nesnelliliğin uzağına düşmek anlamına geliyor. Yapılması gerekense konunun bütünsel bir bakış açısıyla, ülkemizin toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel dinamikleriyle ilişkilendirilerek ele alınması olmalıdır.

Kaçak yapılaşmanın sonuçlarını 17 Ağustos ve 12 Kasım depremleri sonrasında hep birlikte yaşadık. Bırakınız kaçak olanlarını, kaçak olmayan "kuralına uygun" yapılar dahi bir gecede yerle bir oldular. İstanbul'daki binaların %80'i kaçak yapılmış ya da kaçak vasfını taşıyor. Örneğin, görece planlı ilçelerden Kadıköy'de bile yapıların önemli bir bölümünün bu nitelikte olması durumun vahametini ortaya koyuyor. Kaçak yapılaşma kültürel, tarihsel ve doğal zenginliklerimizi de tehdit ediyor. Boğaz sırtları, Elmalı ve Ömerli Barajlarının su toplama havzaları, Çavuşbaşı Çiftliği ve son olarak Fatih Ormanı'ndaki kaçak yapılaşma ve arazi işgalleri bu tehdidin tipik örnekleri.

Siyasal erkin gündeminde ise, eğitim ve sağlık gibi en temel insan haklarından biri olan barınma hakkı esas alınarak yaşama geçirilecek bir kentleşme politikası yok. Tasarılarından da anlaşılacağı gibi gündemde sadece "satış" ve elde edilecek "gelir" var. Bu süreçte biz mühendis ve mimarlara düşen önemli sorumluluklar var. TMMOB'nin 36. Dönem Çalışma Programı'nda da ifade edildiği gibi, ilgili bütün meslek disiplinlerinin birlikteliğinde, ülkemizin imar hukukunu; planlama, toprak kullanımı, çevre, kentleşme, ulaşım, altyapı ve yapı üretimi ile ilgili bütün süreçleri ve kamusal denetimi bir bütünlük içinde ele alacak kapsamlı bir çalışmanın başlatılması ve sonuçlandırılması görevi bizleri bekliyor. □

"Yoksulluk Yuvaları"ndan Gecekondulara

Sebiha Yılmaz-Şehir ve Bölge Plancısı

Sanayi devrimine sebep olan ve sanayi devrimi ile her alanda hız kazanan gelişmeler kentsel açıdan da "kent devrimi" olarak nitelendirilecek bir dönemi açtı. On sekizinci yüzyılın ortasında nüfus artışı, artan sanayi üretimi ve üretim sisteminin sanayileşmesi de dahil olmak üzere İngiltere'de başlayıp değişik hızlarla Avrupa'nın diğer devletlerine yayıldı. Kırsal kesimden kente yapılan göçler sonucu Londra'nın nüfusu on sekizinci yüzyılın sonunda bir milyon sınırını aşmış 1851'de 2.500.000'e ulaştı. Buna paralel olarak İngiltere'de Londra başta olmak üzere, sanayileşen Avrupa kentleri de hızlı bir değişim sürecine girdi (Benevolo, 1993)1.

Avrupa kentlerinde sanayi devrimi öncesinde, aristokratik sistemin kentlerdeki yansıması, özellikle Rönesans ve Barok dönemi olarak adlandırılan şaşaa, zenginlik ve ihtişamın her şeyin üstünde tutulduğu kamusal alanların, yönetsel otorite olan kral ve soyluların sahibi oldukları kentin, sokakları, bulvarları, meydanları ile zenginliklerini ve gücünü simgelemesi gerekiyordu. Bu bağlamda, kentsel yapılanmayı sağlayan çeşitli kurallar çıkarılmıştı. Perspektif yasaları olarak adlandırılan kurallara göre, kamuya açık alanlara, sokak ve caddelere cephesi bulunan binaların ön cephelerinin kentin görünümüne uygun olması zorunlu idi.

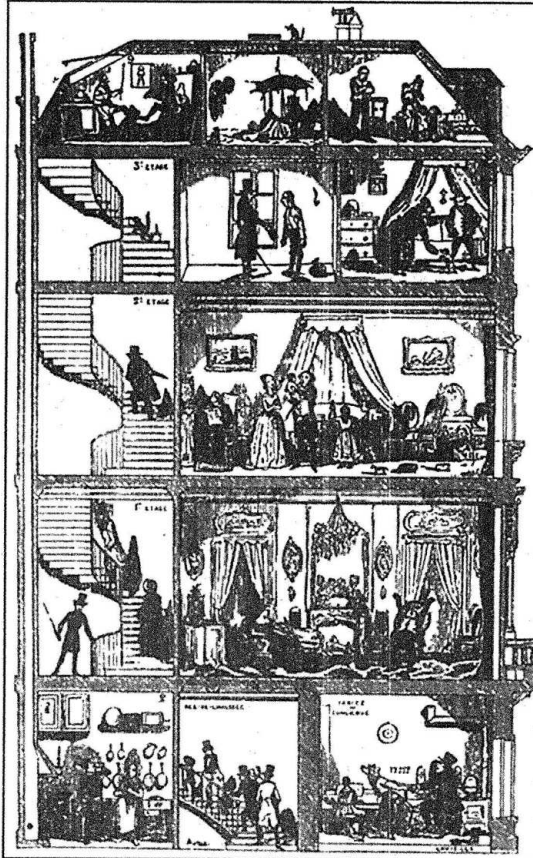
Sanayileşme ile hız kazanan kentleşme, kapitalist sunumu ile beraber ilk olarak, 18.yy sonlarına doğru yoksulluk yuvalarını çıkarıyor karşımıza. Topraksız ve maddi birikimi olmayan köylünün yeni çalışma olanağı ve kendini var etme umudu ile göç ettiği sanayi alanlarının çevresinde -ki genellikle kent merkezleri- yaşama olanağı sağlama çabaları, daha sonraları yoksulluk yuvaları olarak adlandırılacak olan, standardı çok düşük barınma alanlarını ortaya çıkarmaya başlıyor. Bu dönemde, gösterişin ve şaşaanın ön planda tutulması sebebi ile umumi alanlarda estetiğin bozulmaması yasalarla düzenleniyordu. Göç ile gelenlerin oluşturduğu barınma alanları ise tahammül edilemezdi! Öyle ki ihtişamlı Paris kentine yakışmayan utanç kaynağı olan yoksulluk yuvaları, görkemli kapılar ardına gizlenmeye çalışıldı. Üçüncü dünya ülkeleri olarak nitelendirilen, geç sanayileşmiş ülkelerde ise durum biraz daha farklılaşarak, 19.yy'ın ikinci yarısında gecekonduları çıkarıyor karşımıza. Kapitalist sistemin açığını kapatan, ucuz işgücünü barındıran, yoksulluk yuvaları ve gecekonduların günümüzdeki farkı ise birinin yasal diğerinin yasadışı girişimle oluşturulması.

Böylesi kurallara sahip olan kentlere sanayi devrimi ile yığılan yoksul nüfusun nerede yaşayacağı, önemli bir sorun oldu. Özellikle Paris'te bulunan çözüm oldukça ilginç. Öncelikle apartmanların yaşanması güç olan alt katları ve çatı katları göç ile gelen nüfusu barındıran mekanlardı, Hetzel'in 1845'de Şeytan Paris'te adlı çalışmasında, beş katlı bir evin kesitinde görüldüğü gibi akan çatının altında şemsiye ile yaşayan insanlar gözleniyor. Sonraları ise çözüm, yeni yapılan barınma alanlarında, perspektif kaygısı ile -insani ihtiyaçlara göre değil- büyük, süslü, ihtişamlı kapılar ardına gizlenmiş, sefaletin kol gezdiği, pencere sayısına göre vergi alındığı için hiçbir aydınlığın bulunmadığı, kiralardan yüksekliğinden dolayı birkaç ailenin bir arada yaşadığı yoksulluk

yuvaları oluşturuldu.

Daha sonraları, kent merkezinin dolmasından sonra kent çevresinde de fakir banliyö yerleşimleri oluşmaya başladı. Günümüzde de zengin görünen Avrupa kentlerinde dar gelirlilerin yaşadığı varoşlar varlığını hala korumakta. Ancak perspektif yasasına göre!!! Kapitalizmin oluşumunda, çalışma ve insanca yaşama umudu ile göç edenlerin akıbetleri bizlere de bir hayli tanıdık geliyor.

Türkiye'de ise cumhuriyet döneminden itibaren desteklenen kentleşme ve sanayileşme, ikinci dünya savaşı sonrası Marshall yardımı ile tarımda sanayileşme hız kazanıyor, makinalarla yarışamayacak olan topraksız veya az miktardaki toprağa sahip köylü şehirlere göç etmek zorunda kalıyor. Bu dönemden sonra artarak devam eden göç, özellikle sanayi alanları çevresinde yoğunlaşıyor ve barınma olanağı sağlanamadığı için kendi çözümünü kendi getiriyor. Gecekonduları...

Paris: 5 katlı bir evin dikey kesiti
(Hetzel, Şeytan Paris'te) 1845.

Gecekondular, genellikle insanların yerleşmesine ve insanca yaşam sürmesine elverişli olmayan arsalar üzerine yapılıyor. Sel baskınına uğrayan ovalar, çöl nitelikli kurak yerler, toprak kayması tehlikesi bulunan tepeler, kirlenmenin ileri düzeylere vardığı sanayi kuruluşlarının yakınındaki alanlar tercih ediliyor yada tercih edilmek zorunda kalınıyor. Bu barınma alanları, yıllarca devlet kurumları ve işverenlerce oldukça pratik bulunuyor, hatta "toplumsal konut üretiminde meydana gelen

açığın kapatılmasına yardımcı bir yöntem olarak nitelendiriliyor"(Keleş,1993)2.

Şimdi bizim ülkemizin farklılığına gelelim. Genellikle hazine arazilerine yapılan gecekondu, 1980'lerin sonlarında hızlı bir dönüşüme girerek "apartmankondu" haline gelmeye ve hazine arazilerinin talanına dönüşüyor, masumane gelen ve insanca yaşamaya elverişli olmadıkları halde göz yumulan gecekondulaşma olgusu, çözümsüz hale geliyor -tali çözümler dışında- ve politik kararlar ile (oy potansiyeli olarak görüldüğünden) artarda af çıkarılmış, gecekondu klasik seyrinden gecekondu mafyalarınca, gecekondu üretilerek satılır hale geliyor. Hatta Ümraniye, Samandıra, Sultanbeyli gibi gecekondu şehirleri oluşuyor.

Oldu bitti olarak kabul edilen gecekondu mahallelerine, fen ve tekniğin olanaklarından yararlanılarak, kent hizmetleri sağlanmaya başlanıyor, iyileştirme gecekondu politikalarının önemli bir özelliği haline getiriliyor (Keleş, 1993). Zamanında göz yumulan, hatta memnuniyet duyulan gecekondulaşma, bu gün ise sorun olarak görülmekte, gecekondu yapanlar günah keçisi olarak gösterilmekte. Günümüzün diğer bir gerçeği ise bu alanların rantının artması ile gecekondu sakinlerinin değil, bölgede ve yerel yönetimlerde bulunan, fırsatçıların, mafyaların arazi spekülâtörülüğü ile yarar sağladığıdır.

Şimdi ise gecekondu veya kaçak yapılaşma herkesin acil sorunu olarak gündeme geliyor. Çünkü gecekondu olarak oluşan şehirlerin giderek su havzalarına ve orman alanlarına doğru ilerlemesi, aşırı nüfus baskısı kentin geleceğini tehlikeye sokuyor. Diğer taraftan bu alanlarda, yetersiz yaşama koşullarında yaşamak zorunda olan dar gelirli insanların durumu ise her zaman ikinci planda yer alması gereken bir konu!!! . Gecekondulaşmaya, gizli ve yasadışı girişim olarak bakılmaya başlanmasından itibaren çeşitli yasalar çıkarılmış ve çözüm olarak yıkarak benimsenmişti. Ancak sorunun kökenine sistemsal bir sorun olarak bakılması gerektiği, unutulmuş veya unutturulmuş görünüyor. Kapitalist sistemin ilk ortaya çıkışı ile günümüzdeki gelişiminde farklar olsa da, bilinen seyri devam ediyor.

Şehir plancılarından, kapitalizmin bu kronik sorununa çözüm bulmaları isteniyor. Bu istek, özellikle üçüncü dünya ülkelerinde mucize yaratmaya yakın bir istek olarak görünüyor. Bir çok tali çözüm getiren de var tabii. Örneğin şehir kapıları oluşturup, gümrük memurları gibi "hop kardeşim sen dur, referansın yada geçiş izni var mı? Yoksa giremezsin, burası özelleştirilmiş- bir şehirdir!" diyen denetimcilerde yerleştirilebilir! Bu konuda bir çok otorite örneğin Ruşen Keleş3 çözümü, "yıkarak ve nüfusu bir yerden başka bir yere taşımakla değil, fakat sorunun toplumsal-ekonomik kökenlerine inmekle gerçekleştirileceği"nde buluyor. Bu sistemde düşünülen bu çözüm nasıl gerçekleşir? Herhalde sihirli bir değnekle... □

Kaynaklar:

1. Benevolo, Leonardo "Avrupa Tarihinde Kentler" Avrupa'yı kurmak serisi, AFA Yayınları, 1995.
2. Keleş, Prof. Dr. Ruşen " Kentleşme Politikası" İmge Kitapevi, 1993.
3. a.g.e. s.376.

Yapılaşma ve Konut Problemi Ele Alınırken

Unutulan Ufak Bir Detaya İlişkin Değirmeler II

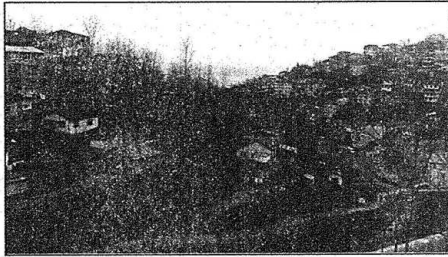
Herkesin Kondusu Kendine

Savaş San

Kapitalizmin kurallarının işlediği bir toplumda kentleşme sorunu, sanayinin deprem bölgesinde inşa edilip edilmemiş olması değil ticari yollara, limanlara ve merkezlere uzaklığı olarak tanımlanır. Bu yaklaşımda ne çarpık kentleşme, ne barınma hakkı, ne planlı, sağlıklı ve güvenli yapılaşma ve ne de bunlara dair sorunlar sonucu ortaya çıkan felaketler bizim anladığımız anlamda bir karşılık bulabilir.

Kötü yöneticilerin kötü yönetimleri ile kötüleştirilmiş bir ülkede yaşadığımız hissiyatı ile önümüze gelene sövüp sayıyoruz. Doğrusu kötü sıfatının hafif kaçtığı bunca olay içerisinde hala yaşadıklarımızı kötü özneler ve onların kötü yüklemelerine saymamız safiik addedilirse alınmamak gerek. Hatırlarsanız bu ülke nice kötü huylu icracının kötü icraları ile karşılaşmış sonrasında ise, en iyi Amerikan okullarında tahsil yapmış prens, lord ve benzeri "şık" sıfatlarla anılan icracılar umut olarak piyasaya sürülmüştü. Bu şahısların ise hemen hepsi ya Susurluk'larda ya da son Banka operasyonlarında karşımıza muhtelif suçların faili olarak çıktılar. Onlar da artık kötü icraların birer kötü icracılandılar bizim için. Halen de yeni ve yine "şık" sıfatlarla anılan nice yönetici ve onların icraatları sıralanıyor bekliyorlar. Hatta bazıları çoktan yürürlüğe girdi de kötü sıfatını taşımaya nail oldular bile. Ama biz ısrarla, onca kötülüğün kaynağı durmaktayken orta yerde, yine kötü yöneticiler ve onların kötü icraatlarını anyoruz sorunlarımızı sebep.

Kötü sıfatı ile bezeli uzun bir girişin ardından biz dönelim kendi meselemize. Bu kötü sayılan öznelerin kötü sayılan fiillerinden biri de çarpık kentleşmeye dair olandır. Sorun çarpık kentleşme oldu muydu da, her yeni çözüm iddiası büyük fiyasko ve felaketlerin habercisi sayılır oldu. Bu sebeple çarpık kentleşmeyi ele alırken bunun kimin için ne anlam ifade ettiğinin tespit edilmesinde, olaya ilişkin sağlıklı bir gözle bakabilmek açısından büyük faydası bulunuyor.

Çarpık Kentleşme Kimin Sorunu?

Ürmaniyen'in sirtlarında Hekimbaşı çöplüğünün hemen yanı başında bir gecekondu yerleşimi bulunur. Daha hafızalarımızdan silinmemiş olan meşhur Hekimbaşı faciasında havaya uçan çöplükle beraber bu gecekondu yerleşiminde yaşayan insanlar da büyük bir felaketin eşiğinden dönmüşlerdi. Bir masallar ülkesine yaraşır nice Hekimbaşı'lar geldi ve geçti hayatımızdan. Ama her seferinde ve ısrarla yetkililer, ilgililer ve bilimüm zevatın şaşkınlık dolu gözlerle şaşkın açıklamaları takip etti bu yaşananları. Bazıları çıkıp her gün son model arabaları ile yanından geçtikleri çöplüğü kastederek "nasıl olur?" diye sordular. Bazıları da gecekondu vakası üzerine

"bu boyuta nasıl ulaştı?" eksenli şaşkın beyanlar verdiler. Velhasıl bunca şaşkın insanın şaşkın açıklamaları arasında bulunmuş ve art niyetli yöneticiler ve teşhir edildi kötü icraatları. Sonra...sonra bir dahaki şaşkınlık verici olaya kadar okudu herkes bildiğini.

Şaşıra şaşıra gelindi 17 Ağustos 1999 tarihine. Ve bir büyük deprem oldu, Türkiye'nin en yoğun nüfusunun yer aldığı bir bölgede. Şaşırı yine bizim yetkili, ilgili ve bilimüm zevatımız. İlkün bunca binanın nasıl olup da bu kadar hasar gördüğüne şaşırıldılar. Sonrasında da nasıl olup da deprem riski açısından bu kadar kritik bir bölgede bunca yoğun bir yerleşim ve sanayinin var olduğuna şaşırıldılar. Sanki onca bina bir gecede dikilmiş, o kentler, o fabrikalar bir gecede inşa edilmişti oraya. Ardından kötü icraatların hesabının kötü icracılardan sorulmasına sıra geldi. Bir Veli Göçer bulundu. Onca insanın ölümüne sebep ve sorumlu ilan edilen Veli Göçer ile açıklandı şaşırılan olayların nedeni. Kötü icraatlarından dolayı sorgulandı müteahhitler, mimarlar ve mühendisler. Kötü icraatlarından dolayı sorgulandı bazı yöneticiler. Ve süreç elbette işin ehli icracıların ve iyi icraatların pazarlanması ile tamamlandı. Bu çerçevede çıkarıldı, meşhur 595 ve 601 sayılı KHK'lar. Bu çerçevede bir yerlerde yeniden keşfedildi, yapılaşma ve kentleşmenin uzmanları ve bunların meziyetleri.

Şimdi beklemekteyiz, yeni ve yine "şık" sıfatlarla anılan nice icracı ve onların icraatlarının yeni düzenlemeler eşliğinde mesulü ilan edilecekleri yeni şaşırtıcı olayların gerçekleşmesini.

Bir masallar ülkesinde yaşamadığımız kesin. Başka kesin olan bir şey de ilgili, yetkili ve bilimüm zevatımız açısından şaşırtıcı olan onca olayın hiçbir zaman sorun mertebesine erişmemesi. Kapitalizm koşullarında tanımlanmış bir kent olgusu içerisinde şaşkınlığın ötesine geçip sorunun kökenine inme doğrultusunda bazı reflekslerin geliştirilmesini beklemek hata olur. Daha doğrusu gerek Hekimbaşı Çöplüğü'nde yaşanan felaket, gerekse 17 Ağustos depreminin yol açtığı felaket belirtilen şahıslar açısından şaşırtıcı olmanın ötesinde bir sorun olarak görülmemektedir.

Sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen yerleşim alanları ve yerleşim şekillerinde sorun olarak nitelenen şeyler aslında çok farklıdır. Ticari merkezlerin oluşumundan sanayi bölgelerinin seçimine, ticari yolların seçiminden sanayiye istihdam sağlayacak yerleşim bölgelerinin iskanına kadar sermaye için kritik başlıklara dair sadece kar merkezli bir algılayış içerisinde tanımlanmış kentleşme ve yapılaşma sorunları.

İşte masallar ülkesine yakışır onca felaketi algılamak ve şaşırmamak için önce kentleşme ve yapılaşma sorunundan kimin ne anladığına dair yukarıdaki ayrımı yapmak gerekir. Kapitalizmin kurallarının işlediği bir toplumda kentleşme sorunu,

sanayinin deprem bölgesinde inşa edilip edilmemiş olması değil ticari yollara, limanlara ve merkezlere uzaklığı olarak tanımlanır. Yerleşim alanlarının tespiti ve yapılaşma da buna bağlı olarak sanayi bölgelerinde istihdamın sağlanabilmesi sorunu merkezinde ele alınır. Bu yaklaşımda ne çarpık kentleşme, ne barınma hakkı, ne planlı, sağlıklı ve güvenli yapılaşma ve ne de bunlara dair sorunlar sonucu ortaya çıkan felaketler bizim anladığımız anlamda bir karşılık bulabilir.

Kapitalizm koşullarında çarpık kentleşme sorunu olarak karşımıza çıkan olgular esas olarak bir sorun değil, sermayenin sanayi, ticari ve istihdam anlamında faydasını sağlayan optimum çözümlerdir. Bugün Gebze'nin dört tarafını sarmış olan gecekondu, sermaye açısından görsel bir kirliliğin ötesinde potansiyel işgücünü ifade etmekte ve bu sebeple tercih edilmektedir.

"Ortaya çıkan manzara, İstanbul-İzmit-Sapanca gibi dünya ölçeğinde bir metropoliten bölgede, devasa sanayi komplekslerinin yanı başında türeyen derme çatma konut bölgeleri olmuştur. Bu konutlar, (devletin hiçbir destekleyici politikası olmadığı için) piyasa koşullarında ucuz ve çok katlı konutun nasıl olabileceğine örnek teşkil et(mektedirler)." (Şehir Bölge Planlamacıları Odası Deprem Raporu)

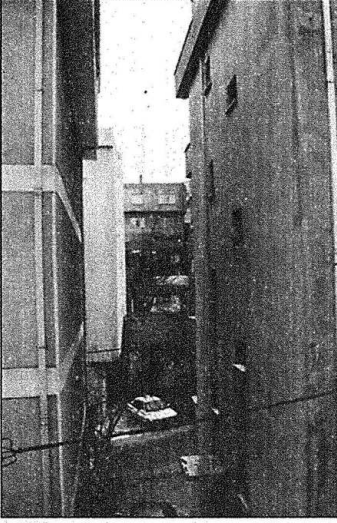
Ver Barınma Hakkını

Al Gecekondu Yapma Özgürlüğünü

Çarpık kentleşmeye ilişkin eleştirilen onca kişi ve uygulamaya ve bu sorunu çözmeye iddiasıyla nice yeni icracılar ve icraatları hayatımızda belirlip kaybolmuş olmasına rağmen kentlerimiz ve yapılarımız sürekli felaket üretmeye devam ediyor. Bunun kapitalizm koşullarında ve sermaye açısından asıl olarak bir sorun olmadığına yukarıda değindim. Ama bu durum, felaketler ve bunlara sebep olan etmenlerin büyük halk kitleleri için sorun oluşturmaması anlamına gelmemektedir. Sorun oluşturmamanın da ötesinde yaşanan felaketlerde bu sorunlar sebebi ile insanlar ciddi yıkımlar ve kayıplar yaşamaktalar.

Elbette kapitalizm koşullarında sermayenin belirleniminde bir toplumsal yaşam için belli tercihlerin belirleyiciliğinden söz etmek gerekir. Bu tercihlerin kentleşme ve yapılaşmaya dair olanları hakkında bir önceki bölümde bazı örneklemelerde bulunuldu. Bu örneklemelerden de anlaşılacağı gibi sermayenin de bizim anladığımız anlamda olmamakla beraber kendince bir kent ve yapılaşma planı vardır. İşte sorun bu planın kendince kısmında yer almaktadır. İstanbul'da Taksim-Maslak hattında inşa edilen bir metronun yine o hat üzerinde bulunan ve inşa edilmekte olan iş merkezleri ile ilintisi rastlantısal değil bir plan dahilindedir. Ama malumumuzdur ki söz konusu plan aslında bizim anladığımız olumlu anlamıyla bir kent içi ulaşım ve yapılaşma açısından ciddi bir plansızlık anlamına gelmektedir. İşte burada bir önceki bölümde aktarılan sermayenin kriterleri ile halkın planlı, sağlıklı ve güvenli bir yapılaşma içerisinde yaşama kriterleri arasındaki farklılık hatta karşılık ön plana çıkmaktadır.

Gecekondulaşma olgusu üzerinden kriterler arasındaki farkı açıklamaya çalışırsak sanırım daha faydalı olur. Gecekondulaşma kent yaşamı içerisinde hep bir sorun olarak belirlenmiştir. Bu soruna sebep olarak da her zamanki gibi kötü icracılar ve onların kötü icraatları gösterilmiştir. Gel gelelim bu sorunun çözümüne dair gecekondu yıkımlarının ötesinde de

hiçbir çözüm üretilememiştir. Ayrıca gecekondulaşmaya sebep olarak gösterilen göç olgusu ve buna yönelik zaman zaman dillendirilen pasaport, kota ve benzeri komik uygulama önerileri de çözüm üretmekten çok çözümsüzlüğü dayatmaktadır.

Halbuki gecekondulaşma ve göç sorun olmanın ötesinde bir iş gücü arzı ve bunun en düşük giderle barınmasının sağlanması anlamında sermayenin ucuz iş gücü talebine yönelik vazgeçilmez bir çözüm niteliği taşımaktadır. Hatta daha da zorlarsak gecekondulaşma olgusu inşaat sektörünün ihyası için vazgeçilemez bir pazar niteliği taşımaktadır. Burada sermaye açısından sorun gecekondulaşma olgusunu tamamen ortadan kaldırmak değil kontrol altında tutabilmek ve yönlendirmektir.

Yukarıda aktarılanların yanında gecekondulaşma olgusunun başka bir anlamı daha bulunmaktadır. Halkın barınma hakkının ortadan kaldırılması. Yani emekçilerin mücadeleleri ile elde ettikleri, en doğal hak olarak tarihe geçirdikleri sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir konutlarda barınma haklarının ellerinden alınması ve bu hakkın dillendirilmesinin önüne geçilebilmesi açısından da gecekondulaşma olgusu özel bir önem taşımaktadır. Gecekondulaşmanın bir barınma tarzı olarak yan gizli teşvikinin ardındaki bir neden de emekçilerin barınma hakkı doğrultusunda

geliştirecekleri ve yükseltecekleri talebin önüne geçebilmektir.

Gecekondulaşma örneğinde de görülebileceği gibi sermaye ile emekçilerin kriterleri arasında ciddi bir fark daha doğrusu karşıtlık söz konusudur. Yapılaşma anlamında bir çarpıklığın ifadesi olan gecekondulaşma olgusu sermayenin yapılaşma politikası içerisinde kendi çıkarı açısından önemli bir yere oturur. Tıpkı barınma hakkının gerçek anlamı ile planlı, sağlıklı ve güvenli bir yapılaşma politikası açısından taşıdığı önem ve öncelik gibi. Bu sebeple de sermaye ve emekçilerin ayrılan tercihleri çarpık kentleşme başlığında birbirine karşı önermeleri gündeme getirir.

Unutulanları Hatırlamak İçin

Kötü yöneticilerin kötü icraatları ile başlayan öykümüzde daha üzerinden bir sene bile geçmeden Adapazarı gibi artık deprem açısından hayati kritiklikte bir bölgede "süper" tabiri ile ifade edilen bir yapılaşmaya imza atan süslü sıfatlarla anılan icracılar ile tam gaz yolumuza devam ediyoruz. Adapazarı'nı vazgeçilmez kılanın değerli sermayedarların sanayi yatırımları olduğunu, ülkenin en büyük serbest bölge projesinin sermaye açısından depremle bile geri döndürülemez önemde olduğunu görüyoruz ve sonra bir kez daha hatırlıyoruz bu ülkede kentleşme politikalarında neyin ve kimin tercihleri ile hareket edildiğini. Ve ardından da başka bir şeyi, bu tercihlerin bizi içine ittiği kanallarda yolumuzu bulabilmek için geçmişte kazanılmış haklarımızın bizim için önemli yol göstericiler olacağını hatırlıyoruz.

Bugün Hekimbaşı Çöplüğü'nün yanı başında büyüyen gecekondulaşma kent de depremin iskambil kağıtları gibi yıktığı kaçak binalar da asıl olarak bizim, emekçilerin sorunudur. Bu sorunlara sebep olan da sermayenin tercihleridir. Ve bu sorunlara karşı atılacak adımların başında da yitirdiğimiz ve unuttuğumuz bir hakkı "sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir konutlarda barınma hakkı" taleplerimizin başına yazmamız yer almaktadır. □

İmar ve Şehirleşme Kanunu Gürültüye Getirilmesin

Hüseyin ÜLKÜ HKMO Genel Başkanı

Türkiye'nin en değerli aydınlarından sevgili Aziz NESİN; "Eğer bir yerde yetkililer büyük bir gürültü çıkarıyorlarsa, sakın tüm dikkatlerinizi o gürültüye yöneltmeyin. Çünkü bilin ki siz o gürültüyle ilgilenirken onlar bir başka yerden büyük bir mal kaçıyorlardır." diyerek bizleri uyarırdı. Şimdi o artık aramızda değil, ama mal kaçırınlar ortalıkta çirilt atmaklar. Bizlere düşen ise bu uyarıyı hep anımsamak.

595 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Yapı Denetim Kuruluşlarını Bayındırlık ve İskan Bakanlığı gündeminin birinci sırasına oturtmuştur. Mühendis ve Mimar Odaları da kendi aralarında yetki çekişmesi tuzaga düşerek aylardır bu konuyla ilgilenmektedirler. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği de kendisine bağlı Odalar arasında bu konudaki görüş ayrılığını gideremediği için 595 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye karşı olmasına karşın, KHK'yi uygulanamaz duruma getirememiştir.

Biz Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası olarak elbette meslek disiplinimizle ilgili alanın daraltılmasına, bilimsellikten uzak ve Anayasaya aykırı KHK'ye seyirci kalamazdık. KHK'ye karşı savaşımlarımızı her platformda verdik, vermeyi de sürdürüyoruz. Ancak Türkiye'nin Mühendisleri, Mimarları olarak bizler gündemdeki olaylara sadece Yapı Denetimi Kuruluşları açısından bakamayız, bakmamalıyız.

Çünkü asıl önemli olan ve üzerinde önemle durulması gereken Bülent ECEVİT'in başında bulunduğu DSP-MHP-ANAP iktidarının Dünya Bankası'na verdiği imar yasasını değiştirme sözüdür. Verilen bu sözün 2000 yılı sonuna değin yerine getirileceği iktidar çevrelerinde de açıkça dile getirilmektedir.

İmar ve Şehirleşme Kanunu Tasarısı Taslakları da kapalı kapılar ardında hızla yazılıp aynı hızla değiştirilmektedir.

İşte tam burada durup, sevgili Aziz NESİN'in uyarısını anımsayarak:

● Dünya Bankası'nın Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na İmar Yasası'nın yeniden düzenlenmesi projesi için kredi vermesini,

● Toplu Konut İdaresi'nin projeyi bu kredi ile ihale etmesini,

● Çankaya Belediyesi'nin 18-20 Nisan 2000'de düzenlediği Kent ve Kentleşme Semineri'nde, İmar Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi projesini yürüten ODTÜ öğretim üyelerinden Prof.Dr.Haluk SUCUOĞLU'nun KHK'yi savunmasını,

● Yapı denetim yönetmeliğiyle, yapı denetimi konusunda görev yapan yabancı kuruluşlara ortak girişimde bulunarak Türkiye'de çalışma olanağının yaratılmasını (yönetmelik 5/d)

● Yapılara sigorta zorunluluğu getirilerek, özellikle sigorta şirketlerine avantaj sağlanmasını (KHK M.22)

● Yabancı sermayeli gayrimenkul şirketlerinin, örneğin Remax'ın Türkiye'de örgütlenmesinden sonra bunların yapıldığını ve Ecevit Hükümeti'nin enflasyonla mücadele programı adı altında banka faizlerini de birden düşürme kararı almasını,

● Bu karar sonucu Türkiye'de birçok küçük ve orta boy işletmenin iflas etmesinin kaçınılmaz olduğunu,

● Bu işletmelerin kurtulma çırpımları sürecinde önce ellerindeki gayrimenkulleri satmak zorunda kalacaklarını,

● Özelleştirme adı altında piyasaya sunulan tesislere ait büyük kamu arazilerinin de satılmakta olduğunu, örneğin 15 milyon dolar değerindeki 232 bin metrekaarelik arsası

bulunan Şanlıurfa Zirai Aletler Fabrikası'nın 6 milyon dolara ANAP Milletvekili Mehmet GÜNEŞ'e satıldığını, fabrikanın yerine konut yapılmasından kaygı duyulduğunu (12 Ocak 2000 Cumhuriyet)

● Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nün Türkiye topraklarının yüzde 54,7'sini oluşturan Hazine arazilerinin İnternet üzerinden satışına başladığını (17 Ocak 2000 Hürriyet)

● Hatay'ın Reyhanlı İlçesi'ne bağlı 50 haneli Güvalada Köyünün mahkeme kararıyla 70 milyara satıldığını; köysüz kalan köylülerden 100 yıldır kullandıkları topraklar için 259 milyar istendiğini, (16 Ocak 2000 Akşam)

● 1991'de sadece iki daire ve bir dükkânı bulunan Ömer Lütfi TOPAL'ın 1996 yılına kadar geçen sürede bin gayrimenkule sahip olduğunu (29 Eylül 1999 Milliyet)

● Kara paranın başta gayrimenkulle uğraşan şirketler olmak üzere, çeşitli ön şirketler kurularak, fonların bu legal şirketlerin kazançlarından elde edildiği gibi gösterilmesi sonucu aklandığını (16 Şubat 2000 Akşam/Y.TÖRÜNER)

● Emlak Bank'ın özelleştirmeye hazırlanması için düğmeye basıldığını, Bankanın ilk olarak konut işinden çekileceğini (29 Temmuz 2000 Radikal)

● Bilkent Üniversitesi kampüsü yapmak amacıyla kamulaştırılıp planlanan alanın, çok değil 8-10 yıl içinde ve herkesin gözleri önünde binlerce konutun ve Ankara'nın en ünlü alışveriş merkezlerinin bulunduğu olağanüstü bir rant alanına dönüştürüldüğünü ve bu dönüşümün Tepe Holding adıyla bir devin ortaya çıkmasına neden olduğunu (17 Ağustos 2000 Posta)

● Muş'a bağlı Bahçe Köyünde 1966'daki depremde evleri yıkılan, 34 yıldır konut bekleyen 45 hak sahibinden her birine Devletin 395 milyon TL'lik yardım yaptığını, depremedelerin temel attığını, bu kez de ödenek bulunamadığını (4 Temmuz 2000 Posta)

● Tüm bunların bir rastlantı olmadığını, Türkiye'ye dayatılan yeni Dünya Düzeni'nin yapısal uyum projelerinin ürünü olduğunu,

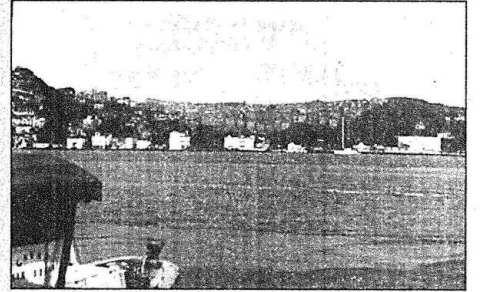
● 1980'den beri uygulanan yapısal uyum projelerinin ise Türkiye'yi yeni bin yılda yarısı icralık bir "Öteki Türkiye" durumuna getirdiğini (22 Ağustos 2000 Hürriyet)

● Bu çöküşten kamuda ve özel sektörde çalışan Harita ve Kadastro Mühendislerinin de ne yazık ki payına düşeni aldığını,

Bir sistematik içinde düşünür değerlendirecek, imar mevzuatında yapılan ve yapılmakta olan düzenlemelerin Türkiye halkının sorunlarını çözmek için mi yoksa yerli ve yabancı büyük sermayenin isteklerini yerine getirmek için mi yapıldığının bilincine varabiliriz. Türkiye Mühendisleri ve Mimarları olarak da ancak o zaman doğru yerde yer alma taraf olma olanağı yaratabiliriz.

Bu nedenle sürekli ve sadece yetkililerin çıkardığı gündemli gürültüye değil, bu gürültüyü çıkaran Yeni Dünya Düzençileri'nin asıl neleri gürültüye getirip elimizden almak istediklerine bakmamız gerektiğine inanıyorum.

Sözlerimi bizlere bu bakış açısını öğreten sevgili Aziz NESİN'i saygıyla anarak bitirirken Türkiye'nin ve bizim gündemimizde "İMAR VE ŞEHİRLEŞME KANUNU TASARI TASLAĞI"nın bulunduğunu, tüm üyelerimizin bu yöndeki çalışmalarımıza katkı vermesini istediğimi özellikle belirtmek istiyorum. Çünkü "İMAR VE ŞEHİRLEŞME KANUNU"nun gürültüye getirilmesini engellemenin birincil görevimiz olduğunu düşünüyorum. □

İMAR HUKUKUNDA TOPLUM VE MİMARLIK SEMPOZYUMU

13-14 Ekim 2000

İTÜ TAŞKIŞLA

**TMMOB Mimarlar Odası
İstanbul Büyükkent Şubesi**

13-14 Ekim 2000 tarihlerinde, İTÜ Taşkişla Binasında yapılan Sempozyum, Erdal Aktulga (Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Başkanı), Oktay Ekinci (Mimarlar Odası Başkanı), Prof.Dr.Gülsüm Sağlamer (İTÜ Rektörü), Yücel Sayman (İstanbul Barosu Başkanı), Hüseyin Yeşil (TMMOB Başkan Yardımcısı), Fikret Toksöz (Marmara ve Boğazları Belediyeleri Birliği Genel Sekreteri) tarafından yapılan sunuş konuşmalarıyla başlamıştır.

Sempozyumun sunuş tebliği, Prof.Dr.Ruşen Keleş tarafından, "Türkiye'nin İmar ve Planlama Düzeni" konusunda verilmiştir.

Sunuş tebliğini izleyen beş oturumda, aşağıdaki konular, karşılıklı belirtilen konuşmacılar tarafından sunulmuştur:

1.Oturum: İmar Hukukunun Temel İlkeleri

Oturum Başkanı: Turgay Erdem

- Planlama Prof.Dr.Hande Suher
- Koruma Y.Mimar Oktay Ekinci
- Yargısal Denetim Av.Ali Arabacı
- İmar ve Demokrasi Y.Mimar Yücel Gürsel

2.Oturum: İmar Mevzuatının İrdelenmesi

Oturum Başkanı: Prof.Dr.Afife Batur

- Anayasa ve Çevre Sorunları Prof.Dr.İbrahim Kaboğlu
- 3194 Sayılı İmar Yasası Y.Mimar Besim Çeçener
- Avrupa Hukuk Mevzuatı ve İmar Yasası ile Diğer Yasalar Doç.Dr.İştar Gözaydın
- Deprem Sonrası İmar Düzeninin Sorunları Av.Hasan Girit

3.Oturum: İmar Hukukunda Yeni Açılımlar

Oturum Başkanı: Prof.Dr.Mine İncoğlu

- TAU-ODTÜ Çalışmaları ve Uluslararası Deneyim Doç.Dr.Murat Balamir
- Müşavirlik Sisteminin İncelenmesi Haluk Doğançay, TMMMB
- Sigorta Sisteminin Getirdikleri Zihni Metezade, SRŞB

4.Oturum: Uygulama Mevzuatı

Oturum

Başkanı : Prof.Dr.Zekai Görgülü

- Mimari Tasarım ve Uygulama Prof.Dr.Hakkı Önel
- Planlama Uygulamaları Prof.Dr.Raci Bademli
- 3194 Sayılı İmar Yasasından 595 Sayılı KHK'ye

Fenni Mesuliyet Av.Güney Dinç

5.Oturum: İmar Hukuku İçin Yeni İlkeler

Oturum Başkanı: Prof.Dr.Zafer Üskül

- Yeni Yasa Tasarısının eleştirilmesi Dr.Hatice Kansu
- Kentleşme, Çevre, Yerleşmeler ve Planlama Konularında Yeni Bir Çerçeve Yasa Önerisi E r g ü n Subaşı + Kamutay Türkoğlu
- Yeni Yasa Tasarısının Eleştirisi Doç.Dr.Necati İncoğlu

Oturumlarda, tebliğlerin sunulmasının ardından gerçekleştirilen tartışma bölümünde, katılımcıların katkıları alınmıştır. Prof.Dr.Zafer Üskül'ün yönettiği Forum bölümünde ise tüm konular sempozyuma bildiriyile katılanlar ve izleyiciler tarafından tartışılmış, sonuçta, ortak değerlendirmelerin bir "Sonuç Bildirgesi" ile kamuoyuna duyurulması kararlaştırılmıştır.

SONUÇ BİLDİRGESİ

TÜRKİYE, İMARA İLİŞKİN HUKUKUNU YENİDEN DÜZENLEMELİDİR

A-J ANAYASA'DAKİ OLUMSUZ YAKLAŞIMLAR

Türkiye'de, imar konusuna ilişkin hukuksal düzenlemelerin, aslında Anayasa'dan başlayarak, yeniden ele alınması gerekmektedir. Mevcut düzenlemeler, sorunları çözücü değil, plansızlığı ve yasadışılığı körükleyen yönleriyle daha da sorun yaratıcı niteliktedir.

1982 Anayasası, çevre, kentleşme, konut hakkı ve genel olarak temel hak ve özgürlüklere ilişkin düzenlemelerinde, insan hakları anlayışının günümüzde ulaştığı evrensel standartların çok gerisinde kalmıştır. Devleti toplumdan koparan bir anlayış içinde ele alan ve öncelik tanıyan 1982 Anayasası, çevreyi ve insanı, insanın ve toplumun haklarını güvence altına alma konusunda yetersizdir. Ülke yönetimi için sağlıklı, demokratik ve hukuk devleti ilkelerine uygun bir toplumsal düşüncenin oluşabilmesi için önkoşul olan "bilgilenme hakkı", 1982 Anayasası'nın tanımadığı ve güvence altına almadığı çağdaş bir haktır: "Ekolojik suç" kavramına da yer vermeyen 1982 Anayasası, temel hak ve özgürlükler alanında da "kısıtlayıcı" politikalarla olanak sağlayarak çekinceleriyle "çifte söylemli" bir nitelik taşımaktadır.

Bütün bunlar Türkiye'nin, evrensel standartlara ve çağdaş yaşamın demokratik, şeffaf ve katılımcı temel ilkelerine uygun yeni bir Anayasaya olan ihtiyacının açık göstergesidir.

Nitekim, kente ve çevreye karşı işlenen suçlar da bu yüzden yeterli yaptırımlarla karşılaşmamakta, önlenememektedir.

B) YASALARIN VE YARGININ "ETKİSİZ" KILINMASI

Anayasadan başlayarak mevzuatın yetersizliği ortadayken, Türkiye'de mevcut mevzuatın da idare tarafından uygulanmadığı temel sorunlardan biridir.

İdarenin, imar konusunda, hukuka aykırı eylem ve işlemlerinin yaygınlığı, bilgi edinme hakkının anayasal bir hak olarak tanınmamasına karşın, hukuka aykırı eylem ve işlemlerin öğrenilmesi sonucunda Mimarlar Odası ve diğer duyarlı kişi ve kuruluşlarca açılan ve "kazanılan" davaların çokluğu ile kanıtlanmaktadır.

Ancak, açılan davaların sonucunda verilen

"yürütmeyi durdurma" ve "iptal" kararları da, Anayasa'nın açık emrine karşın, tıpkı yasalar gibi, idarece, çoğu kez uygulanmamaktadır. Kararların uygulanmaması sonucunda, yapılan hukuka aykırı binalar, kavşaklar, imar planı değişiklikleri, vb. varlıklarını sürdürmekte; böylece kent, çevre ve toplumsal haklar üzerinde gelecek kuşakları da etkileyecek kalıcı tahribatlar yaratıldığı gibi, belirli kişi ya da kesimlere de haksız kazançlar sağlamaktadır.

Yapımı ile ilgili işlemlerin yargı organınca iptal edildiği tesislerin devleti yönetenler ve temsil edenlerce açılması ise yargı kararlarının fiilen etkisizleştirilmekte, "yağmacı" girişimcilerin tarihsel, doğal, kültürel çevrenin tahrip edilmesinde kentli haklarının ihlali sonucunu da doğuran hukuk dışı eylemlerinde cesaretlendirmektedir.

Türkiye'de, hukuk devleti anlayışının temel gereklerinden birisi olarak idarenin hukuka bağlılığı ve yargı kararlarının uygulanmasını sağlayacak daha etkin anayasal ve yasal önlemlerin acilen alınması gerekmektedir.

C-J PLANSIZLIĞIN EGEMENLİĞİ ve "PLANLAMADAN PİYASAYA" POLİTİKASI

Türkiye'de plansızlığın açıkça savunulduğu 1950'li yıllardan başlayarak kentler ve çevre tahrip edilmiş, sağlıksız ve spekülasyon kenteleşmesinin yolu açılmıştır. 1960'lara doğru İstanbul'daki "Menderes yıkımları" kente karşı siyasal suçların ilk ölümlü örneğidir.

1970'lerden itibaren ise "planlı yağma" döneminin başladığı görülmektedir. Bu dönemde spekülasyon politikaları, bilimsel ve katılımcı niteliği olmayan sadece özel çıkarlara imar olanağı sağlayan sözde planlara dayanılarak verilmiştir. O günlerden bu yana, koruma kurullarına siyasal müdahaleler, ayrıcalıklı yapılaşma hakkı tanıyan turizm merkezi kararları, nazım planları işlevsiz kılan müdahaleler, su havzalarının yapılaşmaya açılması girişimleri, deprem bölgelerinde ve zayıf zeminlerde riskli yapılaşma izinleri, kıyı-yeşil alan-orman alanlarının imara açılması uygulamaları vb. çok sayıda bilim ve hukuk dışı uygulama bizzat "plan marifetiyle" yapılmaktadır.

Günümüzde, küreselleşmenin politikasını yürüten Dünya Bankası (DB) da "planlamadan piyasaya" söylemini yaygınlaştırmaktadır. Oysa, deneyimler göstermektedir ki kalkınma ve kentleşme politikalarının bilimsel ve katılımcı planlama olmadan belirlenip uygulanması ile çağdaş bir gelişimi yakalamak mümkün değildir. Genelde kamu yararı kavramına da soğuk bakan DB'nin bunu reddetmesinin nedeni ise böyle bir planlamanın toplum yararı ve kentsel-çevresel hakların gözetimine sağladığı güvencedir.

Planlama, kademeli bir birliktelik içinde yapılmalıdır. Merkezi planlama yanında bölge planlaması ve yerel planlamalar birbirini tamamlamalıdır. Özellikle bölge planları ile kentsel gelişme ve yerleşme alanlarının doğru belirlenmesi, bölge içinde kent kimliğinin doğru belirlenmesi, bölgeler arası farklılıkların ortadan

kaldırılması, bölgesel koruma esas alınarak tarihsel-doğal-kültürel çevrenin korunması, sürdürülebilir kalkınma anlayışı içinde ülke kaynaklarının planlı kullanımı, ekonomik ve ekolojik kararların birlikte verilmesi mümkün olacaktır.

Nitekim, bu olmadığı içindir ki depremden sonra bile örneğin Düzce "il merkezi", Adapazarı da "büyükşehir" yapılabilen, diğer sanayi tesisleriyle de birlikte Kuzey Anadolu Fayı güzergahındaki plansız ve riskli yoğunlaşma süreci adeta yine teşvik edilebilmektedir.

D-J MERKEZİ VE YEREL YETKİLERİN DENGESİZLİĞİ

1984 yılında kabul edilen 3194 sayılı İmar Yasası ile merkezi yönetimin kent planlarına ilişkin yetkileri yerel yönetimlere devredilmiştir. Ancak yerel yönetim reformu bir bütün olarak gerçekleştirilememiş, merkezin müdahaleleri devam ettiği gibi, yerel planlama ve imar yetkilerine de bilimsel ve demokratik bir denetim mekanizması getirilmemiştir.

Böylece, denetim mekanizmaları kurulmadan ve bilim kurumlarıyla halkın katılımı sağlanmadan planlama yetkilerinin yerleştirilmesi sanıldığı gibi demokrasiyi değil, "yağmanın yerelden organizasyonu" sonucunu doğurmuştur.

Nitekim, "595 sayılı Yapı Denetimine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" ve Bayındırlık Bakanlığı'nca hazırlanan İmar ve Şehircilik Yasa Tasarısı da yeniden merkezileşme eğilimini güçlendirmekte, yerelde yaşanan sorunları bilimsel ve demokratik denetimle ve katılımla çözmek yerine aynı denetimsiz anlayış içinde yetkileri yeniden merkeze aktarmaktadır.

Çünkü, karşılaşılan sorunların nedeni, imar yetkisinin belediyelerde olması değil, bu yetkileri güçlendiren siyasi tercihlerin sadece arsa ve arazi rantını maksimize etmekten yana olması, yurttaşın bilgi edinme hakkının tanınmaması, uygulamaların şeffaf olmaması, hukuka uyulmaması, bilim ve uzmanlık çevrelerinin, meslek kuruluşları ile halkın genel çıkarlarını savunan demokratik güçlerin yönetime ve denetime katılmasının önlenmesidir. Nitekim, aynı durum merkezdeki yetkilerde de yaşandığından, Bakanlık onaylı imar kararlarında da spekülasyon niyetleri geçerli olabilmektedir.

Yerel yönetim reformu, yukarıda belirtilen yanlışları giderecek biçimde, zaman yitirilmeden yapılmalı, imar yetkilerinin kullanımında bilimsellikten ve toplum yararından ödün verilmemesi güvence altına alınmalıdır.

E-J 595 SAYILI KHK, YAPI DENETİMİNİ SAĞLAYAMAZ.

595 Sayılı KHK, çeşitli yönleriyle yetki yasasına ve Anayasa'ya aykırı görünmekte ve Anayasa Mahkemesi önünde dava konusu edilmiş bulunmaktadır.

595 Sayılı KHK, tek bir alanı-yapı denetimi-diğer etmenlerden ayırarak düzenlemesi nedeniyle parçacıldır. Planlama-uygulama sürecindeki bütüncül yaklaşım içinde ele alınmamıştır. Yapı denetimi, kentleşme, imar, planlama, meslek kuruluşlarının yetki alanı ve ilgili disiplinlerle birlikte tanımlanmadığından, diğer hukuksal düzenlemelerle çelişkiler ortaya çıkmakta, uygulama bütünlüğü sağlanamamakta ve sorunlar çözümlenmek yerine büyümektedir. Kaldı ki yapı denetimi, planlamanın, yönetimlerin planlama uygulamalarının, malzeme kalite ve standartlarının müteahhitlik kurumunun ve mali

denetimin (sigorta vs.) bütünselliği içinde ele alınmadan yapılamaz.

595 Sayılı KHK ile TUS (Teknik Uygulama Sorumluluğu) yetkisi "sermaye şirketlerine" devredilmiştir. Denetim görevlisini yine mülk sahibi ya da yatırımcı-inşaat müteahhidi seçmekte, denetim işverene bağlı kalmakta, tümüyle "teknik bağımsızlık" içinde çalışması gereken denetim kuruluşu "patronaj ilişkilerine" tutsak kılınmaktadır.

Denetim şirketlerinin sermayesinin % 49'unun meslekten olmayanlarca üstlenilmesi olanağının sağlanmasıyla, uygulamada, arazi rantı ve kaçak yapılaşma konusunda "sabıkalı" olanların bu şirketlere ortak, hatta "sahip" olma eğilimine girdikleri görülmektedir. Bu durumun yaratacağı sakıncalar, kısa sürede ortaya çıkacaktır.

Öte yandan, getirilen yeni düzenlemeler mimarı ve "mimarlık sanatını" bir yana bırakmış, yapı kimliğini ve estetiğini görmezlikten gelmiş, tarihi binaların durumunu ise tümüyle ihmal etmiştir.

Yine 595 sayılı KHK'de, "kamu binaları" ile adeta lüks bir villa çağrışımı yapan "180 m²'lik" tek katlı konutların "kapsam dışında" bırakılması, bu yapıların söz konusu KHK karmaşasına karşı "korunduğu" izlenimini vermektedir.

Bu nitelikleriyle, 595 sayılı KHK, ihtiyaca cevap vermeyi değil, adeta yeni bir "sektör" yaratmayı hedefler görünmektedir. İmar yönetmeliklerinde TUS'a haklı sınırlamalar getirilirken, denetim şirketlerine bu yönde hiçbir sınırlama getirilmemiş olması da "sermaye şirketlerine tanınan ticari özgürlüğün" bir yansıması olsa gerektir.

F-J 587 SAYILI KHK İLE GETİRİLEN DEPREM SİGORTASI CAN VE MAL GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMAMAKTADIR.

Zorunlu deprem sigortası düzenlenirken de öbür konularda olduğu gibi ilgili uzman kuruluşlar dışlanmış ve katılım sağlanmamış, bu nedenle, düzenleme yetersiz kalmış, tarafların mutabakatı önemsenmemiştir.

Zaten, zorunlu sigorta uygulamasının altı ay süreyle ertelenmesi, idarenin bu konuda yetersiz bir düzenlemeyle "çaresiz" kaldığının da açık bir kanıtıdır.

27 pilot ilin seçim ölçütleri ise belirsizdir. Örneğin, deprem bölgesi olan Muğla ve Muş illerinin neden kapsam dışı tutulduğu belli değildir. Yakın geçmişinde deprem olmayan, ancak yakın gelecekte beklenen illerin uygulama dışında kalması ise adeta bir "kara-mizah" gibidir.

Zorunlu deprem sigortası yalnızca meskenler için getirilmiştir. Kamu binalarının, ticari ve sanayi binaların denetim dışı tutulmuş olması ne anlama gelmektedir? Kaldı ki getirilen sigorta sistemi de yalnızca binanın taşıyıcı sistemini kapsamaktadır. Oysa, mal ve can kayıplarının, işgücü kaybının da sigorta kapsamında olması gerekmektedir.

G-J EĞİTİMİN KALİTESİ YÜKSELTİLMELİDİR.

Hukuksal düzenlemeler iyileştirilse bile, sonuçta bunları uygulayacak olanlar insanlardır. Bu nedenle, uygulayıcıların niteliği de önem kazanmaktadır.

Uygulayıcıların niteliği, onlara verilen eğitimle doğrudan ilgilidir. Oysa, ülkemizde, mimarlık ve mühendislik eğitimi veren yüksek öğretim kurumları içinde, yeterli öğretim kadrosuna sahip olmayanların önemli bir ağırlık taşıdığı bilinen bir gerçektir. Ara insan gücü

yetiştiren eğitim kurumları ise ya yoktur ya da yetersizdir. Eğitim süresince, öğrencilere, uygulama çalışmaları yeterince yaptırılamamaktadır. Eğitim sonrası süreçte ise uygulamaya dönük ek bir eğitim programı hemen hiç yoktur.

601 Sayılı uzmanlıkla ilgili KHK, eğitim sisteminin içinde bulunduğu durumu gözardı etmekte, yapılan olumlu önerileri ise dikkate almamış bulunmaktadır. Mimarlar Odası'nın, UIA kararlarını da esas alarak, belirlediği asgari beş yıl eğitim + iki yıl staj önerisi yerine dört yıl eğitim + beş yıl staj düzenlemesi Türkiye koşulları ve bilimsellik açısından gerçekçi değildir. Şimdiki uygulamaya göre mezuniyetten sonra 12 yıl çalışmış olanlara "uzmanlık belgesi" verilmesi ise niteliği görmezden gelerek yapılan bilim dışı bir düzenlemedir. 12 yıl çalışmış olmak belki deneyim kazandırabilir ama uzmanlık asla kazandırmaz. Esasen, "genel uzmanlık" kavramı da anlamsızdır. Tüm mesleklerde olduğu gibi mimarlıkta da uzmanlığın, mimarlığın belli bir alanında edinilmiş olması gerekir. Bunun için de ayrıca bir uzmanlık eğitiminden geçmiş olmak temel koşuldur. 601 Sayılı KHK, bütün bunları yeterince önemsemeyerek bilimsel gerçeklere ve ihtiyaca uygun düzenlemeler getirmemektedir.

SONUÇ:

Sonuç olarak, ülkemizin imar ve planlama düzeni, insan haklarına ve çevreye saygıya dayalı, insanı toplumun ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarını dikkate alan, demokratik bir biçimde oluşturulmuş ve bilimselliğe öncelik veren bir düzen değildir. Sorunların parça parça ele alınarak giderilmeye çalışılması da kargaşa yaratmaktan başka bir sonuç doğurmamıştır.

Türkiye, öncelikle insan onurunu öne çıkaran, insan haklarının evrensel standartlarda tanınıp güvence altına alındığı, yönetime katılma mekanizmalarını öngören, kısıcası demokratik bir anayasayı yapıp yürürlüğe koymakta her geçen gün daha da geç kalmaktadır.

Düzenlemeler, ilgililerin katılımı olmadan ve açık demokratik ortamlarda yeterince tartışılmadan yapılmaya çalışıldığından, amaca uygun olmaktan uzak kalmıştır.

İmara ilişkin mevzuat, planlama, gelişme, katılım, tartışma kavramları dikkate alınarak yeniden düzenlenmek zorundadır.

Türkiye'de, yasal düzenlemelerde, imar konusu ile yapı konusu içiçe girmiş, birbirine karışmış bulunmaktadır. Bu iki konunun ayrı yasalarda düzenlenmesinde yarar bulunmaktadır.

Türkiye yerel yönetimler reformunu, bütünsel olarak, demokratik katılım ve denetim (teknik ve idari denetim, halk denetimi) mekanizmalarının tümünü öngörerek ve "imar reformunu"da içerecek şekilde gerçekleştirmelidir.

Bütün bunların yapılabilmesi ve siyasal iktidarların bu sempozyumdaki sonuçlar gibi asıl yapılması gerekenleri dikkate alabilmesi için, kamuoyunun sesini yükseltmesi, ihtiyacını yüksek sesle duyurması ve politikacılar üzerinde demokratik etkilenme mekanizmalarının tümünü usanmadan kullanması gerekmektedir.

İmar hukuku, sadece teknik ve yönetsel çevrelerin değil, tüm toplumun en genel olarak yaşamını ve geleceğini güvenceye alma hakkıdır. Bu nedenle, uygarca bir geleceği özleyen herkes, artık bu konuyu öncelikli gündemi olarak görmelidir.

MİMARLAR ODASI Merkez Yönetim Kurulu
MİMARLAR ODASI İstanbul Büyükşehir Şubesi
MİMARLAR ODASI Bursa Şubesi

Enerji Yatırımlarında Doğru Ve Taze Bilgi İle Karar Verme

Dr. Tanay Sıdkı Uyar

Kocaeli Üniversitesi Öğretim Üyesi

Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynak ve Teknolojileri Araştırma Birimi Başkanı

Climate Conference Zirvede İklim Değişmedi

Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi 13-25 Kasım 2000'de Hollanda'da yapıldı.

Kyoto Konvansiyonuna taraf devletlerin 6. Toplantısı olan bu zirvede dünyayı tehdit eden "Küresel Isınma" konusu görüşüldü.

İklim değişikliği ya da küresel ısınma özellikle 1992'den beri dünyayı ciddi bir biçimde tehdit etmeye başladı. Önce kömür, sonra petrol ve doğalgaz gibi fosil yakıtlar, atmosfere yayılan gazlarla sera etkisi yaratarak, atmosferin normalden fazla ısı tutmasına sebep oluyorlar. Bu durum kutuplardaki buz kütellerinin çok büyük parçalar halinde koparak erimesine ve denizlerdeki su seviyesinin yükselmesine sebep oluyor. Bu durum doğal hayatı tehlikeye soktuğu gibi, 20 yıl içinde kıyı kentlerini de birer batık şehir haline getireceği benzer.

Hollanda'nın Lahey Kentinde 13 Kasım'da başlayan zirve 108 ülkenin katılımıyla gerçekleşti. Planlanan; iklim değişikliğine yol açan fosil yakıt bağımlılığının kurtulmak ve Kyoto Anlaşması yükümlülüklerini yerine getirmek üzere, sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik kararlar almaktır. Ekolojistler, çevreci gruplar, nükleer karşıtları, anarşistler toplantı boyunca renkli eylemler, protesto gösterileri ve konferanslar düzenlediler.

24 Kasım'da bitmesi gereken Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi ortak bir karara varılmaması ve ABD, Japonya, Kanada ve Avustralya'nın uzlaşmaz tutumu nedeniyle çıkmaza girince 25 Kasım akşamına kadar uzatıldı. Doğalgaz ve petrol uluslararası ticareti olan alanlar. Uzun süredir fosil yakıtlardan uzaklaşmak için Avrupa'da kimi ülkelerde konan ek vergiler nedeniyle tartışmalar çıkmaya başlamıştı. Tartışmaların konferansa da yansımaları bekleniyordu. İklim değişikliği konusunda çok daha olumlu bir tutum içinde bulunan Avrupa ülkeleri, ABD'nin şantajcı baskılarına karşısında çözümler belirttileri göstermeye başladı. ABD'nin tek başına atmosferdeki karbondioksitin %25'inden sorumlu olduğu gözönüne alınırsa tartışmaların sebebi de açıkça belli oluyor.

Görüşmeleri çıkmaza sokan söz konusu ülkeler, enerji verimliliği teknolojileri ve yenilenebilir enerji kaynakları kullanımıyla kendi sera gazı emisyonlarını azaltmak yerine, henüz bu emisyonu düşük olan gelişmekte olan ülkelerin atmosferdeki haklarını satın almanın yollarını aramayı tercih ediyorlar.

Kesinlikle sonuç alınamayan bir toplantı olarak hatırlanacak olan bu konferans 25 Kasım 2000 akşamı sona ererken, emperyalist ülkelerin kendi çıkarları için gelişmekte olan veya yoksul ülkeleri yoketmekten, insanlarını ölüme mahkum etmekten asla kaçınmayacakları bir kez daha gözler önüne serildi.

TÜRKİYE BU KONUDA NE DİYOR?

Hiçbirşey! Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve sözleşmesi Süleyman Demirel'in de katıldığı Rio Konferansı'nda imzaya açılmıştı. Türkiye şimdiye kadar bu sözleşmeyi ve herhangi bir başka anlaşmayı imzalamadı. En yakın örnek Yatağan Termik Santrali. Kendi vatandaşlarını zehir solumak zorunda bırakan, enerji planlarında kırıltıcı enerji kaynakları içeren yabancı yatırımlara öncelik tanıyanların, "küresel ısınma" konusunda, "küresel" bir karara imza atılmasını beklemek hayalcilik olurdu.

Ülkemiz enerji sektörünün geleceğini belirleyecek önemli kararlar alınmak üzere. Ancak alınacak kararların ülkemiz enerji ve ekonomi sistemlerine getireceği maliyetler henüz kamuoyunda yeterince tartışılmadı. Basın mensupları pek çok konuda gösterdikleri titizliği enerji sektörüne ilişkin konularda sürdürmedi. Bazı köşe yazarları enerji sektörüne ilişkin alınmış kararların uygulanmasındaki hata ve eksikler nedeniyle, ülkemizin 2001 yılında karanlıkta kalacağını belirtiyor ve planlananların hemen gerçekleştirilmesini talep ediyorlar.

1976 yılından beri Türkiye enerji sektörünü izleyen bir enerji planlamacı olarak Türkiye'de enerji sektöründe karar verme süreçlerinde bilginin yönetimi konusunda bir sorun olduğu kanısındayım. Ülkemiz enerji sisteminin geleceği, geleceğin teknolojileri yerine, geçmişin teknolojileri ile planlanmaktadır. Geçmişin teknolojileri (fosil ve nükleer santraller) tüm dünyada yerini enerji verimliliği ve doğal çevrede enerji üretimi teknolojilerine (rüzgar, güneş pilleri, jeotermal ve biyokütle enerji santralleri) terk etmektedir.

Rio, Kyoto ve Buenos Aires'de yapılan Birleşmiş Milletler Toplantılarında küresel iklim değişikliğine yol açan kömür, doğal gaz ve petrol dahil tüm fosil yakıtların kullanımına küresel kısıtlar getirilmekte ve kullananların vergilendirilmesi için, karbon vergileri benzeri önlemler geliştirilmektedir. Küresel yükümlülükleri gereği karbondioksit emisyonlarını azaltmak zorunda olan zengin ülkeler, emisyon ticareti yoluyla bu yükümlülüklerini diğer ülke topraklarında daha az maliyetle gerçekleştirmeyi planlamaktadırlar. Fosil yakıt kullanımına getirilen bu tür kısıtların farkında olmayan ülkemiz diğer ülkelerle uzun vadeli doğal gaz ve petrol anlaşmaları yapmaktadır.

Tesis edilen her fosil yakıtlı santral İklim Değişikliği Çerçeve Anlaşması gereği ülkemizden temizlememiz gereken karbondioksit, metan gibi sera gazı emisyon kaynaklarını ve bunların temizlenme maliyetini giderek artırmaktadır. Ülkemizde üretilen ve/veya satılan zengin ülkelerde terk edilmiş veya üretimine izin verilmeyen eski teknolojiye dayanan her otomobil atmosfere yılda 6 ton karbondioksit vermektedir. Çimento fabrikaları ve demir çelik tesisleri ülkemizde kurulmakta, temiz ürün bu tesisleri kendi ülkesinde kurdurmayan ülkelere gitmekte ve bu fabrikaların neden olduğu toplumsal maliyet ise ülkemiz insanı ve doğasına ödenmektedir.

1980 yılından başlayarak ABD dahil pek çok ülkede ekonomik bulunmayıp yenileri sipariş edilmeyen, mevcutları ekonomik bulunmadığı için kapatılan ve sökümü ABD'deki Maine Yankee santralında olduğu gibi farklı hesaplamalara göre 500 milyon-2 milyar dolar arasında bir ek maliyet gerektiren nükleer santralleri ülkemizde kurma çabalarını enerji sektöründe karar verme, doğal çevrede enerji üretimi ve rüzgar santralleri ile elektrik üretimi konusunda uzmanlaşmış bir öğretim üyesi olarak anlayışla karşılamam mümkün değildir. Almanya Hükümeti nükleer santrallerini kapatma kararı almıştır. Mevcut nükleer santrallerin kapatılmasını ancak yirmi yılda mümkün olabileceğini açıklamıştır. Almanya parasal imkanları ve teknolojik birliğine rağmen bu

pislikten ancak yirmi yılda kurtulabileceğini açıklamıştır. Bu açıklama bizim ülkemizde Almanya'nın nükleer santralleri yirmi yıl daha kullanma kararı aldığı olarak yorumlanmıştır. Almanya'nın yirmi yılda temizleyebileceği bir pisliğe bizim hiç bir şekilde ulaşmamamız gerektiği kanısındayım.

Bugün yapmamız gereken sanayicilerimizi geçmişin çöp teknolojileri yerine geleceğin teknolojilerine yatırım yapmaları konusunda teşvik etmektir. Ulaşım, sanayi, tarım ve konutlarda barınma gibi tüm insan etkinliklerini 4 ila 10 misli daha az enerji tüketerek gerçekleştiren teknolojiler geliştirilmiş ve zengin ülkelerde kullanılmaktadır. Geleceğin teknolojilerine yapılacak yatırımlar geçmişin sorunlarını ülkemize taşımamanın tek yoludur. Verimli ampulleri üreten bir tesisi kurmak için harcanan 7.5 milyon dolar ile 4.5 milyar dolarlık bir kömüre dayalı enerji santralini üreteceği kadar enerji tasarrufu yapılmaktadır.

Ülkemiz öncelikle rüzgar enerjisi olmak üzere doğal çevrede enerji üretim tesislerini besleyecek doğal kaynaklara tüm dünya ülkelerinden daha fazla sahiptir. Sadece ülkemiz rüzgar enerjisi teknik potansiyeli bile ülkemizde tüketilen toplam elektrik enerjisinin iki mislinden fazlasını üretebilecek düzeydedir. Amerikan Hükümeti Clinton imzasıyla 1 milyon çatının güneş pilleri ile donatılmasını kararlaştırmıştır. Almanya hükümeti çıkardığı rüzgardan üretilen elektriği satın alma yasası ile 8000 adet (3000 MW) rüzgar türbini kurulmasına neden olmuştur.

Kısacası ülkemiz enerji sisteminin geleceği planlanırken doğru ve taze bilgilere erişilmesi, planlamanın sistemli yapılması, ülkemiz uzmanlarının katılımının sağlanması yanı sıra yerel, ulusal ve küresel bilgi, gelişme ve anlaşmaların farkında olunması önem kazanmaktadır. Kendi ulusal ve uzun vadeli değerlendirmelerini yapmayan ülkeler enerji sektörü yatırımlarına ilişkin uzun vadeli stratejik planlama yapan ve bunun solculukla ilgisi olmadığını bilen zengin ülkelerin telkinlerine açık hale gelmektedir. Ve yapılan telkinler de kesinlikle telkini yapan ülke yada kuruluşların çöp teknolojilerini pazarlama çabalarının ürünüdür.

Enerji sektörüne ilişkin gelecek nesilleri etkileyecek kararların alınmakta olduğu bu günlerde kendi meslek alanımdaki doğru ve taze bilgileri sizlerle paylaşmak istedim. □

DEPREM GÜVENLİĞİ

Geleneksel Yapılardan Alınacak Dersler
ULUSLARARASI KONFERANS
16-18/Kasım/2000-İSTANBUL
UNESCO T.C.Kültür Bakanlığı ICOMOS

TMMOB MİMARLAR ODASI BİLDİRİSİ

Türkiye bir "deprem ülkesi".. Anadolu'nun jeolojik yapısı nedeniyle Türkiye tarihini aynı zamanda bir "depremler tarihi" olarak da tanımlamak mümkün...Nitekim bu jeolojik yapı ve bu tarihsel süreç günümüzde de devam ediyor, gelecekte de devam edecek...

Bununla birlikte Türkiye, aynı zamanda bir "uygarlıklar tarihi" ülkesi. Çağlar boyunca depremlerle büyük uygarlıklar hep iç içe ve birlikte yaşadılar. Depremler nedeniyle Anadolu ıssız ve insansız kalmadığı gibi, tam tersine dünya insan yerleşimleri tarihinin de merkezi oldu; en eski kentler bu coğrafyada kuruldu...

İşte bu iki özellik, Türkiye'yi aynı zamanda "depreme dayanıklı yapılaşma tarihinin" de dünyadaki en birikimli ülkeleri arasına sokuyor. Anadolu insanı, yaklaşık 12000 yıldır duvar örüyor, yapı yapıyor, kentler kuruyor, uygarlıklar yaratıyor. Aynı Anadolu insanı, bütün bu mimarlık ürünlerini de her depremden sonra yeniden inşa ederek yeniden yaratıyor ve elbette ki her seferinde de "geliştirerek" daha ileri uygarlıklara armağan ediyor.

Nitekim, antik çağlarda çok sayıda kent depremlerde tümüyle yıkıldığı için bir başka yerde yeniden kurulurken, uygarlık tarihi ilerledikçe kentler artık taşınmadılar ve aynı yerde varlıklarını sürdürdüler. Bu nedenle yine günümüzdeki çok sayıda kent, birkaç bin yıldır hep bulundukları yerde yaşamını sürdürüyor ve aynı geçmiş içindeki bir çok deprem de imar tarihinin dönüm noktaları olarak inceleme konusu oluyor...

Aynı tarih içinde, yine sayısız depremi ayakta atlatılmış anıtsal yapıların yanı sıra, özellikle 17.yy. 18.yy.19.yy sivil yapıları ise "depreme dayanıklı yapı kültürü birikimlerinin" sembelleri olarak bugün bile kentleri süslemeye devam ediyorlar.

İşte bu geleneksel yapıların, artık sadece geçmişten kalan birer "süs" ya da tarihsel estetik öğesi olarak değil, geleceğe de esin kaynağı olacak birer "mimarlık dersi laboratuvarı" olarak değerlendirilmesi gerekmiyor mu?

Örneğin 1894'deki büyük depremde yıkılmayan, ya da en azından çökmeyen, hatta bugün de ayakta duran İstanbul'daki geleneksel yapılar, acaba bu başarılarını neye borçlular?

Benzer şekilde, daha yakın yıllarda inşa edilen ve hatta çok da özenilmeden, sadece geleneksel yapı tarzıyla gerçekleştirilen çok sayıda bina son depremlerde acaba neden çökmeler?... Bugünün modern betonarme apartmanları yıkılırken, onların yanında hangi özelliklerine dayanarak ayakta durdular?...

Bütün bu soruları merak etmek, araştırmak ve sadece bizim için değil, tüm ülkeler için depreme dayanıklı yapılaşmanın tarihsel birikimlerini ortaya çıkartmak konusunda Türkiye'miz eşi bulunmaz bir zenginliğe sahipken, bunu değerlendirmemenin de büyük dramını yaşıyor.

Bu nedenle, mimari ve kentsel mirası korumayı önemsemeyen imar politikaları, sadece zengin bir mirasın geleceğe de taşınmasına engel olmuyorlar, bugünün ve geleceğin depreme karşı güvenceli yapı kültürünü yaratma "kaynaklarını" da yok ediyorlar...

Mimarlar Odası, bu olumsuz sürecin artık sona

ermesi ve Türkiye'de yeni yapılaşma tekniklerinin de "geleneksel kazanımlardan ders alınarak geliştirilebilmesi" için, iki temel alanın öncelikli bir önem taşıdığı görüşündedir.

Birincisi, mimarlık eğitiminde geleneksel mimari artık sadece "geçmiş belgelenmeye" yönelik değil, "çağdaş tasarımlara ışık tutması" yönüyle de ele alınmalıdır.

İkincisi ise, "yapı ve imar mevzuatında" sadece betonarme sistemi "tek seçenek" olarak gören anlayış artık terk edilmeli, bu gibi modern yöntemlerle birlikte geleneksel üslupların geliştirilmesini ve yaşatılmasını özendirerek yasal düzenlemeler de getirilmelidir.

Bu iki ve birbirini tamamlaması gereken alanı daha açacak olursak:

1-) MİMARLIK EĞİTİMİNDE GELENEKSEL MİMARİ

Türkiye'de mimarlık eğitiminde geleneksel mimari, çağdaş mimari tasarım ve uygulamalara bir esin kaynağı olabilecek tarihsel birikimlerin değerlendirilmesi amacını değil sadece kültürel mirasın korunması ve geçmiş mimari örneklerin yine korumaya dönük mimari belgelenmeleri (rölöve) kapsamında ele alınmaktadır.

Öte yandan yaşanan depremlerde geleneksel yapıların gösterdikleri direnç ise onların bu özelliklerinin günümüzde depreme dayanıklı yapı ve mimari seçeneklere ışık tutacak bir kaynak oluşturduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.

Mimarlar Odası bu konunun mimarlık eğitiminde artık gereken ağırlıkta yer alabilmesi için, ülkedeki tüm mimarlık okullarında iki yeni ders/disiplin öneriyor:

Bunlar :

a) "Geleneksel yapı strüktürlerinin çağdaş malzeme ve teknolojilerle geliştirilmesi";

ve

b) "Geleneksel yapı strüktürleriyle çağdaş bina ve mekan tasarımı" dersleridir.

Geleneksel yapı strüktürlerinin çağdaş malzeme ve teknolojilerle geliştirilmesi, depreme dayanıklı yapılaşmada daha ileri çözümler yaratacağı gibi, binalarda modern kullanım ve donanım için gerekli olanakları da sağlayacaktır.

Yine geleneksel strüktürlerin temel ilkeleri esas alınarak yeni malzemelerle geliştirilecek tasarımlarda da tarihsel birikim değerlendirilmiş olacak, geçmişle gelecek arasındaki bağ "kültürel süreklilik" içindeki bir ilerlemeyle kurulabilecektir.

Bu disiplinde başarıya ulaşmanın temel koşullarından biri de yukarıda tanımlanan dersin bir lisansüstü ya da yardımcı ders programı olarak değil, "temel mimarlık eğitimi kapsamında" verilmesidir. Bina Bilgisi, Yapı Bilgisi, Tasarım Kuramı ve Süreci, Yapı Malzemeleri, Taşıyıcı Sistemler v.b. gibi temel disiplinlerde, geleneksel yapı strüktürlerinin irdelenmesi ve öğrenilmesi de programlara alınmadığı takdirde, böylesine temel bir konu "özel ilgiye" bırakılacak ve beklenen sonuçlar yine elde edilemeyecektir.

Aynı durum, hiç kuşkusuz ikinci önerimiz olan

"geleneksel yapı strüktürleriyle çağdaş bina ve mekan tasarımı" dersi için de geçerlidir.

Bu dersin temel amacı ise geleneksel yapı sistemlerinin sadece geçmişe ait mimarlık örneklerinin restorasyonunda değil, bugünün ve geleceğin yapılarında da mekansal tasarım ve genel mimari konseptte ışık tutabileceğini kanıtlamaktır.

Böylece mimarlıkta, geleneksel sistemlerin daha gelişkin çözümlere ve daha kompleks tasarımlara da yol göstermesinin "kültürel altyapısı" hazırlanacaktır.

2-) GELENEKSEL YAPILAR VE "MEVZUAT"

Ülkemizdeki yapı türleri ve normlarıyla ilgili mevzuat, geleneksel yapıların çağdaş işlevlerle kullanımına ve özgün malzeme ve strüktürleriyle restorasyonuna "engel" oluşturduğu gibi, yine geleneksel yapı sistemleriyle yeni bina tasarımı ve uygulamasını da zorlaştırmaktadır.

Örneğin 1950'li yıllara ait Kat Mülkiyeti Yasası'na göre çok katlı bir ahşap konağı, her katı bağımsız konut ya da işyeri kullanımına elverişli olacak şekilde işlevlendirilerek restore etmek mümkün değildir. Çünkü yasa, kat mülkiyeti/irtifakı kurulabilmesi için, katlar arasındaki döşemelerin "kagir" ya da "betonarme" olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu tür döşemenin yok edilmesi bir yana kagir/betonarme tabliye taşıyacak sistemler nedeniyle de binanın genel orijinal strüktürünün yerini betonarmeye bırakması adeta "zorunlu" kılınmaktadır.

Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelikte de depreme dayanıklı yapı elde edilebilmesi gerekçesiyle iki katlı ahşap ya da iki katlı kagir/yığma yapılardan daha yüksek geleneksel yapı yöntemleri yasaklanmıştır. Bu kısıtlama, özellikle son depremlerin ardından gelen hassas süreçte kültür varlıklarının restorasyonuna bile uygulanabilmekte, örneğin Boğaziçi İmar Müdürlüğü ve bazı belediyeler, Koruma Kurulları'na onaylı 2'den çok katlı ve özgün malzeme/ strüktürle düzenlenmiş restorasyon ve rekonstrüksiyon projelerine söz konusu yönetmelikle çıktıkları gerekçesiyle ruhsat vermeden çekinmektedirler.

İşte bu gibi yönetmeliklerin de artık yeniden gözden geçirilmesi, geleneksel sistemlere haksız bir şekilde güvenmeyen teknik anlayışın etkinliğine son verilmesi önemli bir görev olarak karşımızda duruyor.

Umarız, bu konferansta sunulan bildiriler ve tartışmalar ışığında imar ve yapılaşmayla ilgili mevzuatımızın da "tarihin kazanımlarını kucaklayacak" şekilde yeniden düzenlenmesi bir an önce gündeme gelir.

Aksi halde, sadece kültürel mirasını yok eden değil, bu mirasın eşsiz ve yaşamsal mesajlarını "okumasını" bile beceremeyen bir toplum olarak tarihe geçeceğiz. Bu da binlerce yıldır uygarlıklara beşiklik eden Anadolu'nun zengin mimarlık tarihine hiç yakışmayan bir geleceği şimdiden yaratmak anlamına gelecektir.

Oysa ki geleceğin güvencesi, geçmişin tüm kazanımlarını sahiplenmek ve geliştirerek sürdürmektir...

595 ve 601 nolu KHK'ları duydunuz mu? BİZLERİ NELER BEKLİYOR?

10 Nisan 2000 tarihinde yürürlüğe giren "Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK)" ile, yapıda can ve mal güvenliğini sağlamak gerekçesiyle, yapı denetim yetkisi kamudan alınarak özel şirketlere verildi. Yapı denetiminin bu şirketlerde çalışan "uzman mimar ve mühendisler" tarafından yapılacağı öngörüldü. Bu kararnamenin ardından, 28 Haziran 2000 tarihinde 601 nolu kanun hükmünde kararname çıkarıldı. Bu kararname ile de eğitim sonrası süreç tanımlanıyor ve nasıl uzman mimar ve mühendis olunabileceğinin çerçevesi çiziliyor. Kararnamelerin mimarlık ve mühendislik öğrencileri için ve yeni mezun mimar ve mühendisler için öngördüğü, "uzman mühendisler veya uzman mimarlar denetiminde en az 5 yıl meslek deneyimi edinmek ve bunu belgelemek" olmaktadır.

Yapı denetimindeki eksiklikler ve yanlış uygulamalar tek başına bir deneyim sorunu mudur, yoksa bu alanın bir rant alanı haline dönüşmüş olması mıdır? Türkiye'deki üniversitelerin kendi aralarındaki eşitsizlik, eğitim kalitesindeki farklılık düşünüldüğünde yapılacak düzenleme, 5 yıl stajyerlik yapma zorunluluğu getirilmesi mi olmalıdır, yoksa eğitimin üretim süreci içerisinde geliştirilmesi mi olmalıdır? 5 yıllık stajyerlik süresi konulurken "gözden kaçan" noktalar yok mudur? Örneğin, bu 5 yıllık süre içerisinde mezun olmuş mimar ve mühendislerin sosyal güvenceleri ne olacaktır; iş imkanları nasıl sağlanacaktır; sigortaları nasıl halledilecektir?

4 yıllık eğitimde bile 1,5-2 aylık stajlarını zorluklarla yapabilen öğrenciler, mezun olduktan sonra 5 yıllık stajyerliklerini yapabilecek nitelikli yer bulabilecekler midir? Kararnamelerle üstü örtülü bir şekilde dillendirilen mevcut yüksek öğrenim kurumlarına güvenilmemesi, hatta alınan eğitimin değeri olmadığıdır. Mimar ve mühendis toplamı içerisinde "stajyer" mimar-mühendisler ve "uzman" mimar-mühendisler ayrımı bir kastaşma, eşitsizlik yaratmayacak mıdır?

Kararnamelerin çıkarılmasında 17 Ağustos depremi bahane edilmiştir. Daha önceki yıllarda yapı denetiminde özelleştirmelerin gündeme gelmesinin önünü açacak çalışmalar başlatılmıştır. 595 ve 601 nolu kararnamelerle yapı denetimi alanında yapılmaya çalışılan, AB üyesi olmak için yürütülen çalışmalar, tahkim, özelleştirmelere hız verilmesi, IMF ve Dünya Bankası direktifli uygulanan ekonomi politikaları, siyasi düzlemde yaşanan gelişmelerle Türkiye'deki toplumsal formasyonda yapılmaya çalışılan reorganizasyonla bir ilişkisi yok mudur? Bu uygulamalar Türkiye için önümüzdeki dönem bir çözüm mü, yoksa çözümsüzlük mü anlamına gelmektedir? Özellikle, şimdiye kadar yapılan özelleştirmelerin gösterdiği, daha fazla işsizlik, daha fazla güvencesizlik, daha fazla talan, daha fazla yağma olmamış mıdır?

Yapı denetim sürecinde, şimdiye kadar yapılmış olan yanlışlıklardaki ana sorumluları mimar-mühendisler olarak ilan eden yaklaşım

kendi aybını mı örtmeye çalışmaktadır? Bugüne kadar yaptırımsız bir "denetim" uygulayan kamu kuruluşlarının başarılı olması mümkün müdür? Bunun karşısı, yapı denetiminin özel şirketlere devredilerek, insanların güvenliğinin kişilerin "iyi niyeti"ne terkedilmesi mi olmalıdır? Toplumun tümünü ilgilendiren bir konuda insiyatifin kişilere teslim edilemeyeceği açık değil midir? Yoksa, çözüm, kamu yararına çalışan disiplinlerin önünün açılmasından, meslek odalarının söz söyleme yetkisi ve müdahale imkanlarının artırılmasından mı geçmektedir?

Kaldı ki, mimarlık ve mühendislik alanındaki deneyimin kıstasının sadece meslekte geçirilen yıllar olamayacağı ve "uzman" sayılacak kişilerin mesleki formasyonlarının yeterliliğinin sinanmasının mümkün olmadığı da açıktır. Kararnamelerin sonucu, yapıların güvenliğinin ya da bir başka deyişle insanların yaşamını ilgilendiren bu alandaki yaklaşımların ticaretin konusu haline getirilmesidir. Meslek odalarının, mimar-mühendislerin ve mimar-mühendis adaylarının kararnamelere karşı ortak bir tavır geliştirmeleri gerekmektedir.

Çağrımız, bizleri bekleyen gelişmelere karşı sessiz kalmamaktır. Kendi geleceğimize ilişkin kararların başkaları tarafından alınmasına izin vermemektir...

Mimarlık Öğrencileri
TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent
Şubesi Galata Grubu

NOT: Toplantılar, İTÜ, MSÜ, YTÜ, Kültür Üniversitesi ve Beykent Üniversitesi öğrencilerinin katılımlarıyla, her hafta cumartesi günleri saat 17.00'da, Mimarlar Odası'nın İstiklal Caddesi üzerindeki binasının 4. katında devam etmektedir.

GALATA GRUBU 595 VE 601'İ TARTIŞIYOR.

9 Aralık Cumartesi günü İTÜ Mimarlık Fakültesi konferans salonu 109 no'lu amfide Mimarlar Odası İstanbul Şubesi Galata Grubu'nun düzenlediği "Uzman Mühendislik, 595 ve 601 nolu Kanun Hükmünde Kararnameler, Yapı Denetiminde Özelleştirme" başlıklarından oluşan panel gerçekleştirildi. Panelistler, İTÜ'den Prof. Dr. Erol Kulaksızoğlu, YTÜ'den Prof. Dr. Hakkı Önel, MSÜ'den Prof. Dr. Cengiz Erüzün ve Prof. Dr. Mete Ünal, Mimarlar Odası'ndan Hasan Kıvrıkcık, EMO'dan Selami Yılmaz, İMO Kadıköy şube Başkanı Zeki Karadeniz, serbest mimar Uğur Tarhan ve Galata Grubu'ndan Ekim O. İsmi'den

oluşuyordu.

İlk söz Kulaksızoğlu'nundu. KHK'ların mevcut imar kanunlarıyla dahi geliştiğine ve YÖK ile yirmi yıldır üniversitelerde eğitimin yozlaştırıldığına değinen Kulaksızoğlu, bu saldırılara karşı sadece eleştirilerle yetinilmemesi ve alternatiflerinin oluşturulması gerektiğini belirtti.

Önel ise KHK'ların alelacele yazıldığını ve dolayısıyla içerisinde birçok tutarsızlığı barındırdığını belirtti.

İsmi ise bu düzenlemelerin tüm Türkiye'de yapılmakta olan, egemen sınıfın, toplumun küçük bir kesimi adına "dikensiz bir gül bahçesi" yaratma projesinin bir ayağı olduğunu söyledi. "Nasıl ki bugün hastane kapısında insanların ölmesi bu düzen için akıl dışı değilse, bu KHK'lar da düzen için akıl dışı değildir" diyen İsmi, yapı denetiminin özelleştirilmesinin kar amaçlı bir yapılanma olduğundan dolayı hiçbir şekilde güven sağlayamayacağını belirtti. İsmi sözlerini imzaya açtıkları metni tanıtarak bitirdi.

Tarhan ise yapı denetimi firmalarının sermaye yapısını eleştirerek, kalitenin süreç olarak ele

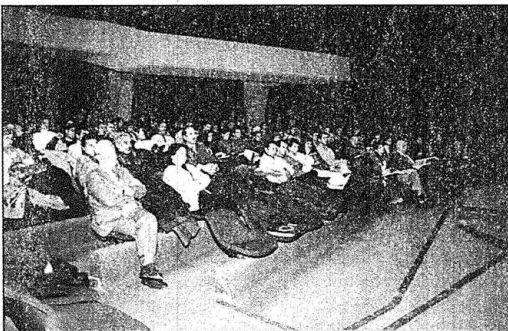
alınmadığını, sadece ürüne indirgendliğini vurguladı. Uzman mühendislik uygulamasını ise tecrübeye dayalı bilginin yerini süreye dayalı bilgi alacağından üniversite eğitiminin değersizleşeceği dolayısıyla eleştirdi.

Karadeniz ise konuşmasına görüşlerinin kendi görüşleri olduğunu ve odasını bağlamadığını söyleyerek başladı. Konuşmasında daha çok IMF dayatmalarına dikkati çekti.

Yılmaz ise İMO'nun KHK'lara taraf olmasını eleştirerek daha çok TMMOB içerisinde süren tartışma başlıkları çerçevesinde katılımcıları aydınlattı.

Kıvrıkcık ise AB süreciyle hız kazanan, 12 Eylül'den bu zamana hayatın her alanında yaşanan daralmanın mesleki çalışmalarını da etkilediğini belirtti. Denetim şirketleri ile tasarımcının rolünün sermaye sahibinin insafına bırakıldığını ve 17 Ağustos depremiyle asıl suçlu olan devletin üzerindeki suçu biz mühendis-mimarlara yıktığını söyledi. Yılmaz gibi Kıvrıkcık da TMMOB'nin KHK'lara karşı merkezi bir tavır geliştirmemesini ve gereken önemi vermemesini eleştirdi.

Panel tartışma bölümü ile son buldu.

KAMU SEKTÖRÜNDE ÇALIŞAN MÜHENDİSLERİN SORUNLARI VE ÜCRET POLİTİKALARI

Murat GÖKDEMİR

İMO İstanbul Şubesi - Yönetim Kurulu Üyesi

Ülkemizde yaklaşık 2,5 milyon civarında kamu görevlisi (memur) bulunmakta ve bunun yaklaşık 70 bini mühendis, mimar ve şehir plancısından oluşmaktadır. Kamuda çalışan tüm personelin yaşadıkları sorunları kamu çalışanı olan mühendisler de yaşamaktadır. Üstelik de, mühendisler doğrudan planlamada, yatırım projelerinde, işletmelerde ve üretimde yer almalan nedeniyle doğacak sorunların risklerini taşımakta ve dev boyutlu ve yüksek maliyete mal olan projelere imza atıp bunları yürütmekle de yükümlüdür. Bu hizmetleri yerine getiren meslektaşlarımız, bir de yoksulluk sınırının altında bir gelire mahkum edilmektedirler. Mühendisler, diğer kamu görevlilerinden farklı olarak daha çok baskı, kıyım ve sürgüne maruz kalmaktadırlar. Çünkü bulundukları konumları gereği vereceği kararlar egemen güçlerin çıkarlarını zedeleyebilir. Bunları da kamu çıkarını gözetmek maksadıyla yapmaktadırlar.

Değişik coğrafyada (dağda, ovada, şehirde vs.) şantiyelerde ve işletmelerde görev yapan mühendisler, ne yazık ki 2000 yılı Ekim ayı sonundaki fiyatlara göre yapılmış olan çalışmada, dört kişilik bir aile için aylık yoksulluk sınırı olan 586 milyon 573 bin TL'nin çok altında ücret almaya mahkum edilmişlerdir. Aynı çalışmada aylık sınırının ise 186 milyon 729 bin TL. olarak belirtilmektedir. Bu çalışmanın göreceli kavramlara göre yapıldığını varsaysak bile doğruya yakın yansıtmaktadır.

70 bin civarındaki kamuda görev yapan mühendislerin çok azı, bu çalışmalarda 500-600 milyon TL olarak belirlenen yoksulluk sınırının üstünde maaş alabilmektedir. Tahmin edileceği üzere, ancak müsteşar, genel müdür gibi yüksek kademede görevliler bu kesime dahil olabiliyorlar. Genel müdür yardımcılar ve daire başkanları bile 500 milyon liralık ücret sınırında dolaşmaktadır. Edinilen bilgilere göre, 2,5 milyona yakın kamu personelinin ancak 50 bin kadarı - yani yalnızca %2'si - 500 milyon liralık bir ücret sınırının üzerinde maaş alabilmektedirler. Aynı oranı teknik personele yansıtarak hesapladığımızda, yukarıdaki sayılarla mühendisler, tüm memurların % 2,8'ini oluşturmaktadır. 500 milyon liralık ücret sınırının üzerinde maaş alan mühendis sayısı ise 1400 civarındadır. Bu sayının dışında yer alan mühendislerin büyük çoğunluğu yoksulluk sınırının altında 250-300 milyon liralık aylık ücret almaktadırlar.

Zaten yetersiz olan reel ücretlerin sürekli olarak gerilemesi söz konusudur. 2001 yılı programındaki belirlemelere göre memur maaşları, 2000 yılında reel olarak % 11,2 oranında gerilemiştir. Oysa aynı dönemde kamuda çalışan işçilerin reel ücretlerinin % 7,6 artışı belirtilmektedir. Bu tespitler göstermektedir ki, hükümetlerin memuru enflasyona ezdirmeme politikaları iflas etmiştir.

Mühendisler, mimarlar ve şehir plancıları, ülkenin kalkınmasının ve gelişmesinin planlanması, projelendirilmesi projelerin uygulanması, denetimi, işletmesi, bakımı ile

ekonomik hayatın tüm alanlarında etkili olmakta, kalkınmanın ve gelişmenin vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadırlar.

Kamuda çeşitli statülerde çalışan mühendis ve mimarların ekonomik ve sosyal koşulları son yıllarda aşırı derecede erozyona uğratarak üretim ve denetim süreçlerindeki konumlarına, üstlendikleri sorumluluklara ve almış oldukları eğitime uymayan bir düzeye getirilmiştir.

Ülkemizde kamuda çalışan mühendisler bu gelir düzeyi ile sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek için gerekli olan minimum gıda tüketme miktarına sahip olmama durumu olarak tanımlanabilen mutlak yoksulluk oranı içinde yer almaktadır. Gıda ve diğer üretim ihtiyaçlarını bir bütün olarak dikkate alan temel gereksinimler yaklaşımına göre tutarının çok altındadır yani yoksulluk riski altında bulunan % 24 nüfusun içinde bulunmaktadır. Bu dilimin içinde yer alan emekçiler, ülke gelirlerinin temelini oluşturan VERGİLER'in % 73'ünü, büyük sermaye ise % 14'ünü vermektedir.

Uygulanan bu politikalar sonucunda 1993 yılında ortalama 730\$ olan mühendislerin ücretleri 1996 yılında 375 dolara inmiştir. Halen özellikle yatırımcı kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan 30 yıl deneyimli bir mühendis ortalama 450 dolarlık bir aylık maaşla yoksulluk sınırının altında kalmaktadır.

Kamuda çalışan mühendislerin gerek özlük hakları, gerekse ücretleri açısından içine düşürüldükleri durum, 1967 yılından bugüne kadar uygulanan politikalarla gereksinim duyulan bazı maddelerin fiyat ve miktarlarını karşılaştırmak suretiyle görmek daha çarpıcı olacaktır.

1967 YILI MAAŞI (2200 TL /AY)*				2000 YILI MAAŞI** (295 MİLYON TL /AY)		1967 YILI MAAŞININ BUGÜNE UYARLAMASI
İhtiyaç Maddesi	Ederi (TL)	Birimi	Alınabilen Miktar	Ederi (TL)	Alınabilen Miktar	
Ekmekek	0,30	Adet	7333	125.000	2360	916.625.000
Fı	2,50	Kg	880	4.500.000	66	3.960.000.000
Peynir	1,50	Kg	1466	2.200.000	134	3.225.200.000
Zeytin	1,25	Kg	1760	1.700.000	174	2.992.000.000
Gazete	0,25	Adet	8800	225.000	1311	1.980.000.000
Şehir içi Ulaşım	0,50	Sefer	4400	400.000	738	1.760.000.000
22 Ayar Altın	14	Gr	157	5.300.000	56	832.100.000

* 1967 yılı maaşı, teknik personelin 4/10195 sayılı KHK'ye göre dir.

** 2000 yılı verileri Kasım ayına ilişkin ortalama değerlerdir.

Tabloda da görüleceği gibi;

Ekmekek fiyatında 33 yılda 416,6 kat artış olurken, bir mühendisin aynı zamanda maaşı 134 kat artış göstermiştir. Yani 1967 yılında alınabilen 7333 adet ekmeğin, bugün alınabilmesi için, 916.625.000 TL'si aylık ücretin ele geçmesi gerekmektedir. Yine 1967 yılında alınan 4400 seferlik şehir içi ulaşım hizmetini alabilmek bugün için (2000 yılı Kasım ayı itibarıyla) 1.760.000.000 TL'lik aylık ücrete gereksinim duyulmaktadır. Aynı şekilde diğer ihtiyaç maddelerini karşılaştırmak mümkündür.

Yukarıdaki tablo göstermektedir ki, uzun süredir oluşturulan politikalar sonucu, ülkede kamu yatırımları geriletilmiş ve teknik güç dışlanarak verimsiz kılınmıştır.

1960'larda planlı döneme geçilerek kamudaki yatırım tercihleri ve bu tercihlere göre teknik eleman istihdamı amaçlanmış, kısa süre sonra planlama anlayışı terk edilerek, yatırımların gerçekleşme sürelerinin uzamasına ve maliyetlerin gereksiz yere yükselmesine yol açılmıştır.

Yatırımın faydaya dönüşmesindeki gecikmeler ülke ekonomisi üzerinde ayrıca bir yük oluşturuyor. Üstüne üstlük bütün bunların yanında, kamu yatırımlarının gerçekleşmesi için projelere ayrılan gerekli ödenek yetersiz olup süresinde bitirilmesi engellenmektedir. Verimlilik anlayışına son derece aykırı olan bu politikalar, kamu yatırımlarında akılcılığa ne ölçüde sırt çevirmiş olduğumuzu göstermektedir. Yatırımsızlığın doğal sonucu olarak işsizliğin artması ve peşinden toplumsal gerileme baş göstermiştir.

Bu anlayış öyle bir süreç gelmiştir ki, özelleştirme adına Cumhuriyet döneminin birer kalesi olan KİT'ler atıl bırakılarak rant uğruna, peşkeş çekilmiş, bankaların içi boşaltılarak rant çevrelerine aktarılmıştır.

Türkiye son zamanlarda yolsuzluklardan, soygunlardan doğan ekonomik kayıpları konuşuyor. Ülkemizde bir çırpıda 12 milyar dolann hortumlanabildiği bir zamanda kamu personeline, 2001 yılı için % 10 artış reva görülmüştür.

Oysa 12 milyar dolarla;

- 2 milyon memura ayda 350 milyon lira para verilebilirdi.
- 800 bin konut inşa edilebilirdi.
- 84.500 okul yapılabilirdi.
- 200 yataklı ve tam donanımlı 400 hastane yapılabilirdi.
- 12 dev baraj yapılabilirdi.

Yukarıdaki rakamlara bakıldığında, kamu kesimindeki mühendislerin yoksulluk sınırına ötelenmeleri, bilinçli olarak geliştirilen politikaların sonucu olduğu anlaşılmaktadır.

Siyasi baskılardan ötürü yeterince bunaltılmış olan kamudaki mühendislerin ücretlerinin de çok yetersiz hale gelmiş olması, üstelik sürekli olarak erimesi, kamu yönetiminin verimini olumsuz yönde etkilemekte ve kamu hizmetlerinin kalitesini hızla düşürmektedir.

Kamu yönetiminin, kendisinden beklenen hizmetleri gereği gibi yerine getirebilmesi için, öncelikle kamu çalışanlarının beklentileri olan çalışma ortamının ve yaşam koşullarının düzeltilmesi gerekiyor. Buda kamu çalışanlarının öncelikle özgürce örgütlenmeleri ve toplu sözleşmeli, grevli sendikal hakların sağlanmasıyla mümkündür. □

TMMOB ve EMEK PLATFORMU 2001 YILI BÜTÇESİNİ PROTESTO ETTİ

28 Kasım 2000 tarihinde TMMOB ve Emek Platformu'nun aldığı karar gereğince hükümetin açıkladığı 2001 yılı bütçesi, Mühendis ve Mimarların Ekonomik, özlük ve demokratik hakları için saat 12.00'de İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Bedaş ve Tarım İl Müdürlüğü önünde aynı anda İKK düzeyinde yapılan Basın açıklamasını aşağıda sunuyoruz.

2001 yılı Bütçesi, halkın, ülkenin, mühendis ve mimarların değil IMF'nin ve sermayenin çıkarlarına

BASINA VE KAMUOYUNA

yönelik hazırlanmıştır.

2001 yılı bütçesi *Borç ve Faiz Bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *Batık bankaları kurtarma bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *Sanayileşme ve kalkınmadan vazgeçilmesinin mühendis ve mimarların gözden çıkarılmasının bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *Üretim ekonomisinin yerine rant ekonomisinin tercih edilmesinin bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *Özelleştirme bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *Emekçileri daha fazla sömürerek sermayeyi büyüme bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *Yolsuzluklar bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *12 Eylül Anayasası ve onun kurumlarının pekiştirilmesi işlevini yerine getiren, Susurluk, mafya ve uzantılarına pirimler verme bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *Emekçileri yoksulluk ve açlık sınırında yaşamaya mahkum etme bütçesidir.*

2001 yılı bütçesi *IMF bütçesidir.*

BU BÜTÇEYE KARŞI MÜHENDİSLER ve MİMARLAR SUSMAYACAK!

Üretim ekonomisi yerine rant ekonomisini öne çıkaran, taşeronlaştırmayla, sendikasılaştırmayla, uluslararası tahkim ve özelleştirme yoluyla Türkiye'nin sanayisini ve geleceğini ipotek altına alan anlayışlar aynı zamanda mühendis ve mimarların da geleceğini tehlikeye atmıştır. İktidar politik tercihlerini 2001 yılı bütçesinde de açıkça sermayeden yana olduğunu ortaya koymuştur. Bunun açık göstergesi asgari ücretliyi %15 vergilendirerek, ücretlilerin vergi yükünü artırırken, emekçiden, tarımsal desteklemeden, emekliden, mühendis ve mimarlardan esirgenen kaynakları sermayeye aktarılmasıdır. Hükümet 2001 yılında toplamayı öngördüğü 31.7 katrilyon tutarındaki vergi yükünü, sermaye üzerine değil, emekçilerin üstüne yüklemeyi hedeflemiştir.

Kamuda çalışan ve sayıları 70 bini bulan mühendis ve mimarların ekonomik ve sosyal durumları günümüzde daha da kötüleşmiştir. 20 yıllık mühendis mimarların ortalama ücreti 300 milyondur. Dört kişilik bir ailenin asgari geçim düzeyi için 560 milyon gerekiyor. Mühendisler mimarlar dört kişinin asgari gelirinin yalnızca %57'sini karşılayabilir hale getirilmiştir. Ülkenin yatırım, üretim, sanayileşme ve kalkınmanın temel unsuru olan mühendis ve mimarların ücretleri 400 dolar civarına düşürülmüştür. 1967 yılından günümüze kadar mühendis ve mimarların ekonomik durumlarına bakılırsa durumun daha da içler acısı olduğunu görürüz. 1967 yılında mühendisler mimarlar 2200 TL (157 gr Altın veya 8800 adet gazete veya 880 kg et alınabilirken) günümüzde 330.000.000 TL (60 gr altın veya 1650 adet gazete veya 82,5 kg et alınabilmektedir.)'dir. Kamuda sözleşmeli, geçici, kapsam dışı gibi değişik statülerde çalışan mühendis ve mimarların iş güvencesi sorunu da çözümsüzlüğünü sürdürmektedir.

Yani kamuda çalışan üyelerimizin ekonomik ve sosyal durumları ne aldıkları eğitimle, ne üretim ve denetim süreçlerindeki konumlarıyla, ne üstlendikleri sorumluluklarla uygun bir düzeydedir.

Bunların yanı sıra, kamu çalışanlarının ücretleri özel sektör için de temel alındığından, bu olumsuz durum bütün ücretli mühendisler ve mimarlara yansımaktadır.

Ayrıca kamu kesiminde çalışanlar arasında da büyük farklılıklar bulunmaktadır. Biz halkımızın refahı ve geleceği için üretmek istemekteyiz, ancak bu yoksulluk ücretiyle ne tasarım ne denetleme ne uygulama yapılabilir. Siyasi iktidar açılış törenlerinde bizlere övgü yağdıracağına halk için bütçe yapsın. Ne ücretler ve ekonomik haklar iyileştirilmektedir ne de grevli toplu sözleşmeli sendikal yasa haline getirilmektedir. Zorunlu tasarruflar da tam anlamıyla ücretlilerden bankalara bir aktarma operasyonuna dönüşmüştür. Örneğin 1995'te nemaya uygulanan faiz %27 iken, hazine bonosuna %122 verilmiştir. En çarpıcı örnek ise 1996'da yaşanmıştır: nemaya %65.2 verilirken hazine bonosuna %130 verilmiştir. Yani iktidar işçilerden ve kamu çalışanlarından bankalara büyük kaynaklar aktarmıştır. Bu arada söylemekte yarar var: son 10 bankanın batmasının arkasında hırsızlık kadar bu politika da rol oynamıştır.

Bu sorunlar tüm işçilerin ve kamu çalışanlarının ortak sorunlarıdır. Yıllardan beri siyasal iktidarlar "emekçileri enflasyona ezdirmeyeceğiz" demekle birlikte, uygulama hep bunun aksi olmuştur. Son yıllara bakalım: 1998'de enflasyon %84, ücret artışı %47; 1999'da enflasyon %68,9, ücret artışı %43. 2000 yılı da farklı olmayacak: öngörülen enflasyon %40 düzeyindeydi ve yapılan ücret zammı da 23,3'te kalmıştır. On yıl önce 100 lira olan ücret bugün 16,5 liraya gerilemiştir.

Ulusal politikalarımız kalmamıştır. Planlama bütünüyle terk edilmiştir. Bu politikalar üretim değil rant politikalarıdır. Özelleştirme politikalarıdır. Son yıllarda bütçeden yatırıma ayrılan paylar sürekli düşmektedir ve %5-7 arasına sıkışmıştır. Üretime dayanan bir ekonomi ve hakça bir gelir dağılımı sadece mühendis ve mimarların değil, halkımızın refah düzeyinin yükseltilmesi için de zorunludur. Ulusal politikaların belirlenmesini ve yaşama geçirilmesini sağlayacak siyasi iradenin yokluğu, ülkemizi gelişmiş ülkelerin taşeronu durumuna düşürmektedir.

Üretim ekonomisi yerine, rant ekonomisini tercih eden, kaynakları sahipleri tarafından soyulan bankalara aktaran, Türkiye'yi % 20 işsizlik oranıyla yöneten hükümet 2001 yılı bütçesinde de yatırıma yer vermemiştir. Daha çok işsizlik anlamına gelen bu durum; IMF için olumlu, sermaye için ise emeğin pazarlık gücünü kırma ve iş gücü maliyetinin düşüşü anlamına gelmektedir. Emekçiler için işsizliğin ve yoksulluğun derinleşmesi, açlığın yaygınlaşması, gelecek umudunun tüketilmesi demektir.

Faiz olarak sermayenin kasasına 16 katrilyon 680 trilyon lira, Diğer Cari Giderler kaleminde silahlanmaya gidecek 3,5 katrilyon lira bir yana; vergi gelirinin yüzde 25,8'i içi boşaltılan bankalara aktarılmayıp, tutarı da halka fatura edilmeseydi;

• Ücretlere % 50'nin üzerinde zam yapılabilir.
• Bu değeri bir kişi saymaya çalışsa toplam 350.000 gün gerekmektedir.

• Resmi kayıtlara göre 1,5 milyon kişi işsiz bulunmaktadır. Bir kişilik istihdam yaratmak için gerekli yatırımın 38 milyar olduğunu düşünürsek 200 bin kişi istihdam edilebilir.

• Asgari ücretin 120 milyon olduğunu düşünürsek 7,5 milyon kişinin bir yıllık ücreti demektir. Başka bir bakış açısıyla şu an işsizlere beş

yıl süreyle asgari ücret ödenebilir.

• Bankalara aktarılan paranın yarısıyla AR GE'yi % 3 e çıkarmak mümkün.

• Batık bankalara aktarılan paranın yirmide biri ile enerji sıkıntısını ortadan kaldırmak mümkün. Yine bu paranın yirmide biriyle bacagazi tesislerinin yapılması mümkün olup temiz bir havada yaşama olanağı buluruz.

• Bu paranın altıda biriyle Deprem bölgesinde 80 m2'lik 100 bin kalıcı konut yapılabilir. 120 bin orta hasarlı binanın onarımı güçlendirilmesi için sadece yirmide biri gerekir.

• Köye dönüş projesi çerçevesinde 4000 yerleşim yeri sağlanarak 2,5 milyon kişinin sorunları çözülmek için bu paranın yarısı yetmektedir.

• Tarım alanındaki sübvansiyon yılda 2 milyar \$ ile toplam 6 yıl gerçekleştirilebilir.

• Bu paranın yarısıyla İstanbul Ankara arasında hızlı tren sistemi kurulabilir. Veya 150 km lik metro yapılabilir.

• İçi boşaltılan bankalara aktarılan paralarla, 1000 megavatlık 15 doğalgaz santrali veya 1000 megavatlık 11 termik santral veya 1000 megavatlık 8 hidroelektrik santrali yapılabilir.

• Düz arazide 8824 km'lik, engebeli arazide 4054 km'lik çok engebeli arazide ise 2836 km'lik çift hatlı, sinyalli elektrikli demiryolu yapılabilir.

• KİT'ler, Döner Sermaye İşletmeleri, İller Bankası ve fonlar kanallarıyla yapılması planlanan 9,6 milyar dolarlık kamu yatırımları 1,3. oranında yükseltilebilir.

• Eğitime ayrılmak pay yüzde 100 arttırılabilir.

• Öğrencilerin yurt sorunu çözülebilir. 200 yataklı tam donanımlı 400 genel hastane yapılabilir, hastane kuyruklarında bekleyen milyonlara, insancıl koşullarda sağlık hizmeti verilebilir.

• Adalet Bakanlığı bütçesi 20 kat, Sağlık Bakanlığı bütçesi 6 kat arttırılabilir.

• Başka bir deyişle bu para MEB bütçesinin 2 katı, 53 üniversite bütçesinin 5 katı, Sağlık ayrılan payın 5 katından fazla demektir.

Mühendis ve mimarlar da birinci önceliği yaşamını sürdürmek olan emekçiler ne yapıyorsa onu yapacaklar.

TMMOB de bu haklı ve meşru mücadeleden onlarla birlikte olacaklardır.

• EMEK PLATFORMU KARARI DOĞRULTUSUNDA 1 ARALIKTA ÜRETİMDEN GELEN GÜCÜMÜZÜ KULLANIYORUZ.

• AYNI GÜN ALANLARDA BULUŞUP DİLEKÇE VERME HAKKIMIZI KULLANACAĞIZ.

• MÜHENDİS ve MİMARLAR 1 ARAKLIK 2000 TARİHİNDE DİLEKÇE VERME HAKKINI KULLANMAK ÜZERE ÜRETİMDEN GELEN GÜCÜNÜ KULLANARAK ALANLARDA OLACAKTIR.

• RANT EKONOMİSİ DEĞİL ÜRETİM EKONOMİSİ!

• İMF'ye DEĞİL EMEKÇİYE BÜTÇE!

• GREVLİ TOPLU SÖZLEŞMELİ SENDİKA HAKKI!

• ÇALIŞMADAN YAŞAYANLAR İÇİN YAŞAMADAN ÇALIŞMAYA HAYIR!

• BAĞIMSIZ DEMOKRATİK TÜRKİYE!

• KÜRESEL SALDIRIYA KARŞI KÜRESEL DİRENİŞ!

• İMF DEĞİL ÜRETENLER YÖNETSİN!

• 1 ARAKLIKTA ÜRETİMDEN GELEN GÜCÜMÜZÜ KULLANIYORUZ.

1 Aralık'ta TMMOB ve Emek Platformu üretime gelen gücünü kullanarak Sultanahmet Meydanı'nda yapılan mitinge katıldı. Miting sonunda alınan karar gereği Valiliğe dilekçe verildi.

BASIN AÇIKLAMASI

İstanbul'un İçme Suyu
ve Su Havzaları

28 KASIM 2000

İstanbul Meslek Odaları olarak bizler 19.10.2000 tarihinde (MMO İstanbul Şube'de) yapmış olduğumuz basın toplantısı ile "İstanbul'un İçme Suyu ve Su Havzaları" konusunda hazırlamış olduğumuz raporu sizlere sunmuş ve geleceğimizin tehlikede olduğunu belirtmiştik.

Konunun kamuoyunda yankı bulması sonucunda İSKİ Genel Müdürü Sayın Veysel EROĞLU ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Sayın Ali Müfit GÜRTUNA açıklamalarda bulunmak zorunda kalmışlardır. Açıklamalarında şebeke suyunda her tür ölçümün yapıldığını ve suyun güvenilir olduğunu öne sürmüşlerdir.

İstanbul'un su kaynaklarındaki kirlilik ve yarattığı sorunlar hakkında yaşanan bilgi kirliliği İstanbul halkını rahatsız etmektedir. Biz meslek odaları olarak topluma sağlıklı bilgi sunulması noktasında konu hakkında bilgilenecek ve kamuoyuna sağlıklı bilgi sunulması çabası içerisindeyiz. Bu nedenle daha önceki basın toplantısında sunduğumuz raporda gündeme getirdiğimiz ve yetkililerce

yanıtlanmayan sorularımızı yinelemek, yaptıkları açıklamalardaki yanlış bilgilendirmeleri vurgulamak amacındayız.

İstanbul'un su sağlığı açısından önemli olduğuna inandığımız bu soruları üç ana başlık altında irdelemekteyiz.

1- Su havzalarında yoğun kaçak yerleşim mevcuttur. Bu yerleşim sonucu son 5 yılda resmi verilerde İstanbul'un suyunun bir kötü sınıfa gerilediğini görmekteyiz. Yaklaşık 750 bin nüfusla gelinecek olumsuz süreç devam etmektedir.

• Bu konuda suyu korumakla görevli olan İSKİ'nin ne tür önlemler aldığını öğrenmek istiyoruz.

2- İSKİ yapılaşmayı kontrol altına almak bahanesiyle mevcut kaçak yapılaşmayı yasallaştırmayı hedefleyen, 1995 Su Havzaları Yönetmeliğini çıkarmıştır. Meslek odaları tarafından açılan dava sonucu bu yönetmelik mahkemece iptal edilmiştir. Mahkeme sürecinde aynı yönetmelik yapılanma şartlarına İSKİ tarafından küçük değişiklikler getirilerek 1998'de yeniden yürürlüğe konulmuştur. Söz konusu yönetmeliğe de dava açılmış olup devam

etmektedir.

• Mevcut 750 bin nüfusla bir kötü sınıfa giren suyun bu yönetmelikle öngörülen 7 milyon yeni nüfusla kirlilik boyutu ne olacaktır?

• Suyun kirliliğini artıracak kanısında olduğumuz, yönetmeliğin çıkarılmasındaki gerçek amaç nedir?

3- Hamsulardaki amonyanın suların temizlenmesi için kullanılan klor ile birleşmesi sonucu ortaya çıkan kloraminlerin sağlığa olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. İSKİ tarafından yapılan açıklamalarda, bu maddenin düzenli olarak ölçümünün yapıldığı ve sulara bulunmadığı belirtilmektedir. Ölçüldüğü belirtilen kloramin miktarının ne olduğu hakkında bilgi sunulması kamuoyunun yanlış bilgilendirilmesinin önüne geçilmesini sağlayacaktır.

• Ölçümü yapıldığı söylenen sulara kanserojen etkisi olduğunu bildiğimiz kloramin oranı nedir?

İSKİ'ye de yöneltmiş olduğumuz yukarıdaki sorular çerçevesinde İstanbul içme suyu konusundaki duyarlılığımızı, toplumun sağlık ve güvenliğinden sorumlu olan bütün yönetici kademeleri ile paylaşmak ve soruna çözüm bulunmasını zorlamak kararlılığı içindeyiz.

Başta Cumhurbaşkanı olmak üzere konunun taraftarı olan Başbakan, Çevre Bakanı, İçişleri Bakanı, Orman Bakanı, Tarım ve Köyişleri Bakanı, İstanbul Milletvekilleri, İstanbul Valisi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı bilgilendirilerek görüşme talebinde bulunulmuştur.

Bütün kamuoyu adına konunun ilgililerini IMOK olarak görevle çağırıyor ve basın mensuplarının gerekli duyarlılığı sergilemelerini bekliyoruz.

İSTANBUL MESLEK ODALARI
KOORDİNASYON KURULU (İMOK)

Makina Müh. Odası
İnşaat Müh. Odası
Çevre Müh. Odası
İstanbul Dişhekimleri Odası
İstanbul Barosu
Ziraat Müh. Odası
Gemi Müh. Odası
Fizik Müh. Odası
Peyzaj Mimarlar Odası
İstanbul Tabip Odası
Mimarlar Odası
Şehir Plancıları Odası
Veteriner Hekimleri Odası
Gıda Müh. Odası
Harita ve Kadastro Müh. Odası
Metalurji Müh. Odası
Meteoroloji Müh. Odası
Gemi Makina İşlet. Müh. Od.
Kimya Müh. Odası
Orman Müh. Odası
İstanbul Eczacılar Odası
Jeofizik Müh. Odası
Elektrik Müh. Odası
Maden Müh. Odası
Jeoloji Müh. Odası
Petrol Müh. Odası
Tekstil Müh. Odası
İç Mimarlar Odası
Tür. Serbest Muh. ve M. Müh. Od.

DESTEKLEYEN KURULUŞLAR:
Çevre İçin Hekimler Derneği
Doğal Hayatı Koruma Derneği

TMMOB - İKK
Radyo Programı Başladı

TMMOB ve İstanbul İl Koordinasyon Kurulu ülke ve toplum yararları doğrultusunda, yurdun doğal kaynaklarının işletilmesini, üretimin artırılmasını, yurt sanayinin ulusal çıkarlarına uygun yönde gelişmesini sağlamak için yaptığı bilimsel çalışmaları kamuoyuyla paylaşmak, meslek, ülke ve toplum konusundaki görüşlerini aktarmak amacıyla Radyo Programına başladı.

Politeknik adıyla 96.6 frekansından yayın yapan Yön FM'de yayınlanan program her hafta Perşembe günleri saat 15.00 ile 16.00 arasında dinleyicilerle buluşmaktadır.

Program ilk kez 30/11/2000'de yayınlandı.

Hayati Can, Hasan Kıvrıkcık, Celal Cezim, Ülkü Özer'in sunduğu ilk programa İKK Sekreteri Münür Aydın katılmış, TMMOB ve İKK çalışmaları ile ilgili bilgiler vermiş, yaptıkları ve önümüzdeki dönem çalışmaları

hakkında açıklamalarda bulunmuştur.

7/12/2000 tarihinde Hasan Kıvrıkcık'ın sunduğu Afet ve Risk konulu deprem öncesinin tartışıldığı programa, Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı Yrd. Doç. Dr. Oğuz Gündoğdu ve Jeoloji Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı Doç. Dr. Turgut Öztaş telefonla katılmışlardır.

14.12.2000 tarihli programa ise Ülkü Özer'in sunduğu Afet ve Risk programının ikincisine deprem sonrası binalarda oluşan hasarlar ve yapılması gereken onarımlarla ilgili bilgi vermek üzere İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı Cemal Gökçe katılmıştır. Telefonla arayan vatandaşların soruları cevaplandırılmıştır.

21.12.2000 Celal Cezim'in sunduğu Türkiye'de Enerji Politikalarının tartışıldığı programa EMO İstanbul Şube Başkanı Gazi İpek katılmıştır.

JEOLOJİ MÜH.ODASI
İSTANBUL ŞUBESİNDE
OLAĞANÜSTÜ KONGRE!

4 çalışma dönemi -yaklaşık 8 yıldır- aynı kişilerin yönetiminde belirleyici olduğu bir süreç yaşanan İstanbul Şubesinde, olağanüstü kongreyle yönetim değişikliği gerçekleşti.

Uzun dönemdir biriken örgütsel, mesleki ve etik kapsamlı sorunların verdiği rahatsızlık; üyelerin artan tepkileriyle birlikte çözüm arayışlarını hızlandırdı. JMO Genel merkezince gerekli hukuki prosedürün de işletilmesiyle, olağanüstü kongre gerçekleşti.

16-17 Aralık 2000 Tarihlerinde gerçekleşen kongre ve seçimler, oda tarihinde görülmemiş ölçüde ilgi ve katılımla gerçekleşti. Bir önceki normal kongreye 90 kişi, daha öncekilere ortalama 35 kişi katılmışken, bu kongreye 315 kişi katıldı.

Bu ilgi yoğunlaşmasının bir nedeni, 1999 depremleri sonrası jeoloji mühendisliğinin öneminin kısmen farkına varılması ve ortaya çıkan iş potansiyeli sayılabilir. Asıl nedeni ise kanımca ilk defa örgüt tabanına hitap eden, dürüst, mesleki ilkeler ve toplumsal çıkarlar noktasında sorumluluk duyan kişilerin

alternatif çalışma yürütmesi oldu. Başlangıçta az sayıda kişiyle başlayan çalışmalar, özveri ve ısrarlı çabalarla daha geniş katılıma yol açtı. Kongre salonundaki konuşmalar ise, seçim hazırlık sürecinin finalini oluşturdu.

Eski yönetimi temsil eden aktörler -onur kuruluna verilmiş olmalarına rağmen- koltuklarını koruma ısrarından vazgeçemediler. Destekçileri ise belediyelerdeki gerici ve rantiyeci kesim ile hükümetteki MHP'li zihniyetin uzantıları oldu.

Seçim, bilimselliği ve meslek ilkelerini esas alan, dürüstlük, demokratik, yurtseverlik ve kamusal çıkarların korunması gerekliliğine vurgu yapan 'yeni liste'nin başarısıyla sonuçlandı. Asil-yedek adayların tümü önemli bir oy farkıyla seçildi.

Yeni yönetim kurulu şu kişilerden oluştu:

1-Prof. Dr. OKAN TÜYSÜZ (İTÜ)
2-Yrd. Doç. Dr. Yıldırım GÜNGÖR
3-Nurhan ERSİN
4-Oya ÖZGÜVEN
5-Kadir GÜNAYDIN
6-Yavuz TANRISEVER
7-Mümin SOYALAN

YAŞADIKÇA ÖĞRENMEK KARL TERZAGHI'NİN HAYATI

Rezan BULUT
İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Yönetim Kurulu Sekreteri

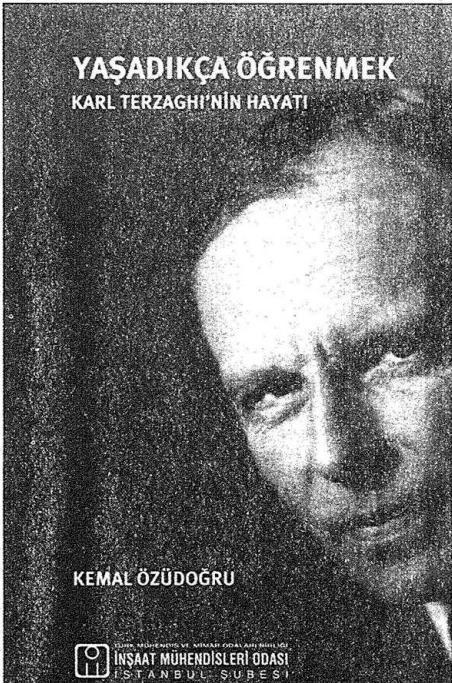
*Prag'da Mayıs bilirsin
Yemyeşil altın sarısı
Saldırınca sokaklara
Siler kederi genç kızlar
Pencere camları gibi*

Nazım HİKMET

Karl Terzaghi bir bilim adamı. Bir insan. Onurlu ve dürüst bir insan. Üniversite öğrenciliğinin ilk yıllarında ele avuca sığmayan, öğrenciliğinin son yıllarında ise kendini disipline eden, ünlü bir bilim adamının hikayesi bu. Ne gariptir ki, üniversiteden atılmamasına direnen iki hocası, yıllar sonra ona İstanbul'da Teknik Üniversite'de hocalık yapması için teklifte bulunurlar. Kendisi tarafından zemin mekanığı biliminin tohumlarının atıldığı yerdir burası.

Bilim adamlığına doğru sürüklenen bir insanın yaşam mücadelesi. Her adımda karşılaştığı sorunların silsilesinden mantığıyla ve bilim adamı ciddiyetiyle başa çıkmasını bilen biri. Ülkelerarası dolaştığı yerlerdeki mücadelelerin hikayesi bu.

Bu bilim adamının yaşamını, akıcı, yalın ve sade bir dille bizlere aktaran Sayın Prof.Dr. Kemal ÖZÜDOĞRU'nun kitabını basan ŞUBEMİZ böyle önemli bir yapıtı üyelerimize sunmaktan onur duymaktadır. □

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi,
Kandilli Rasathanesi Ve Deprem Araştırma Enstitüsü,
Yunan Teknik Odası Tarafından Düzenlenen
Türk-Yunan Ortak Mühendislik Toplantıları,

Yapılarda Deprem Hasarının Değerlendirilmesi ve Onarım-Güçlendirme Semineri

11-12 OCAK 2001

Türkiye ve Yunanistan arasındaki yakınlaşma çabaları çerçevesinde, Ocak 2000'de Türk ve Yunan heyetleri arasında Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü'nde yapılan toplantıda, İnşaat Mühendisleri Odası ile Yunan Teknik Odası'nın depreme ilişkin konularda ortak etkinlikler düzenlemesi kararlaştırılmıştır.

Türk ve Yunan mühendislik örgütleri tarafından ilk kez düzenlenen bu toplantıların temel amacı, her iki ülke mühendislerinin ortak sorunu olan deprem hasarlarının değerlendirilmesi ve onarım güçlendirme konularında mesleki eğitime katkıda bulunmak ve depreme ilişkin ortak sorunlar üzerinde karşılıklı bilgi alışverişini sağlamaktır.

Bu toplantılarda, Türk ve Yunan taraflarından konu ile ilgili alıştır uzmanın yapacağı konuşmalara ek olarak, ABD'den davet edilen dünyaca ünlü dört uzmanın konuya ilişkin son gelişmeleri aktaran sunuşlar yapması öngörülmüştür. Semineye gelecek olan ABD'li uzmanlar şunlardır: Prof. Mete SÖZEN(Purdue Üniversitesi), Prof. James Jirsa(Teksas Üniversitesi), Craig Comartin(Comartin-Reis ve Applied Technology Council, San Francisco, California)ve William T. Holmes(Rutherford- Chekenee, San Francisco, California)

Prof. Mete Sözen ve Prof. James Jirsa, ABD'de ve dünyada deprem mühendisliği alanında en önde gelen araştırmacılar arasındadır. Craig Comartin ve William T.Holmes ise, ABD'de son yıllarda geliştirilen "performans esaslı deprem tasarımı"konusunda öncü çalışmalar olan ATC-40, FEMA 273-274 ve FEMA 306-307-308 dokümanlarının hazırlanmasına büyük katkıda bulunmuş olan uygulamacı tasarımlar mühendisleridir.

Seminerde aynı zamanda Yunanistan'dan bilim adamları da katılacaktır.

İKİ GÜN SÜRECEK OLAN SEMİNER KONU BAŞLIKLARI

Konu 1) Türkiye ve Yunanistan'da meydana gelen son depremler:

07/09/1999 Atina Depremi (sadece İstanbul toplantısında sunulacaktır) - Deprem oluş mekanizmaları, kuvvetli yer hareketi, hasar dağılımı, çıkarılan dersler,

Konu 2) Hasarsız ve hasarlı binaların değerlendirme yöntemleri

Ön eleme yöntemleri, ön ve kesin değerlendirme yöntemleri, malzeme ve zemin koşullarının değerlendirilmesi,

Konu 3) Onarım - güçlendirme yaklaşımları, teknik ve ekonomik kriterler, tasarım depremi, performans hedefleri, tasarım yönetmelikleri,

Konu 4) Hasarsız ve hasarlı binalar için onarım-güçlendirme yöntemleri, çeşitli alternatiflerin değerlendirilmesi,

Konu 5) Onarım - güçlendirme tasarım örnekleri - I

Konu 6) Onarım - güçlendirme tasarım örnekleri II

Yer: Boğaziçi Üniversitesi Kültür Merkezi
(Hisar Kampüsü, Büyük Toplantı Salonu)

Başlama Saati:

1. GÜN : 10.00 - 16.45

2. GÜN : 9.45 - 17.30

Seminer Ücretlidir.

Seminer Ücreti: 30.000.000.-TL (Çay-kahve+öğle yemeği ücrete dahildir.)

Kayıt : 15 Aralık 2000 tarihine kadar

Konuşmalar İngilizce olacaktır. Simultane çeviri yapılacaktır.

TI ÖN PROGRAMI

1. GÜN

Atina, 8 Ocak 2001
İstanbul, 11 Ocak 2001

10.00 - 10.30 : Açılış Töreni
10.30 - 11.00 : Konu 1

11.00 - 11.30 : Çay-kahve arası

11.30 - 12.00 : Konu 2a
12.00 - 12.30 : Konu 2b
12.30 - 13.00 : Konu 3a

13.00 - 14.00 : Öğle yemeği

14.00 - 14.30 : Konu 3b
14.30 - 15.00 : Konu 4a

15.00 - 15.30 : Çay- kahve arası

15.30 - 16.00 : Konu 4b

16.00 - 16.45 : W.T.Holmes'un konuşması

Konuşmalar:İngilizce olacaktır. Simultane çeviri yapılacaktır.

2.GÜN

Atina, 9 Ocak 2001
İstanbul, 12 Ocak 2001

09.45 - 10.30 : J.Jirsa'nın konuşması
10.30 - 11.00 : Konu 5a

11.00 - 11.30 : Çay-kahve arası

11.30 - 12.00 : Konu 5b
12.00 - 12.30 : Konu 6a
12.30 - 13.00 : Konu 6b

13.00 - 14.00 : Öğle yemeği

14.00 - 14.45 : C.Comartin'in konuşması
14.45 - 15.30 : M.Sözen'in konuşması

15.30 - 16.00 : Çay-kahve arası

16.00 - 17.00 : Panel-tartışma
17.00 - 17.30 : Kapanış töreni

Boğaziçi Üniversitesi Kültür Merkezi
(Hisar Kampüsü, Büyük Toplantı Salonu)
Seminer ücretlidir.

Seminer Ücreti: 30.000.000 TL (otuzmilyon)

(Çay + Kahve+ Öğle Yemeği + Çeviri)

Kayıt : 15 Aralık 2000 tarihine kadar

KEMAL ÖZÜDOĞRU

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
İSTANBUL ŞUBESİ

TMMOB 36. Dönem Çalışma Programı

TMMOB yönetim kurulu, 36. Dönem'de yapılacak başlıca çalışmaları ve bu çalışmaların dayandığı temelleri açıkladı. Sayfalarımızda "36. Dönem Çalışma Programımız, Genel Kurul Kararları, TMMOB Demokrasi Kurultayı'nın ve TMMOB raporlarının görüşlerini, politikalarını ve önerilerini göz önünde tutarak, geçen dönemden süregelen çalışmaların sürdürülmesini hedefleyerek, içinde bulunduğumuz dönemin özelliklerini ve önceliklerini kavramaya açık bir anlayış ve bütünsellikle hazırlanmıştır."

diyerek başlayan programın bütünü yayımlayamıyoruz. Sunuş bölümünden yaptığımız alıntının TMMOB yönetim kurulunun bakışını yansıtacağını, çalışma konuları ve oluşturulan çalışma gruplarının da planlanan çalışmalara yönelik fikir vereceğini düşünüyoruz. Okurlarımız TMMOB'nin web sitesinden programın tamamını edinebilirler ve TMMOB'nin diğer faaliyetlerini de izleyebilirler.

SUNUŞ'tan

(...)

Bu saptamalar çerçevesinde:

- TMMOB, gücünü mesleki uzmanlık alanlarındaki bilgisinden, birikiminden ve potansiyelinden alan ve uygarlığın gelişmesi ve insanca yaşam ortamlarının sağlanmasında yalnızca bilim ve teknolojinin gelişmesinin yeterli olmadığını, toplumda yaratılan diğer değerler gibi, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin de yarattığı bilgi ve ürünlerin kullanımında da toplumun söz, karar ve yetki sahibi olmasını, doğa ve insanın temel değerler olarak kabul edildiği ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel politikalarla birlikte emeği, özgürlüğü, eşitliği, demokrasi ve barışı savunmaktadır.

- TMMOB, geleceğin planlanabilmesi, insanlığın kaderine sahip çıkabilmesinin yolunun bağımsızlıktan, demokrasiden, insan haklarından, özgürlükten kısaca insanlıktan geçtiğine inanmakta, insanlık dışı bu süreci değiştirmek için bilimin ve aklın yol göstericiliğinde yürüttüğü mücadelesini sürdürmeyi örgütsel bir görev olarak ele almaktadır.

- TMMOB Mesleki, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda ülkemizdeki mühendisleri ve mimarları temsil etmek, onların hak ve çıkarlarını halkımızın çıkarları temelinde korumak ve geliştirmek, mesleki, sosyal ve kültürel gelişmelerini sağlamak ve mesleki birikimlerini toplum yararına kullanmalarının zeminini yaratmak; bu amaçla mesleki alanlarıyla ilgili gelişmelerin ve politikaların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını derinlemesine kavramak, yorumlamak ve toplumu bilgilendirmek; bu politikaların toplum yararına düzenlenmesi için öneriler geliştirmek ve bunların yaşama geçirilmesi için mücadele etmek ve bunların gereği olarak en genel anlamda bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin yaratılması yönündeki çalışmalarını bütünsel bir anlayışla ve etkinleştirerek sürdürecektir.

- TMMOB, Türkiye'nin emperyalist sistemle bağımlılık ve sömürüye dayalı askeri, ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkilerine karşı duruşunu sürdürecektir, ülkemiz halklarından yana politikaların belirlenmesi ve yaşama geçirilmesi için sürdürdüğü etkinlikleri geliştirecek, otoriter ve baskıcı yönetime karşı demokratik hukuk devletini, OHAL' in daha fazla uzatılmadan demokratik yaşama geçmesini, insan hakları ihlallerinin sona erdirilmesini, insan haklarına aykırı olan F Tipi Cezaevleri uygulamasının ortadan kaldırılmasını, 12 Eylül Anayasası yerine demokratik bir Anayasanın yürürlüğe girmesini, rant ekonomisinden planlı üretim ekonomisine dönüşmesini savunmaya ve bu alanlardaki gelişmeleri teşhir etmeye devam edecektir.

- TMMOB "Yaşanacak süreçlerde devlet güdümli politik kutuplaşmalar dışında kalmak bağımsız toplumsal muhalefet hareketi safılarına yerini almak perspektifiyle" toplumsal muhalefet eylemliliğini, meslek birlikleri ve örgütleri, sendikalar, demokratik kitle örgütleri ile emekten, bağımsızlıktan, eşitlik, özgürlük ve barıştan yana programlar çerçevesinde siyasal partilerle de ortak çalışmalar yapmaya, bu örgütlerle dayanışmayı sürdürmeye devam edecek, Emek Platformu çalışmalarının etkinleştirilmesi ve diğer emekçi sınıfların katılımını sağlamak için çaba harcayacaktır.

- TMMOB, mühendislerin ve mimarların yer aldıkları bütün süreçlerde temsil edilmeye çaba harcayacak, bölgesel sorunların bütünsellik içinde kavranmasını sağlayacak çalışmalar yapacaktır."

36. DÖNEM BAŞLICA ÇALIŞMA KONULARI

- Depremler ve Etkilerine Yönelik Çalışmalar
- TMMOB 2. Mühendislik ve Mimarlık Kurultayı
- Mühendislik ve Mimarlıkta Meslek ve Uygulama Alanları
- Bağımsızlık, Demokrasi, Barış ve İnsan Hakları
- Mühendislik-Mimarlık Eğitimi
- Kamusal Hizmet Alanları
- AB Sürecinde Hizmetlerin Serbest Dolaşımı, Yabancı Mühendisler ve Mimarlar
- Bölgesel Çalışmalar
- Mühendislik ve Mimarlık Öğrenci Kolu Etkinliklerinin Yaygınlaştırılması ve Öğrenci Kurultayları
- Ücretli Mühendis ve Mimarların Sendikalaşması
- İşsiz Mühendis Mimarlar
- Meslek İçi Eğitim / ve Kursları
- Mesleki Denetim / Meslek Etiği
- Arşiv, Dokümantasyon, Araştırma Biriminin Kurulması

Çalışma Grupları

Uzmanlık çalışma grupları, TMMOB'ni oluşturan Odaların ve mesleklerin keşişme alanlarında, birden çok mesleğin ve uzmanlıkların bilgisi, ortak çalışma ve katkılarının gerek duyulduğu alanlarda oluşturulacaktır. Özünde tüm meslek alanımız bu tür keşişme alanlarının oluşturduğu bir bütündür.

Mesleki ve uzmanlık alanlarını birinci dereceden temsil eden Odaların sekreteryaya hizmetlerini yürütecekleri Çalışma Grupları ilgili Odaların ortak çalışması olarak yürütülecektir. Gruplar uzmanlık alanına göre görüş üretilip, gelişen olgular doğrultusunda raporlar hazırlarken, zamanlaması yapılmış somut bir hedefe yönelik çalışmaları da koordine edecek ve yürütecekler, meslek alanlarının birikimini mümkün olduğunca bir kongre, kurultay, sempozyum, konferans vb.. etkinlikle ve/veya yayınlı meslek ortamına ve kamuoyuna ulaştıracaklardır.

Aşağıda belirtilen alanlarda Çalışma Gruplarının oluşturulması için sekreter Oda ile birlikte çalışmalar yapılacak, Çalışma Grupları uzun vadeli programlarını TMMOB Yönetim Kurulu ile birlikte oluşturacaklardır. Bu Çalışma Grupları (abece sırasıyla) ve Sekreter birimler şunlardır:

Uzmanlık Çalışma Grupları

- 1-Afetler Çalışma Grubu, Jeofizik M.O.
- 2-Bilim ve Teknoloji Politikaları Çalışma Grubu, TMMOB
- 3-Coğrafi Bilgi Sistemleri Çalışma Grubu, Harita Ve Kadastro M.O
- 4-Çevre Politikaları Çalışma Grubu Çevre M.O.
- 5-Denizcilik Çalışma Grubu, Gemi M.O.
- 6-Doğal Kaynaklar Çalışma Grubu, Orman M.O.
- 7-Enerji Çalışma Grubu, Elektrik M.O.
- 8-Haberleşme Çalışma Grubu, Elektrik M.O.
- 9-Kentleşme (Konut, Yerel Yönetimler) Çalışma Grubu, TMMOB
- 10- Sanayi Çalışma Grubu, Makine M.O.

11- Su Politikaları Çalışma Grubu, Meteoroloji M.O.

12- Toprak Ve Tarım Politikaları Çalışma Grubu, Ziraat M.O.

13- Ulaşım Çalışma Grubu, İnşaat M.O.

14- Yerbilimleri Çalışma Grubu, Jeoloji M.O.

Süreli Çalışma Grupları

Süreli Çalışma Grupları, ülke ve emekçi sınıfların gündemindeki konuları somut ve kısa vadeli çalışmalar ya da Programda belirlenmiş konular temelinde oluşturulacak, süreleri yapılacak iş kapsamında belirlenecektir. Bu Grupların Sekreterliği genel yaklaşım olarak TMMOB tarafından yapılacaktır.

Bu Çalışma Grupları şunlardır:

- TMMOB 2. Mühendislik Mimarlık Kurultayı Çalışma Grubu:TMMOB Yönetim Kurulu üyeleri ile Odaların temsilcilerinden oluşacaktır.

-TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Öğrenci Kolu Etkinliklerinin Yaygınlaştırılması ve Öğrenci Kurultayı Çalışma Grubu:Odaların temsilcilerinden oluşacaktır.

-D. Bakır Projesi Çalışma Grubu (35. Dönemden)

-Bağımsız İletişim Ağı Çalışma Grubu (35. Dönemden)

Süreli Ya Da Sürekli Çalışma Grupları

Aşağıdaki Çalışma Grupları, Çalışma Programının "36. Dönem Başlıca Çalışma Alanları" bölümünde belirtilen kapsamda çalışacaklardır:

- 1-Yapı Üretim ve Denetim Süreci
- 2-Depremler ve Etkilerine Yönelik
- 3-Ücretli Mühendis ve Mimarların Sendikalaşması
- 4-İşsiz Mühendis ve Mimarlar
- 5-Meslek İçi Eğitim
- 6-Yönetici Eğitimlerini Planlama
- 7-Eğitim
- 8-Küreselleşme Karşıtı Etkinlikler
- 9-GAP Projesinin Değerlendirilmesi
- 10- Bölgesel Gelişme ve Köye Dönüş
- 11- AB Süreci, Hizmetlerin Serbest Dolaşımı, Yabancı Mühendis Mimarlar
- 12- TMMOB'nin AB Politikaları
- 13- Kamusal Hizmet Alanları

Diğer Çalışma Grupları

- 1-Yayın Komisyonu
- 2-Uluslararası İlişkiler Komisyonu
- 3-Ekonomik, Demokratik, Özlük Hakları Çalışma Grubu
- 4-Mesleki Denetim ve Meslek Etiği Çalışma Grubu
- 5-İnsan Hakları Çalışma Grubu
- 6-Yasa, Yönetmelik ve Yargı Kararlarını İzleme Çalışma Grubu
- 7-Elektromanyetik Kirlilik
- 8-Serbest Bölgeler

Bor Madenlerindeki Devlet Tekeli Kaldırılmamalıdır!

BASINA VE KAMUOYUNA
10 Ocak 2001

Türkiye'de son dönemlerde ortaya çıkan ekonomik ve sosyal alanlardaki olumsuz gelişmeler, bizlerin yıllardır karşı çıktığı, ama bütün hükümetlerin ısrarla uyguladığı özelleştirme politikalarının yanlışlığını bir kez daha ortaya koymuştur. Özelleştirilen işletmelerin özel sektöre devrinden sonraki durumları ortadadır. Çoğu kapatılarak, üretimden çekilmiş, arazileri rant kaynağı haline getirilmiş, binlerce işçi işsiz kalmıştır. Bugün aynı yanlışlara geçmişten hiçbir ders alınmadan uygulamaya devam edilmektedir.

Bizleri bir araya gelerek bu açıklamayı yapmaya iten bu gelişmelere paralel olarak, madencilik sektörümüzün lokomotifini Eti Holding'i özelleştirmeye ve tasfiye etmeye, Türkiye'nin petrol bor madenlerinden devlet tekeli kaldırılmaya yönelik kaygı verici girişimlerdir.

Bilindiği gibi, Eti Holding'in elindeki madenlerin özel sektöre verilmesi ve bu kurumun adım adım tasfiyesi için önce banka ve madencilik bölümleri birbirinden ayrılmış, bankacılık bölümü özelleştirilmiş, madencilik bölümü 7 anonim şirketten oluşan Eti Holding'e dönüştürülmüştü. Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 20 Aralık 2000 tarihli kararı kurumun özelleştirilmesi ve madencilik sektöründen fiili olarak tasfiyesi için son aşamadır.

Bor madenlerindeki devlet tekelinin kaldırılması doğrultusunda 2840 sayılı yasada yapılmak istenen değişiklik de bu sürecin önemli bir parçasıdır.

Bor madenlerindeki devlet tekeli kaldırılmak için çalışmalar yürüten mevcut hükümetimizin sayın başbakanı Bülent Ecevit, 1978 yılındaki hükümeti döneminde bor madeninin ülkemiz açısından önemini bilerek bor sahalarını devletleştirmişti. Uzak görüşlülüğüyle tanınan Sayın Başbakan'a bugün bor madenleri üzerindeki devlet tekelinin kaldırılmak istenmesine niçin izin verdiğini sormak hakkımızdır.

Sayın Başbakan, acaba 1978 yılından bugüne kadar geçen süre içinde bor madenlerinin Türkiye açısından stratejik önemi mi azalmıştır? Yoksa, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle bor madenlerinin yerini alacak yeni bir maden mi bulunmuştur?

Hayır, tam tersine bor madenlerinin kullanım alanları, daha da artmış, uzay teknolojilerinde nükleer teknolojiye kadar bir dizi stratejik alanda vazgeçilmez hammadde veya ürün haline gelmiştir.

Türkiye açısından bor madenlerini stratejik yapan özelliklerini, gelişmelerin ışığında bir kez daha hatırlatmakta yarar görüyoruz:

• Dünya toplam bor rezervinin %63'ü Türkiye'dedir. İkinci büyük rezerve sahip ABD'nin payı %13.7'dir.

• Bor madenlerini işleten Eti Holding dünya toplam üretiminin %31'ini gerçekleştirmektedir. Eti Holding dünya bor pazarını kontrol eden iki dev tekelden birisidir.

• Bor, ülkemizin dışsatımında en büyük paya sahip maddedir. Eti Holding tüm olumsuz koşullara karşın bor dışsatımı ile ülkemize yılda 220 milyon ABD doları kazandırmaktadır. Bu miktar üç ve ileri üç yatırımıyla Eti Holding'in pazarlama koşullarında 750-800 milyon dolara çıkabilecektir.

Kısaca, Ortadoğu ve Kafkas ülkeleri için petrol ne kadar önemli ise, Türkiye için de bor madenleri o kadar önemlidir. Bu gerçeği hükümete bir kez daha hatırlatmak istiyoruz.

Bor madenlerindeki devlet tekelinin kaldırılması durumunda, Türkiye, kısa süre içerisinde, özel sektöre eliyile bor madenlerini ve ikinci tekel konumunda olduğu pazarını yabancı tekelere eline verecektir.

Sonuç olarak;

Bizler, aşağıda adları yazılı kuruluşlar olarak, IMF'nin istemleri ve özel sektörün baskılarıyla yapılmak istenen düzenlemelerin, ülkemiz madenlerini sonunda yabancı tekelere teslim anlamına geleceğini vurguluyor, bu yanlış politikalara karşı hukuki ve demokratik platformlarda kararlı bir biçimde mücadele edeceğimizi belirterek diyoruz ki;

• Eti Holding'in özelleştirilmesi kararı geri alınmalı, KROM, GÜMÜŞ, BAKIR, ALMİNYUM gibi değerli madenlerimiz devlet eliyile işletilmeye devam edilmelidir.

• 2840 sayılı yasa titizlikle korunmalı, üretimden işlenmesine pazarlamasına tüm işlemler Eti Holding tarafından yapılmaya devam edilmelidir.

Kıgım, Petrol-İş Sendikası, T. Maden-İş Sendikası, Genel Maden-İş Sendikası, Tmmob/Maden Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Metalurji Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası, Maden-Sen.

"FERMAN" DEVLETİN ÜNİVERSİTELER BİZİMDİR!

Ayşe E. Can
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde son haftalarda Ferman Demirkol rüzgarı esiyor.

Bu rüzgar ileriye öğretim üyelerinden öğrencilere kadar soruşturmalar, istifalar ve hoşnutsuzluklarla herkesi etkiledi. Üniversitelerde yeniden bilimsel eğitim, bilim insanları ve etiği, bilimin aidiyeti ve öğretim üyelerindeki gerici, çeteci kadrolaşmalar tartışıldı ve tartışılıyor.

17 Mart 1995'de Azerbaycan eski cumhurbaşkanı Elçibey ve Muttalibov, eski başbakan Suret Hüseyinov ve OMON Birlikleri Komutanı Cevadov'la beraber Haydar Aliyev'e yönelik başarısız darbe girişiminde aktif rol oynayan Ferman Demirkol 1992'de gittiği Azerbaycan'da sadece akademik derter nedeniyle bulunmadığını göstermiş oldu.

Darbe girişiminden aylar önce Bakü Büyükşehir Altan Karamanoğlu, yardımcısı Vural Altay ve MİT görevlisi Ertuğrul Güven'in Aliyev'i ziyaretlerinde yaptıkları açıklamalar iyi niyetin ne boyutta olduğunu gösteriyordu.

MIT görevlisi Güven'in 1994 Eylül'ünde yine Cevadov tarafından tegahlanan darbe girişiminin tekrarlanması halinde Azerbaycan halkının aynı desteği vermeyeceğini bildirmesi ve Karamanoğlu ve yanındakilerin de Cevadov'a görev vermesini istemeleri iyi niyetin samimiyetini ortaya seriyordu. Bu görüşmelerin ardından Aliyev'in Türk temsilcileri kovması, onları işbirlikçilikle suçlaması ve açığa çıkan Türkiye'den getirilen uydu telefonları ile yapılan görüşmeler için cabasıydı.

6 Mayıs 1997'den yani Aliyev'in TBMM'de darbe girişiminde Türk vatandaşlarının da iştirak ettiğini ve darbelerden Ferman Demirkol'u serbest bıraktığı için duyduğu pişmanlığı açıklamasından sonra - Ferman Demirkol Azerbaycan'da tutuklandıktan sonra Demirel tarafından görevlendirilen Ali Naci Tuncer ile birlikte bir askeri uçak ile Türkiye'ye getirildi - darbe girişiminde Türkiye'nin rolü, 7 Ekim 1999'da İstanbul Üniversitesi'ne yapılan atamadan sonra da Ferman Demirkol'un rolü dilendirilmeğe başlandı.

1993'de Azerbaycan'da Mehmet Emin Resulzade Üniversitesi'nde iken aldığı profesörlük ünvanının Türkiye'de kabul edilmemesi nedeniyle İ.Ü. Adalet Yüksekokulu'na giren Ferman Demirkol'un Rektör Kemal Alemdaroğlu'nun "yurtdışında 5 yıl hizmet verdiği göz önünde bulundurularak bunun iki katı mecburi hizmet

yükümlülüğü var" gerekçesiyle sözleşmenin uzatılması ve Alemdaroğlu tarafından akabinde oluşturulan jüri üniversite yönetiminin ne kadar demokrat olduğunu gösteriyordu. Prof. Burhan Kuzu'nun olumlu, prof. Necmi Yüzbaşıoğlu'nun olumsuz, Prof. Süheyl Batum'un çekimser oy verdiği kurul Ferman Demirkol'un üniversiteye alınmasına onay vermez. Batum'un kuruldan alınıp yerine Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Prof. Atilla Özer'in alınması ve olumlu oyuyla onay çıkar. Ancak fakülte yönetim kurulu ve fakülte kurulunun "Ferman Demirkol, yardımcısı doğentlik için uygundur." tanınmış raporu reddetmesine rağmen Kemal Alemdaroğlu, Ferman Demirkol'u İ.Ü. Anayasa Hukuku Anabilim Dalı'na yardımcı doçent olarak alır.

Ve böylece İ.Ü. Hukuk Fakültesi koridorları ve genel olarak Merkez Kampüsü, Ferman Demirkol'un dersten çıkartılması ve ders boykotlarıyla devam eden bir süreçte şahitlik etmeye başlar.

İlk dersinde ismini bile söylemekten kaçınan Demirkol, aldığı tepki uyarınca ikinci ve daha sonraki derslerine sivil polis ve korucuları ile girmekten, öğrenciler de "çeteciler amfilerimize sokmayacağız." kararlılığından vazgeçmedi.

Bu oyunun önemli bir parçası olan üniversite yönetiminin ise rolünü iyi oynadığını kabul etmek gerekiyor;

• Prof. Bülent Tanör'e soruşturma açıldı. Gerekçe ise "Ferman Demirkol'a basın aracılığıyla hakaret etmek."

İ 30 öğrenciye soruşturma açıldı. Gerekçe ise "öğrenim hakkını engellemek"

Yönetimin bu yanlış ve kirli tavrının üzerine Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Ba?kanı Necmi Yüzbaşıoğlu'da görevinden istifa etti.

İ.Ü'de artık öğrenciler, en azından soruşturma süresince okullarına giremiyor, derslerine devam edemiyorlar. Ancak çeteciler hala üniversite kadrosunda yer alıyor ve her geçen bu yerlerini daha da sağlamlaştırıyorlar.

Ferman Demirkol gibi gerici, çeteci kadroların bilim yuvası olması gereken üniversitelere alınmaması ve Haklarında soruşturma açılan öğrencilerin öğrenim haklarının kendilerine geri verilmesi artık zorunlu bir sorumluluktur. □

GREV; CUMHURİYET GAZETESİ'NE RAĞMEN SÜRÜYOR

Tarih 12 Aralık saat:15.00'ı gösteriyor ve Cumhuriyet Gazetesi'nin basıldığı Çağdaş Matbaacılığın grevdeki işçileri gözaltından çıkmalı daha 1 saat oldu. bir gece önce saat:18.00'de gelen polis ekipleri sendikalar yasasının 2822'inci maddesine muhalefetten gözaltına alıyorlar grevdeki işçileri; hemde Cumhuriyet Gazetesi'nin Çağaloğlu'ndaki binasının önünden.

Gözaltından çıkan işçiler hiç vakit kaybetmeden Cumhuriyet Gazetesi'nin önüne, grev barakalarına dönüyorlar ancak ortalıkta baraka falan kalmamış. Polisler, işçileri dün gece gözaltına aldıktan sonra barakalarını da yıkmışlar. Zaten Cumhuriyet Savcılığı'ndan bırakılırken, alındıkları yere geri döndükleri taktirde tekrardan gözaltına alınacakları tehdide de maruz kalmışlar.

Ancak işçiler bu baskılara alışık; çok değil daha 5 gün önce aynı yerden gözaltına alınıp Vatan'a götürülmüşlerdi.

Herşeye rağmen sınıf mücadelesi sürüyor ve Cumhuriyet Gazetesi'nin önündeki bekleyişte yağmur ve soğuğa rağmen 24 saat aralıksız devam ediyor.

Grev başladığından bu yana Basın-İş'in olanaklarını zorlayarak verdiği cüzi miktardaki para ve 8 Aralık günü La Bella düğün salonunda düzenlenen coşkulu ve geniş katılımlı şenliğin geliri dışında başka hiçbir geliri olmayan işçiler, greve rağmen, devletin bütün desteğiyle çıkmaya devam eden Cumhuriyet Gazetesi'nin ayıbını yüzüne vurucasına beklemeye devam ediyorlar. Ancak bu ayıbı Cumhuriyet Gazetesi'nden başka herkes gördü ve utandı bile. Gazetenin de nasipleneceğini umuyoruz.

Gerçi bunun ne kadar ayıp ne kadar ideolojik ve siyasal bir tercih olduğu tartışılabilir. İçinde bulunduğumuz şu günlerde cezaevlerinde süren ölüm oruçlarının 54. günü ve bakanların açıklamaları da malumunuz; "Bizni dedik ölüm orucu tutun diye" "Teröristlerin analarına sesleniyorum; çocuklarınızı ikna edin, oruçtan vazgeçsinler" "Eğer taleplerini kabul edersek devletin otoritesi sarsılır. Yarın öbür gün bizi serbest bırakın diye oruca yatarlar."

Cumhuriyet Gazetesi'de "ben işçilerin grevini tanırsam otoritem kalmaz" diyor. Birilerinden farkı olmadığını göstermeye mi çalışıyor, ne dersiniz? □

Çalışma Yaşamında
MAVİ&BEYAZ

Mühendisler Gerçekten Örgütsüz mü?

Zehra Güner Akad - Metalurji Müh.
DİSK-Birleşik Metal İş Sendikası
Örgütlenme Uzmanı

Geçen sayıda bu köşede "başlarken", ücretli mühendislerin çalışma yaşamında yüklü sorunları olduğunu belirtmiş bu sorunları alt alta sıralamıştık. Bir kez daha ifade etmekte hiçbir sakınca yok. Aksine sürekli hatırlatmak gerekiyor:

Bugün mühendislerin iş güvencesi, işçi sağlığı ve iş güvenliği, ücret, fazla mesai, esnek çalışma, sendikalaşma, yaptıkları işte yetki ve sorumlulukları arasındaki fiili açığı gibi daha da arttırılabilecek bir sorun yumağını ifade etmiştik.

Ve şöyle bitirmiştik: "tüm bu sorunların çözümü, önce örgütlenmekten geçiyor"

Evet; sorunların çözümü örgütlülüğünden geçiyor. Buna kimsenin itirazı olmasa gerek.

Peki mühendisler gerçekten örgütsüz mü?

Bu soruyu hemen yanıtlamakta fayda var. Mühendisler örgütlü hem de öyle güçlü bir biçimde örgütlüler ki, bu örgütlülüğü bozacak herhangi bir müdahaleye de izin vermeyecek düzeyde örgütlüler. Evet mühendisler örgütlüdür. Mühendislerin işlerine ve işverenlerine örgütlenmiş durumdadırlar.

Bu veriyi elde etmek zor değil. Etrafımıza baktığımızda pek çok meslektaşımızın işverenle yaptığı bireysel akdin gereklerini yerine getirmek amacıyla birlikte çalıştığı meslektaşlarıyla çoğu zaman keskin bir rekabet içerisine girdiğini görmekteyiz. Bu rekabetin temel nedeni, çoğu zaman yöneticiliğe yükseltileme isteği ve ücretlerinde iyileştirme yapılması talebinden kaynaklanmaktadır.

Elbette mühendisler, görev kapsamında kalan işleri yapacaklar. İşin bu tarafına kimse bir şey söylememelidir. Yukarıda kastedilen, görev alanlarında kalsa dahi, mühendislerin bir rekabet duygusu ile birbirleriyle yarışmaları, kendi çıkarlarını diğerlerinin aleyhine korumaya çalışmalarıdır. Bu durum onların işlerine örgütlenmelerinin göstergesi kabul edilebilir.

Hal böyle olunca da, mühendisler -sonuçları itibarıyla- kendi çıkarlarının işverende olduğunu görmekte ve "işverene örgütlenmek"tedirler.

Elimizdeki sonuç budur.

Mühendislerin, işyerlerinde hak ve çıkarlarının koruyucusu, hak ve çıkarlarının geliştiricisi mühendislerin kendi güçleri ve yalnızca kişisel başarıları değildir. Söz konusu işyerinde üretilen ve harcanan toplam emek karşılığı gerçekleştirilenlerdir.

Evet, biz de bilmekteyiz ki; yukarıda yazdığımız pek çok meslektaşımıza kabul edilemez gelecektir. Ancak, tüm meslektaşlarımız, fabrika içerisinde değil, fabrikaya dışından bakarak -kendisini fabrikasındaki ilişkilerden soyutlayarak- değerlendirme yaptığında bu saptamaya hak verecektir.

Söz konusu olan "rekabet" olduğunda, rekabetin doğası gereği hiçbir kurum hiçbir çalışan bir birine güvenmez.

Rekabet duygusunu ve verilerini dayanışmaya dönüştürmek ise zordur, ama imkansız değildir. Bugün mühendisler, yanındaki meslektaşı ile rekabet ediyorsa bu rekabetin sonuç olarak yine kendisine zarar verdiğini de görmelidir. Bir gün kendisinden daha iyi eğitim almış, mesleki yetileri daha üstün olan meslektaşları aynı işyerinde çalışmaya başlar ve kendilerini geride bırakabilir.

Sonuç olarak yalnızca kategorik olarak mühendisler değil, ücretli çalışanların tümünün çıkarları ortak. Bu çıkarlar, çalışanların tümünün ortak örgütlenmelerinde ifadesini bulur. Tek tek hak ve çıkarların mücadelesini vermek ise tarihsel olarak da görüldüğü üzere sınırlı bulunan bir eylemdir. Bu sınırlar, mücadelenin tekil olarak gerçekleştirilemeyeceğini söyler.

Başta da ifade ettiğimiz gibi, mühendislerin çalışma yaşamında pek çok sorunu bulunmaktadır. Bu sorunlarının üstesinden gelebilmeleri yönü doğru bir

örgütlenme içerisinde bulunmalarına bağlıdır. Ve bu örgüt ya da örgütlenmeler, çalışanların tümünü kapsadığında hak ettiği anlamı bulacaktır.

Bugün ülkemizde çalışanların örgütlülüğüne ilişkin yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular, hiç de iç açıcı değildir. Yalnızca mavi yakalıları esas alarak araştırma yapan Petrol-İş Sendikası'nın ülkemizde bulunduğu sendikalaşma oranı %9 civarındadır, bu da yaklaşık 900 bin çalışanı ifade etmektedir. Bu hesaplama yönteminde, toplam çalışanlar arasına beyaz yakalıları da eklendiğinde, %9'lardan daha düşük oranda sendikali çalışan olduğu ortaya çıkacaktır.

Bu oran, çalışanlar sendikalaşmak istemediği için bu kadar düşük değildir. İşverenler, sendikali işçi (hem mavi hem beyaz yakalı işçi) çalıştırmak istemediği için sendikali çalışanların oranı düşüktür.

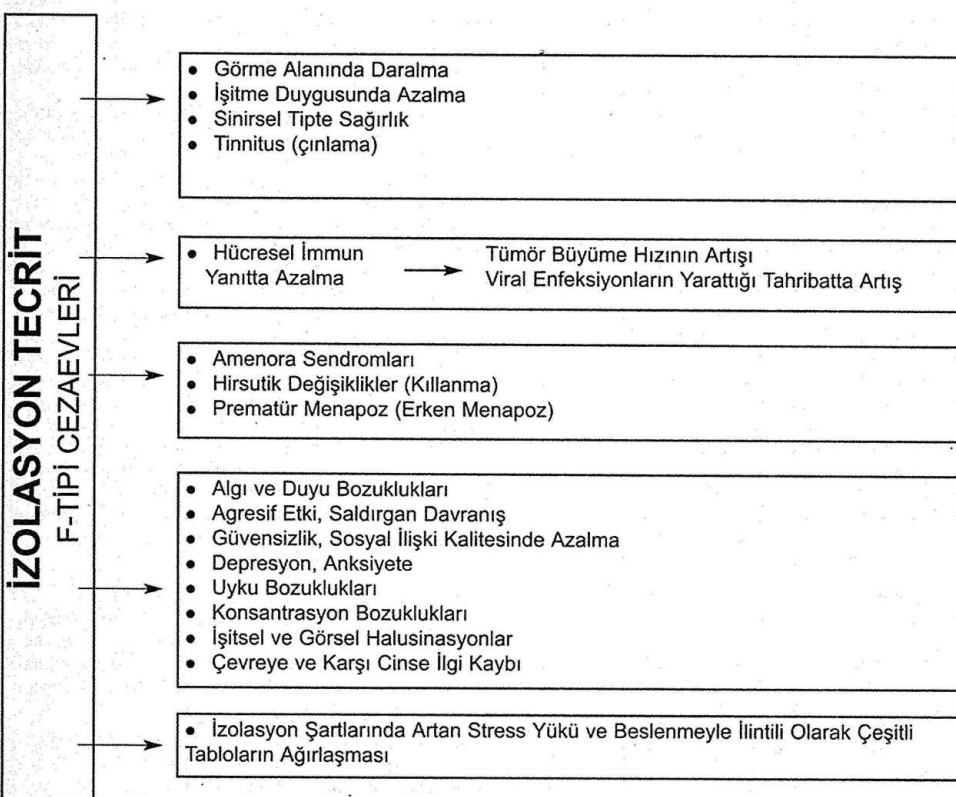
Mühendislerin rekabet duygusuna işaret etmemizin amacı da budur. Mühendislerin yalnızca beyaz yakalıları içerisinde değil, mavi yakalıları ile de aralarında kapanamaz bir açığı olduğu fabrika içerisindeki bölümlendirmeden kaynaklanmaktadır. Bu bölümlendirmeyi imrendiren çalışanların tavrıdır, ama gerçek sahibi ise, çalışanlarının birarada hareket etmesini istemeyen işverenler ve bu zihniyetin taşıyıcılarıdır.

Mühendislerin çalışma yaşamına dair sorunlarının çözümü, işverenlere örgütlenmekten değil, mavi-beyaz yakalı olduklarına bakılmaksızın tüm çalışanların aynı çatı altında örgütlenmelerinden, sendikali olmalarından geçmektedir.

Sendikali olmak, çalışma yaşamına ilişkin sorunların çözümünde, hak ve çıkarların korunmasında, ücretlerin istenilen düzeyde belirlenmesinde yararlı olacak tek çözümdür. Mühendisler sendikalara örgütlenerek sorunlarına çözüm üretebilirler. □

F Tipi Cezaevlerine İlişkin
Türk Tabipleri Birliği Raporu'ndan

20 Eylül 2000

Adalet Bakanlığı tarafından 1997 yılında projelendirilen ve kamuoyunda uzun süredir "Hücre Tipi Cezaevi" olarak tartışılan "Yüksek Güvenlikli Cezaevleri" TTB İnsan Hakları Kolu tarafından 1997 yılında düzenlenen "Cezaevleri Sempozyumu"nda "Hücre Tipi Cezaevi" alt başlığı altında tıbbi boyutlarıyla tartışılmış ve izolasyonun insanın psikik ve fizik yapısı üzerinde yaratacağı ciddi tahribatlarından dolayı sempozyum sonuç bildirgesinde "Hücre Tipi Cezaevi'nin tıbbi açıdan sakıncalı olduğu belirtilmiştir.

(...)

Kanımızca; hazırlanan projede insan unsuru gözardı edilerek, konu sadece güvenlik sorunu olarak algılanmakta ve cezaevi binasından başlayarak tam bir izolasyon hedeflenmektedir. Oysa bizlere tıp biliminin öğrettiği bir konu da insanın toplumsal bir varlık olduğudur. İzolasyonun insanı kimliksizleştirmek, ağır psikik ve fizik bozuklukları yaratmak gibi sonuçlarının olduğu bilimsel verilerle ortaya konulmuştur. Fiziksel, sosyal ve psikolojik insani gereksinimleri yok sayan izolasyon yaklaşımı ile hükümlü güven hissi, dayanışma, paylaşım gibi haklardan yoksun bırakılmaktadır.

(...)

aydın ol/maya dair Hayata Dönüş?

Faruk ECEVİT Makine Mühendisi

Yaşanılan ve adım adım yaklaşan ölümler konusunda dingin bir ruh ile yazı kaleme almanın zorluğunu paylaşmak isterim öncelikle sizlerle. İnsanın yüzüne tokat gibi çarpan cümle içerisindeki ölüm sözcüğünü kullanmak zorunda olduğumuz ülkemizdeki demokrasi mücadelesinin de hangi aşamada olduğunu bir göstergesi durumunda... Demokrasi mücadelesinin tüm alanlarında konu sıkıntısı çekmemekle beraber, konu içeriklerimiz, işkence ve ölümler üzerine derinleşerek devam ediyor. Demokrasi mücadelesinin her alt konu başlığı en küçük bir ilerlemenin aksine derinleşen gerileme sürecinde olması, daha nereye kadar baskı ve zor sorusunu sorduruyor bizlere.

Cezaevlerine düzenlenen operasyonlarla F Tipi cezaevlerine geçiş ve F Tipi cezaevlerinde yaşanan işkence iddiaları "12 Eylül döneminde dahi bu kadar yaşanmadı" sözlerini duymamıza neden oldu.

Şiddetin günlük yaşamın sıradan bir ögesi olması, şiddet karşısındaki bireysel çaresizlikler ve daha bir çok toplumsal öğeler, toplumun şiddeti kanıksanma zemininin oluşturulduğu bir dönemde yaşıyoruz. Ve böylesi bir dönemde dahi F Tipi cezaevlerine karşı toplumsal bir muhalefet yükselebilmisti. Operasyonların ardından baskı ve zor mekanizması toplumu yeni bir sessizliğe büründürdü. Bu sessizliğin bozulması muhalefetin yeniden örgütlenmesi birincil görev olarak karşımızda durmaktadır.

TMMOB nin F Tipi cezaevlerine yönelik çalışmaları sekiz ay öncesinden başlamaktadır. Tüm bu süreç boyunca TMMOB ve birimleri, meslek odaları ve diğer demokratik kitle örgütleri ile birlikte bir dizi çalışmalarda bulundu (Tüm bu çalışmaları bir broşür halinde yayınlanacaktır). Bu çalışmalardan birkaçını aktararak sürecin gelişimini özetlemeye çalışacağım.

Operasyonların ardından 28.12.2000 tarihinde İstanbul gelen Belçikalı parlamenter heyeti ile ve 15.1.2001 tarihinde İtalyan heyeti ile F Tipi cezaevleri ve operasyonlar konusunda toplantılar yapıldı. Her iki heyetin de TMMOB nin bu tür toplumsal konularla neden ilgilendiği sorusuyla karşılaştık. Bel durum onlar açısından oldukça şaşırtıcıydı. Ülkemizde temel sorunun demokrasi ve insan hakları olduğu, tüm demokratik ve mesleki çalışmaların da bu temel sorunda çıktığı, demokrasi mücadelesinin de bu anlamda örgütümüzün birincil alanlarından birini oluşturduğu ve TMMOB nin böylesi bir geleceğe sahip olduğu; en temel demokratik haklarını kullanan insanların baskı ve zora maruz kaldığı, F Tipi cezaevlerine konulduğu ve biz mühendis ve mimarların da demokratik mücadelede F Tipi cezaevlerine konulabileceğini; kısacası F Tipi cezaevlerinin tüm toplumsal kesimleri tehdit eden bir niteliğe sahip olmasından hareketle, F Tipi cezaevleri konusunda çalışmalar yaptığımızı ve karşı durduğumuzu ifade ettik.

Operasyon öncesi ve sonrasında basında çıkan haberler, basına bu konuda konulan sansür, görsel medyanın spekülatif, provakatif, asparagas ve gerçek haberlerinin bombardımanı altında, toplumsal kesimlerin bu konuda netliğe kavuşması beklenemezdi.

4 Aralık günü Adalet Bakanlığında Adalet Bakanı ile bir heyet olarak yapmış olduğumuz görüşmede, Adalet Bakanı hazırladıkları üç yasa taslağı yasalaşmadan F Tipine geçiş olmayacağını; bu üç yasa taslağının da altı aydan önce meclisten geçmeyeceğini, bu anlamda ölüm oruçlarının ve açık grevlerinin bitirilmesi gerektiğini ifade etti. Yine Adalet Bakanının 9 Aralık günü "Toplumsal mutabakat sağlanıncaya kadar F Tipi cezaevlerinin açılışının ertelendiği" açıklamasıyla ümitler yeşermiştir. 4 Aralık günü görüşmenin bir tanığı olarak, 9 Aralıkta açıklamaya kuşku ile yaklaştım.

Burada belirsiz olan iki nokta vardı;

Birincisi, üç yasa taslağının biri Terörle Mücadele yasasının 16. maddesinde bir değişiklik yapılarak F Tipine geçişin yasal düzenlemesinin yapılmasına ilişkindir. İkinci taslak Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarına ilişkindir. Üçüncüsü İnfaz Yargıçlığıdır. Bu üç yasa taslağı konusunda bir toplumsal mutabakat aranmadığı gibi bu üç taslak için getirilen eleştiriler ve önerilere bir cevap verilmemiştir. Bizim meslek alanımızı ilgilendiren, F Tipi cezaevlerinin mimarisi ve inşası konusundaki raporlarımız da cevapsız kalmıştır. Bu suskunluğun sonunda ne olacaktır?

İkincisi, Bakanlığın toplumsal mutabakat ile amaçladığı, bu üç yasa taslağının meclisten geçeceği altı aylık süreç içerisinde, topluma F Tipini kabul ettirmek mi amaçlanıyordu, yoksa gerçekten bütün konular üzerinde tüm ilgili kurum, kuruluş ve kişilerin içerisinde olduğu, açık ve eşit bir zeminde çözüm mü aranacaktı?

TMMOB, TTB ve İstanbul Barosunun F Tipi cezaevleri sorunu ve ölüm oruçlarının sonlandırılması konusundaki girişimlerinin ve oluşan toplumsal muhalefetin neticesinde, 9 Aralık günü Adalet Bakanı, "Toplumsal mutabakat sağlanıncaya kadar F Tipi cezaevlerinin açılışının ertelendiği" açıklamıştı. Gerçekte bu önemli bir açıklamaydı; çünkü bu güne değin devlet, toplumsal mutabakat gibi bir söylemi dile getirmemiştir. Bu açıklamanın ardından cezaevlerinde sürdürülen görüşmeler kilitlendi. Görüşmeleri sürdüren kurum temsilcileri, görüşmelerin sürdürülmesi durumunda bir sonuca ulaşılabileceğinden ümitli olduklarını, kilitlenme noktasının aşılabilme ümitlerini taşıdıklarını ifade etmişlerdi. Ancak Adalet Bakanlığı görüşmeleri tek tarafı olarak kesti ve 19 Aralık günü operasyonlara başladı.

Operasyonların hazırlanışı (İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, bir yıl önceden cezaevleri maketleri üzerinden operasyona hazırlandıklarını açıklamıştır), uygulanışı ve F Tipi cezaevlerine sevkler; Adalet Bakanlığının, F Tipine geçişin geçici olduğu açıklaması; daha sonra, bu iş artık başlamıştır geri dönüş yoktur açıklaması; F Tipine sevkler sırasında ve cezaevlerinde jop ile tecavüze varan işkence iddiaları ve bu iddialar konusunda mahkûmların avukatları aracılığıyla sağlık muayenesi ve adli tıp rapor taleplerinin cevapsız kalması, dışarda polislin basın açıklamalarına dahi müdahale etmesi ve tutukluların gerçekleştirilmesi, sorunun derinliğini ve çözüme ulaşmanın zorluğunu gözler önüne seriyor. Biz gündaki "özgür" insanların soruna çözüm bulmak konusunda çaresiz kalışımızın yanında, mahkûmların ölüm oruçları ve açık grevleri ile mücadele etmek zorunda kalışının, insanın yaşama hakkının en temel bir hak olduğu ve insan yaşamına gösterdiğimiz değere, ölümün bir mücadele aracı olarak kullanılmasının insanı dehşete düşüren sorunsalıyla karşı karşıya bulunuyoruz.

15 Ocak günü operasyonlar ve sonraki gelişmeler konusunda Mimarlar Odası Dış Karakol Binasında TMMOB üyelerine yönelik bir brifing verildi. İnsan Hakları Derneğinin bir temsilcisi tarafından verilen brifingde, avukatların ve ailelerin operasyonlarda ve F Tipinde neler yaşadığı tanıklıklar çerçevesinde aktarıldı.

Avukatların İstanbul Barosuna verdikleri raporlardan birkaç alıntı sunmak istiyorum.

"Cemal Rakıp'ın anlatımı: Ümraniye E tipi kapalı cezaevinde ki operasyon sırasında kendilerine karşı uzun namlulu silah, pompalı tüfek, parça tesirli bomba, sis bombası, biber gazı dahil her türlü silahın kullanıldığını, içeride bulunan tutukluların üzerine ateş açıldığını, bir çok tutuklunun pompalı tüfekten çıkan saçmalarla yaralandığını ve hatta Ahmet İbili adlı tutuklunun ve yine aynı sırada

çarprazda bulunan bir askerin, güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu öldürüldüklerini söyledi. Kendisinin üç kişilik bir bölümde tutulduğunu, her gün sabah sekiz ve akşam sekiz olmak üzere iki sayım yapıldığını, sayım sırasında zemin kata gelmeyen ve ayakta sıraya giremeyen (veya sağlık nedeniyle gelemeyen) kişilerin müdahale grubu olarak adlandırılan yaklaşık yirmi kişilik özel bir grup (gardiyan oldukları söylenmekle beraber müdahalelerinin hiç de gelişigüzel olmadığı, profesyonel bir şekilde işkence yaptıkları dikkate alınırsa gardiyan olmamaları mümkündür) tarafından dövüldüklerini, hakarete uğradıklarını söyledi.....açlık grevinde olduklarını fakat açlık grevine gitmeseler dahi verilen yemeklerin yenilecek gibi olmadığını, lapa olarak tarif edebileceğimiz bir yemeğin verildiğini...tek battaniye ile yatmak zorunda kaldıklarını, havlu, diş macunu, diş fırçası, terlik vs. ihtiyaçlarının dışarıdan karşılanmalarının engellendiğini.....kendilerine gazete verilmeyi, var olan radyonun tek bir kanala ayarlandığını ve bu kanalda sadece müzik yayını yaptığını, aynı bölümde olan iki kişi dışında başka hiç kimse ile haberleşmelerinin mümkün olmadığını, tam bir tevit ortamı içerisinde olduklarını söyledi.

Yalçın Özbek'in kulağının içe bakan kısmı ciddi biçimde morarmış ve kan toplamış bir haldeydi. Kendisi "Cezaevine getirildikten sonra gardiyanlar ve askerler tarafından kendisine yönelik gerçekleştirilen saldırı sonucu oluştuğunu" söyledi.Ümraniye E Tipi Kapalı Cezaevinde operasyon sırasında içeriye atılan sis bombası, biber gazı vs. gazlar tutukluların elbiselerine sinmiş olduklarından ve giyilmesi sağlık açısından uygun olmamasına rağmen, Yalçın Özbek, giyecek başka bir şeyi olmadığından dolayı aynı elbiseleri giymiş olarak avukat görüş yerine geldi. Üzerindeki elbiseler 'ölü kokusuna' benzer bir koku yaymaktaydı. Av. Zeynel Polat

Cumali Dışkaya'nın anlatımları:Kandıra Cezaevinde önce ringde yüksek ısıda bekletildiklerini, sürekli baygın geçirdiklerini, bileklerinde sıkı takılı kelepçeler ve ısı nedeni ile ölmeye istegi oluştuğunu belirtti. Ringden indirildikten sonragörevlinin coplu saldırısına maruz kalıp büyük bir odaya alındıklarını, burada çirçiplak soyularak onur kırıcı bir aramadan geçirildiklerini, dayak coplu tecavüz, hayalının sıkılması gibi kötü muamele ve işkenceye maruz kaldığını anlattı. Bunları anlatırken bakışları donuklaştı, sesi titredi ve insanın ömründe bir gün vardır ve bir ömre bedeldir. Ben yaşadıklarımı hayatım boyunca unutmayacağım, uğradığım saldırı, dayak ve tecavüz psikolojiyi bozdu. Dedi. Av. Gül Altay

.....tutuklu Serdar Salman ile 12.30 sıralarında görüşme olanağı oluştu. Yapılan görüşmede; tutuklunun 19.12.2000 tarihinde Ümraniye Cezaevinde operasyon sırasında MP kurşunu ile yaralandığı öğrenilmiştir. Yaralama belirtilen tarihte, öğleden sonra gerçekleşmiştir. Tutuklular yoğun ateş altında kalmıştır. Serdar Salman sağ omzundan yaralanmış, kurşun sağ kolunda kalmıştır. Cezaevinde diğer tutuklular yaralıyı ameliyat etmiş, kurşunu çarpıp yarayı dikmiştir. Ancak sevk sırasında ve cezaevinde sürekli dayak atılması ve özellikle yaralı kola vurulması nedeni ile dikişler patlamıştır. Görüşme yapıldığında yaralanın enfeksiyonlu olduğu gözlenmiştir. Tutukluyla hiçbir sağlık yardımı yapılmamış, cezaevi doktoru tedavi etme girişiminde bulunmamıştır. Yaralı tutuklu tedavi için dilekçe vermiş, ancak bir sonuç alınamamıştır. Av. Sabri Kuşkonmaz

Böylesi boyutlu bir operasyon, arındıkları uygulamalar ve cevapsız bırakılan ve de açıklığa kavuşturulmayan iddialar, şunu açıkça göstermektedir: F Tipi uygulaması, tüm demokrasi mücadelesi yürüten kişi ve kuruluşların üzerinde Demoklesin kılıcı gibi sallanmaktadır. □

mühendislikte
ve
mimarlıkta

Ö L Ç Ü

Sayı: 53

Ocak 2001

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: T. Soydan KENEŞ

Yayın Kurulu: Ali Hasan Bakır, Özden Kaya, Burak Süalp, Onur Uysal, Mukaddes Şamiloğlu, Murat Gökdemir, Necdet

Oğuz, Hüseyin Zambak, Hediye Yücel, Ozan Demircan, Özlem Ergüz, T. Soydan Keneş.

Ölçü; TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Fizik Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Gemi Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Gıda Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İst. Şubesi, İnşaat Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Jeofizik Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Jeoloji Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Kimya Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Maden Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Makina Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Metalurji Mühendisleri Odası İst. Şubesi, Mimarlar Odası İst. Şubesi, Büyük-kent Şubesi, Orman Mühendisleri Odası İst. Şubesi ve Ziraat Mühendisleri Odası İst. Şubesi'nin Ortak Yayın Organıdır.

Yayınla Hazırlayan: Gülgün ERÇİN
Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi: Metalurji M.O. İst.Şb.
Tel : (216) 330 91 78 Faks: (216) 330 91 92
Basıldığı Yer : Kayhan Matbaası